

YÖN

HAFTALIK GAZETE

Yeni

bir

ÇAKMAZ

OKUYUCUDAN YÖN

**Forum Dergisi,
Orta Yol
ve Yollar**

1954 yılından beri yayına devam eden Forum Dergisi, çıkışının sekizinci yıldönümünde «Orta Yol» dierek yolunu açıkladı. Bu Dergi ve dolayısıyla açıklaması üzerinde, durmak gereği kanışmadım.

Okuyucuları ilk çatıktı zaman «her sorunun tek bir cevabı yoktur» demişti. Bu sırularla «bir bir düşüncesinde, her fikre yaşama hakkı tanınan, tartışılmasına yol açmayı» uğrasan bir dergiydi. Sonraları, İktidár partisinin partizanca bir idareye kayması üzerine eğilmekle yetinmedi. Bu arada da «Yurdum soyal ve iktisadi meseleleri üzerine derinlemesine inemediğinden» yakınımlıtı.

Cıkışının altıncı yılında partizanlığı durduruldu. Yeni bir oluş devri başladı. Forum'dan artık, bu günde de inemediği yerlerde tartışma alanları açmış beklenirken, birden karşısına «Orta Yol» dierek katıldı. Hem de kendisinden beklenilmeyen bir acelilikle.

Forum «Orta Yol» kelimeleri ile ifade ettiği rejimin tutunmasını isterken «Yurdumuzda iki ayrı cereyan» «gördiye. Birinciş sağı ve milliyetçi grubun» savunduğu cereyan, ikinciş sağı ve sosyalist eğilimli cereyanı.

Bu cereyanın «iktisadi alanda mutlak şekilde hırsı teşebbüs ve liberalizm'ı ileri sürdüğünü» söylüyor. Kaynak olarak, Yeni İstanbul günüğünün adını vermekle yetiniyor. Oysa bu günüğü izleyenler bilir ki, bu günük ve etrafında toplananlar, doktrinel ve olumlu bir ekonomik liberalizm istemekte çok bulanık kalırlar. Eğer Forum, işi ciddiye alarak düşünseydi, böylesine bir kesinliği onlara kolay kolay yakışırırmazdı, sanırız. Zira Yeni İstanbul'da, bir müddet önce yayınlanan A. P. Bağlı inzâti yazıları gözden geçirilmiş olanlar —kendilerine göre (!) — bir «sosyal adalet» istediklerini görecelerdir. Yine, —aynı grubun sesinden gelen— bazı kitaplara hâkim, durumun değişeceğini anlıyacaklardır. Çünkü son günlerde «islâmlâm sosyal adalet» diye ekokritik bir toplumsal düzenden «sosyal adalet kuralarını» çikartmağa başlıyor.

Forum, devam ederek adaha ziyade tek bir siyasi disiplini esas tutan, diğer görüşlere ve partilere yer bırakmayan bir otoriter rejim dahilinde yürtütülmek

istediği intibâ, ister istemez hâkim oluyor» diyor. Otoriter amaçları olduğunu dair, sağlam bir kanıt göstermeden, sadece «intiba olarak uyanyor» diyor. Oysa bunlar, son günlerde hep «demokrasi, millî hâkimiyet» enuhalef haklarını dan bohsetmektedirler. Ancak, bu bahsedilen grubunun, politikalı yerleri ve çalışma amaçlarını göz önüne alıncaya durum değişebilir. O zaman da daha açık konuşması gerekiirdi. Bunu da yapmadı.

Daha Yeni Anayasaya akyarı adı kanular yıkılamadı. Çalişan bir hükümet yerini tam olarak alamamaktadır. Dolayısıyla, bu zümre diyeceğini açıkça söylememektedir.

Forum'a göre yurdumuzdaki ikinci aşırı cereyan «aşırı devletçi ve sosyalist eğilimli zâmet» dir. Bunlar için «Türkiyenin meselelerinin halledilmesini, iktisadi organizasyonda yapıacak temel değişimeleri, devletin iktisadi hayatı üstün bir mevkiye sahip olmasına ve husus teşebbüsün tali bir durumda kalmasına bağlamaktadır» diyor. Hür düşünceye yer vererek, yurdun her türlü sorununa bakabileceklerin; devletçi ve sosyalist eğilimlere ait yukarıda bahsedilen görlüyü savunmalarını, doğal karşılıkları gerekir. Oysa Forum bunu yapamamış. «Bu şartlar altında ileri devletçilerin siyasi kanaatleri hakkında ister istemez uyanan intiba, çok partili siyasi demokrasiyi arzu etmedikleri, iktisadi kalkınmayı gerçekleştirecek yegane rejimin otoriter bir rejim olması lazımdır. Inandıkları şekeitenin dışarıda dileyenler ise otoriter amâcılı oluyor. Tekrar hatırlatalım: «batılı tarz demokrasi» artı soyutluktan kurtulmuştur bir. İkinciş bu demokrasilerde komünist partileri bile olduğu halde kimse çırpıda, otoriter amâcılı diyecek demokrasile aykırı bulmamış. Forum, bu hali ile gâlimiz demokrasisinin dışında kalmış olmuyor mu?

Forum, sonunda üçüncü bir cereyanın söz açmış. Kendisini de buna katarak söyle demiş: «Türkiyede siyasi demokrasi rejimi, ancak bazı ilişkiler ve işleri hamlelerin yapılması ile kurtulabilir». «Müsabat ve işleri hamleler» gibi yuvalak sözleri bir yana bırakarak, «siyasi demokrasî» denne anladığım, nasıl yürtülmeli gereğini açıkla masını Forumdan istemeliyiz. Çünkü «demokrasi» diyor arkadaşından da zanlarla, intibârlarla, kendi görüşünün (!) dışında kalan düşüncelerinin başına geçeceğeri «diktatör» diyor. Kendilerininki «İller» ölüyor. Eğer Forum gerçekten «Normal bir demokrasi nizamı ve kaideleri dahilinde kalmak» istiyorsa, batı demokrasileri gibi bir demokrasinin gelmesi için uğraşmasının devam ederdi. Örneğin, bir Fransız demokrasisi, bir İtalyan demokrasisi

komünist partilerine bilesin ve verirken Forum'un demokrasi «aşırı devletçi bir görlün, yeni yeni sesini çıkarmasına bile dayanıksız gösteremedi. Bu hali ile aşırı devletçi ve sosyalist cereyanın sözçüsü» dediği Yon için «Batılı tarzda bir demokrasi nizamını benimsedigini kabul itmek çok zor» derken kendisi işin «benimsiyor» diyebilir miyiz?

Şimdi burada bir noktayı hatırlatalım. Demokrasının tanımı, artık yalnız bigimsel veya soyut çerçevede kalamaz. Toplumsal, ekonomik işlerle karışması şart. Bu, Batılı da böyle olmalıdır? Buna yurdumuzun toplumsal, ekonomik geri kalmışlığını da ekliyerek Forum'un, gâlimiz demokrasisini de benimsiyemediğini gösterelim.

Forum, «Bazı cereyanlarla aşırı ismini vermemizin sebebi bu cereyanların, normal bir demokrasi nizamı ve kaideleri dahilinde kalmakla iktifa etmeyerek sadece otoriter bir ortamı arzulamak istedindir. Gelelim kendi durumuna. Kendisi «batılı tarzda bir siyasi demokrasi istiyor. 1954 nei sayıda yayımlanan, Forum Kadrosunun, Açık Oturumuna göre de) Ekonomik alanda özel sektörle, devlet sektörünün, semaye ile emrin esliğinden yana. Buları gerçekleştirecek idare şeklini de «Orta Yol» la adlandırıyor. Bu yoluñ doğunda kalanlar ise otoriter amâcılı oluyor. Tekrar hatırlatalım: «batılı tarz demokrasi» artı soyutluktan kurtulmuştur bir. İkinciş bu demokrasilerde komünist partileri bile olduğu halde kimse çırpıda, otoriter amâcılı diyecek demokrasile aykırı bulmamış. Forum, bu hali ile gâlimiz demokrasisinin dışında kalmış olmuyor mu?

Aslında, kendisinin yerinde bir gözlemine göre «demokratik rejimin başarısı veya başarısızlığı, İktidârâki hâkimiyetin başarısı veya başarısızlığı ile ölçmek gibi esasında biraz insafsız olan bir temayıllı umumudır». Doğru; temayıllı umumudır. Herhalde, çaresi yurdumuzun ekonomik, toplumsal gösterimini iyice kavriyarak, bunların üzerine gerçekçeleştiğinde bir idareyi çağıştırır. Bu yapılmayıncaya, demokrasi nazarıylalla başlar, biçimsel devam eder, otoriter olarak sona gider. Yüzüllardan beri geri kalmış işlekleri (sömürgeçilerini) sömürmiş, hâlen daha yetenekleri kuvvetinde sınırlırmeye devam eden Avrupa'nın büyük devletlerinin XX. yüzyıldaki demokrasisini, Avrupâlıların XVIII. yüzyıldaki toplumu seviye -

sindeki toplumumuza yapıştırma kalkmak, hep bu sonucu verecektir.

Forum bunları hesaba katarak yol aramayı.

Turan YÜKSEL

Senatör

Tevetoğlu!

18.4.1962 tarih ve 18 sayılı gazetenizde, Tevetoğlu'nun hâkimizda yaptığı haberin neşri okunmuş bulunuyor.

Vodan ve karakterden tamamen yoksun bir kişinin lâzımsız, hakikatten tamamen iftira ve yegane sermayes olan parlâzâncı ve jurnalçıklarından birini misâl olarak kymetti gazetenizde yer israf ettiğiniz için üzüldüğümüz bilmenizi isterim.

Zira bu; kendisine hitap edilmek seviyesini çökten kaybetmiş bir vatandaşdır.

Bu bakımdan hâkimizda yaptığı haber 27 Mayıs İhtilâlinde biraz sonra ögrenirdimiz vakit sadece kahkahâ ile iftira etmişik. Biz kar—koca «12» yıllık meslek hayatımızda veda eden rencide edecek en küçük bir durumda kalmanın.

Kocam; hürriyetlerimizin tamamen kusûlî o meş'ûn giyilerde mûrâlik edemediği için istifa etmek mecburiyetinde kaldı, radara girdi ve namusu ile çalıdı. Bu arada kendinin ve kendisi gibi dünenlerin fikirlerini «Halkın Sesî» gazetesini çkararak Saman eskârına devurnuya çalışı.

Zamanın D.P. İl başkanı Tevetoğlu «Halkın Sesî» gazetesini kapatması için az mı nüccadele etmiş. Evimize kadar tekrar tekrar gelerek az mı vaatlerde bulunmuştur. Kendi bu gayretlerini gayet iyi hatırlar.

Azurları kabul edilme yince; on parmağı yağı kara elini ve canurunu bize de sürmeye çalıdı. Zavallı!

Tevetoğlu Fethi; bizim her akşam Amerikalılar parti verdigimizi yadıgi o günlerde; kendi 17 — 18 yaşındaki öz kızı Nur Tevetoğlu Amerikalıların gece kulübünde barmanlık yapıyor, gençlere kadeh kadeh viski sunuyordu. Acaba şimdi bu kızcağız nerde ki...

Maalesef, böyle tipler her cemiyette nadir olarak bulunur. Allah'ın eyleye. Ya biz bunu eşenâfir segit başkente yolladık.

İste en çok bizi bu konu ilgilendirir ve üzeri.

Hürmetlerimle.

Huriye ARCELİK
(Samsun Deneme Kız Enstitüsü Öğretmeni)

KÖYLÜ GÖZÜNDE DEVLETE GÜVEN

Yıl 1960 Kasım ayının 10'u 97 sayılı Eğitim Seferberliği Kanunu gereğince, Lise veya düzeyindeki öğretmenlerin tamamlaşmış 17.000 genç, Yedeksubay adayı öğretmen ismi ile okulsuz ve öğretmensez köylerimize yollandı.

Bu olumlu ve erkeke karar bile, ucuz konular konuşulduğu salonlarda ve —ne yazık ki— zamanın kurucusu meclis havâsında, olumsuz polemikler yaratır.

Yurdumuzda yurtseverlik kavramı ve ülkçülük, yıllardır konuşulması —hangi eğit top Lukta olursa olsun— sevimsiz olarak anlaşılmıştır. Giderek ülkücü de ya hor görülmüş ya da hafife alınmıştır.

Gerçeklerle yüzüze gelmek, hamle yapmak, yönetimde de çoğu kez «rahat» kaçırmış bir ruh hali ile ele alınır; ne iddîyi bize lîye belirli demagogların özel çıkarlarına kurban gitmişir.

Bir-iki avuç ağa, bey, patron yaslanmış coğuluk milletvekilleri ile, bazı nezâz basın organları; 97 sayılı Kanunun daha da güclü ve devamlı tabâkâsını hâlatâlamış, bu kanunun Üniversite bitirenlerde de kapsama gereğin gün işgâna etkârmamış, 55 ağa tehcirinin, Mehmet Can ya-pieliğinin başını yemiştir.

Yillardır, Devlet kapısından ellî yürügünde girmiş, kovulmuş köylü sunuları soruyor hanâ:

1 — «Keşke her ilçemizde, senin hize okudugun Mehmet Can gibi kavmakamın olsa...»

2 — «Öğretmen, sizlerin askerliğiniz bitiyor. Sizler sizince çocukların kim okutacak?» Ve karşılıkla yine kendisi verebiliyor: «Okulların kapısına vururlar bîr kilit, çocukların da yine darar ardına...»

3 — «Öğretmen, sen bizlere aylara Vassâda Mahkemelerini açıkladın. Bîz de kendi akımlızuların suçu olduklarına lîye hanıristik. Aslanlar asıldı, asılmayanlar da, ceraevlerinde yataaktı. Han?...»

4 — «Bizler âşâr ödemislik villâre. Sonra Devlet bunu kaldırır, sahâben. Buzlune kadar arazi ve havvan varsa bîdedik. Anem —havvan varsa— kaldırır. Öfüllerimizi askerde devlet devuruyor. Çocuklarımıza sen okutuyorsun. Hemimiz verdiyi verdiyi tonlasak, senin bir aylık masanı bîle korelamaz. Niçin sanki hayvan verisi koldırdılar?»

Gördüklerini elbârlanın hâlî kadar da devlet tanır, özerî davası icinâdedir.

Son on-onbes yıl içinde köylere kadar yavru mis olan sevmenin hoş görünme esası, köylilik o kadar yıldırımsı ki.... Araya giren 27 Mayıs bu yarınma havâsını lîye yüzeye etkârmış.

Bîzde Demokrasi, Givan Râshâkâne Jâzâan'ın bir konusmasında «Takîde sermâvedârların baskı grupları na, azaferâmların farâmsâf ve siyâsi sâmrârenâzîni eklemekten ileri zidîmîn bir kavram oluyor. Ve gene de demokrasi ovununu devam etfirmeyi, huzur politikası olarak öne süren; köylü sağûvusunun bîle kolayca vakaâdigi, ecellâmlerden, büyük ve kurtarıcı müjdeleler yaratıcılarını söyleyen hâkimet baskannâva ve temsîl ettiğî organları güven, genisliğine ve derinliğine daha da sarsılaçaktır. Ta ki temeldeki sorunlar, görüp dahi hâle görülmekâzâkten gelinmesin.

Topak reformu, vergi İslâhi, yönetim dâzenîle, yıllardır yıl en az yedi ayı hoş duran, dedikodu, gecimâlik ve kan dökmelere sebep olan köylü İslâhdâneâsînâ, bu gâce skili ve olumlu kanallar adasak mı?..

Bilâvurum bu da hâlâ hâlede her zidîmîn ekek amâsu da bilmek cerek ki, hâsîmlerde gerekeller eendesine 17.000 zinde, oldukça bilâncı olacak katılımlaktadır.

Köslî temeldeki sorunların çözümlünde pa-yâna düşen, «anma», ve «kurtulma, olumluşunu icinâdedir. Kendi varâşları —vízîte vol vâsterîlerâse— en hâsta kendisi garmâla kalkacaktır. Bu temâlere kırıkâklik gesterlerinden duvdum ve birlikte bacardım, kâbîlerinden tanıyorum.

Nesibe ilâlin, Gûşehrâhânesinin Nernek köylilik, taħħeza ve bîk tasîmâdi hâle, ta-sivormus gibi görünmenin utanç ve korkusunu içindendir.

Yalcın CERİDOĞLU
(Yedeksubay Öğretmen)

HAFTALIK FIKİR VE SANAT GAZETESİ

İmtiyaz sahibi ve mesul müdürü: DOĞAN AVCIOĞLU

Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu, Mümtaz Soysal, Doğan Avcioğlu

(BASIN AHLAK YASASINA UYMAZI TAHHÜT ETMİŞTİR)

YÖN

IDAREHANE: BAKANLIKALAR — ANKARA
ATATÜRK BULVARI 137/8
Telefon: 12 72 08 ★ İstanbul Bürosu: Mollafenar
sokağı 32 Cagaloglu, Posta kutusu: 512 — İstanbul, Telefon 223316 ★ Dizilipl basıldığı yer: VATAN Gazetecilik ve Matbaacılık T.A.S. — İSTANBUL

ABONE: Yıllığı (52 sayı) 55 T.L., altı aylığı (26 sayı) 25 T.L., Üç aylık (13 sayı) 12,50 T.L.'dir. 1962 yılı için özel indirimli abone târifesi: Yıllık 48 T.L., altı aylık 28 T.L., Üç aylık 18 T.L.'dir. Yurt dışı abonelerinde posta ücreti tutarında İlhâve yapılır.

İLAN: Behar sütünden santimetresi 25 T.L. dir. 1, 3, 4, 5 ve orta sayfalara İlân kabul edilmez. Renkli İlânlar özel târifeye ve pazarlığa tabidir. Devamlı çâkacak İlânlar İçin Özel anlaşımlar yapılır. İlânlarından dolayı hiç bir mesuliyet kabul olunmaz.

Nasrettin hoca festivali minasebetiyle:

BĀKIS

Fikir namusu

Su içinde bulunduğumuz rejimin adı bir çok kimseye göre demokrasidir. Bize göre demokrasi değildir.

Buna rağmen içinde bulunduğumuz rejimden çıktığımız zaman, arkadan karanlık, çok karanlık, zulmet devirlerinin geleceği korkusu bir takım kimselerin yüreklerini çarptırmaktadır. Bu yürekleri çarpanlar arasında öyle kimseler vardır ki hallerine baktıkça şaşkınlıktan küçük dilimizi yutamamızı imkânızsızdır. Buna beraber bugünkü rejim buhranlarının Türkiye'yi nerelere götüreceğini, veya nerelere götürüceğini aşağı yukarı belli olduğuna göre bu kimselerin yüreklerinin atmasını tabii karsılıyorum.

Bir de bu memleketé hangi idare gelirse gelsin umurlarında olimyian insanlar vardır. Bu insanlar çögunlukdadır. Çünkü simdiye kadar bu memleketé gelen idareler o insanlara hiç bir zaman erişememiştir. Bizim kendi aramızda çakarlık devir» çaydırlık devir» gibi isimlerle tasnif ettigimiz devirlerden o insanların haberleri bile yoktur.

O insanlar zaten karanlıkta yaşılmaktadır.

Kendili kendimizi kandırmayalım. Bu sonmukatın kaymağını yiyen bir multılı aynılık, karanlık devir» edebiyatına boyanan milyonlarca çoğunluğum yapadığı bir İlkerdir Türkiye.. Hayatım bir pile, bir meşakkat, hayvanlarinkinden farklı bir macera olduğu yerlerde kılıksız demokratik hürriyetlerin konuslastılarını yaşamak bilesinler.

Bununla beraber bugün içinde yaşadığımız sözcde çok partili rejimin meselelerimizi konuşmakta çok az da olsa bir takım imkânlar sajlılığı da gerçekçilir. Bir kalkınma felsefesinde çıkış yolu bulabilmek ve umumî efkârı bir yönde toplayıabilmek ancak serbest bir tartışma ortamında mümkün olacağına göre

bugünkü kör topal demokrasi rejiminin devamında hem kendimiz, hem de fikirlerine karşı olduğumuz için büyük faydalara görüşüyoruz.

Ancak bu düzünde, ortadaki bir takım gerçekleri değiştiremez, bir takım gerçekler vardır ki onları görmemek, sırtımızı dönmek hem doğrulukla bir arada yürümez, hem de zararlı olur, hem de namusluca bir iş sayılmaz. Ortada bir acayıp demokrasi rejimi vardır. Bu acayıp demokrasi rejimine aydınlarımızın kimi «soyut demokrasi», kimi «çekili demokrasi» demektedir. Kimi de başka başka adlar taktı. Zamanı geçmiş, eskimiş, mânasını yitirmiş bir «çekili» demokrasiyi hiç bir zaman savunacak değiliz savunmuş da değiliz, ama bu rejimi bu haliyle savunanlar, bu haliyle mükemmel bulanlar, demokrasiyi bir oy mekanizmasından ötede yorumlamayanlar eksik değildir. Bular gazetelerde ve haftalık siyasi dergilerde soyut demokrasinin şampiyonluğunu yapmakta, demokrasi kahramanı rolinde ekmektedirler.

Bu konuda Demokrat Parti'nin mirasçılarına söylenecek sözümüz yok. Onlar bu davanın temsilcisi olabilirler. Çünkü bu demokrasi onların demokrasisidir. Onlar, ajarlara vurgunculara; köşebaşı milyonerlerine dayanan bir sistemden yenilmez ustalarıdır. Oy almak için satışa çıkarmayıpacakları maddi ve manevi hiç bir değer tasavvur edilemez.

Ama Cumhuriyet Halk Partisinin soyut demokrasiyi savunan bir çevre vardır ki İsmet Paşa etrafında kümelenen bu grupun fikirlerinde büyük bir boşluk hasıl olmaktadır. Hukuk düzeni... statüko... açık rejim... Hepsi iy... hepse güzel... Ama hukuk düzeni de, açık rejim de, seçim mekanizması da Paşa babamızı iktidara getirmezse ve

bir Paşa babamızı iktidara getirmek
için başka kuvvetlere dayanırsak geki
demokrasının prensiplerine ihanet et-
miş oluruz.

O zaman tapındığımız savunduğu-
muz, baş üstünde tuttuğumuz prensip-
lere büyük bağılılığımız nasıl izah edile-
cektir?

Taş boşlukta durmaz. Siyasi istemeler
yamalı boğalar değildir. Bugün soyut demokrasinin şampiyonluğunu yapan bazı kalemler, bu sistemin kanunlarına ve neticelerine neden ihanet ettiliklerini izah etmek zorundadırlar. Özlenen gerçek demokrasının ancak bazı reformlar gerçekleştirilebilirse yürürlüğe gireceğini savunanları demokrasiye karşı imiş gibi gösteremek gayretine haydi gülüp geçelim... Ama bazı kalemler erbabi-

— Halk Partisiz ve İsmet Paşasız koalisyon olmaz... diye öne atılıp durup dinlenmeden İsmet Paşa propagandası yapmalarını; bu teklişlerini parlamento dışı kuvvetlere dayanarak gerçekleştirmelerini hangi mantıkta, hangi soyut demokrasi prensibiyile savunacakları?

Eğer bir insanda Batı ölümleri içinde bir fikir hâsiyeti varsa savunduğu filosilerin sistemini kurmak zorundadır. Ötekini berikini demokrasi düşmanı ilân etmek kolaydır. Ama madem ki bugünkü soyut demokrasîye bu kadar inanıyorlar, madem ki bugünkü seçim sisteme bu kadar saygı duyuyorlar. O zaman dâvâlarına inanmış namuslu insanların nihai hâlini.

— Arkadaş... demelişler, ben bu tip demokrasinin en iyi sistem olduğuna inanıyorum. Bu tip demokrasinin seçimler sonunda iktidara getireceği herkese karşı sonsuz saygı duymak inandığım fikirlerin içabidir. Halk Partisi, Adalet Partisi Ismet Paşa, Pala Paşa; Ali

Fuat, Burhan Apaydın... Kim olursa olsun seçimin tayin ettiği grup ve şahis iktidara geçecektir. Ben sonuna kadar bu fikrin yanındaydım. Ölünceye kadar bu fikri savunmayı sürdüreceğim.

Batılı düşünce olayları bir sistem ne yerleştirme zarureti ve fikir namusu bunu gerektirir. Gerisi osmanlı kurnazlığı... ve şark daİavereci... İşte geldiği zaman soyut demokrasi... gelmediği zaman... 1911-1912

Yanlılığımız nekta güvendiğimiz kuvvetlerin bu oyuna sonuna kadar devam edecekleri düşüncesidir. Edemeler, Etmeleler imkân yoktur. Çünkü bu seçim, bu ekonomik düzen, bu sosyal yapı, bu idealler başa geçirir, sizin istedığınızı değil.. İsterseniz on kere tekrarlayınız.

Bu düşünce yürümez. Çünkü yerine oturmamıştır. Çünkü bir düşünce mantık düzeni ve toplum düzeni içinde yerine oturmamışsa yürümez. Bugün soyut demokrasiyi savunan çok akıllı bazı kişilerin haysiyet sahibi ve fikir namusu kişiler olması için iki seyden birini tercih etmeleri gerekmektedir:

cin etmeleri gerekmektedir. Ya Ali Fuatın yanında yer alacaklardır, ya da sosyal reformcuların. Bunun ikisinin ortası yoktur. Kendi kendimizi aldatmıyalmış. Taş havada durmaz. Soyut demokrasiye taraftar Halk Partisi çevreleri Demokrat Parti mirasçılarından çok daha az namuslu olmak tehlikesiyle karşı karşıyadırlar.

İlhan
Selçuk

fazla Kralcılar

Türkiyedeki Amerikan Misyonunun faaliyetleriyle ve Milli Eğitim Bakanlığına vaki son mühâdâhâ ile ilgili yazımız, Amerikalıdan Ziyade, Amerikanofillerde tepki uyandırmış bulunuyor. Bakanlığın çeşitli dairelerini elleninde bulunduran ve her biri resmi maaslı görevlerinden başka ikili hattâ üç yerden ödenek alarak Amerikan yardımından azami de-recede faydalanan bu memurlar, son zamanlarda, işi oldukça azımsıldır. İşgal Almanya'sının eğitim müşavirliğinden Türkiye'ye naklonunan bir uzman kişinin emrinde sayiları hergün artan ve State Department'in muvafakatîle gönderilen «müsavir» ler faaliyetlerini hızlandırmaktadır. Teknik Yardım Programı içinde burslu olarak Amerika'ya gönderilen Türk öğretmenler, diploma ve lisans bilgileri değil, Amerikaya sempatisi ile tespit edilirler. «Parayı veren dildüğü çalar» diller. Amerikan hayramı olsan da Amerikaya göndermezler elbet.

Bu bursların tezâsında milli duyguların ve haysiyetlerin nasıl ve ne miktarda mübayaâ edildiğine dair sayilar misâller verilmektedir. Araştırma yapıyorsunuz diye başlanılan ciddî memleket meselelerini yabancı «müsavirler» le birlikte, yahut çatı için soyusuzlaştıran Amerikanofîl memurlar, Türk Millî Eğitiminin Amerikanlaştırılmasına büyük emekler harcamaktadır. Şimdi de beş tane büyük uzman getirilmiş Türk köyleri hakında anket yaptırtılacakmış. Anket olukça ilmi (1) ve önemini sorular konuyormuş. Meselâ Türk köylüsüne sornulacakmış: «Hic Amerikalı gördünüz mü? Amerikan yardımına hakkında ne biliyorsunuz? Türkiye'den başka bir memlekette yaşamamanız icap etse nereye tercih edersiniz? v.s. Tabii köylüler ağız birliği ederek cevap verecekler: «Amerikalı gördüm, çok şirin, hârika insanlar. Yardım meselesini büyük sanayiciler kadar yakından bilmeyorum ama, adam çiğnedikten sonra birkaç yüz dolar tazminat ödediklerini duydum, Amerika dünya Cennetiymiş. «I love America.»

Bunlar düpêdiz Türk — Amerikan dostluğunun köstekliyen davranışlardır. Haydi Amerikalı'nın gözlerini hâs bürümüşür. İşgal Almanyasından Türkiye'ye nakledilen başmüşavir vazifesi çok atesli bir şekilde yapmaktadır. Haydi maasının iki üç katını haftada bir kaç saat uğramak suretiyle Amerikalılarından kazanan, Amerikada yetişmiş yerli uzmanlar işi ticarete dökmüşür.

Ya Millî Eğitim Bakanı ne yapar? Sabık vali, müstafi bakan, makamını terketmeye hazırladığı günlerde dahi vali dostlarının telefon ricalaryile önemli tayinler yapmakla megguldür. Düşük iktidar devrine hakkında dosyalardan sıkayet olduğu için işinden uzaklaştırılan bir maarif müdürü, bakanın dostlarının tavassutuya, giderayak Talim — Terbiye Kuruşuna tayin edilmiştir. 27 Mayıs İhtilâlinin suçu diye uzaklaştırıldı adamlar, İncesulu tarafından «Eğitim İslâhatı» yapmak üzere kilit noktalarına getirilmiştir. Ha gayret Türk Millî Eğitimin bir taraftan Amerikalı uzmanlar, bir taraftan İncesulu'lara nereye kadar düzelticekler!

Komiser Bakanlar

İktisadi Devlet Teşebbüslerine, planlı gidiş ayak uyduracak bir hâle getirmek için Maliye Bakan-

met, düşülen işini zaman uyuttuktan sonra, uzmanların, iktisadi devlet teşebbüslerini, bakanların günlük müdaâhelerinin dışına çıkartmak ve onları kalkınma planının disiplini içine almak yolunda girişikleri gayreti beğenmemli bulunuyor.

Bu, Hükümetin planlı gidiş ayak uydurmayı gösteren yeni bir örnekdir. Son tutumla, planlama teşkilatının, bir süs hâline getirilmesinden korkulur.

İşçiler ve sistemler

Bâlâdaki Devlet Üretme Çiftliğinde yapılan Türkiye Üretme ve Yetiştirme İşçileri Sendikası Bâlâ Şube Genel Kurul toplantısında bir konuşma yapan genç Kongre Başkanı Fikri Sunar, Türk işçisinin oynanan oyularından ve dönen dolaplardan tamamen haberdar olduğunu gösteren ilgi çekici bir konuşma yaptı. Sunar söyle dedi: «20 kurugâl tavuk kadar değeriz siz yok, diyeceğiz. Gayet tabii. Bir kurugâl sinek kadar bile değerimiz olmamıştır. Çünkü ağızlık fiksî ve düzenli hâl devam ediyor. Tarım işçileri neden teşkilatlanmadı? Çünkü milletvekillerinin sorğu ağızdır. Ağızlar saltanatın devam etmesi için, tarım işçileri karunu Meclisten çıkardı. Sizde dâva, derti pek çok. Dâvalarınızı hallemek istiyorsunuz, birleşmeniz lâzım. Hafta tatili sizin hakkınız. Niye yapmıyorsunuz? İşte istismar zâniyetin bir örneğidir. Hükümet bille bir patron. İstismarın birisi de bugün için odur. Hattâ en büyüğü...»

Konuşma Türk işçisinin 3-5 kuruşlu ücret zamı talepleriyle dertlerinin çözülemeyeceğini anlayıp, iktisadi ve siyasi sisteme ilgilenmeye başladığını göstermesi bakımından önemli.

14'ler ve Feyzioğlu

Bir Ankara gazetesine demeç veren 14'lerden Rıfat Baykal «Bize daha simdiden bir başka yol daha teklif ediliyor. Mevcut parilerden birine girmek». Bu sözcüler, bazi çevrelerde, Turhan Feyzioğlunun Brüksel seyahatinden sonra ortaya çıkan bir söyleşinin teyidi gibi karşılandı. Ankarada füssadan kâr, Feyzioğlu, Brükselde, 14'ler arasında irtibatı sağlayan Orhan Kabibay ile 8 saat süren bir konuşma yapmış ve Kabibay ile arkadaşlarının CHP'ye girmesini istemiş. Kabibay ise pek cazzip bulmadığı bu teklife, «partinin idaresini bize verirseniz, geliriz» cevabını vermiş.

Bu yaygın söyleyişi, Kabibay'a veya Feyzioğlu'na dâlzelte fırsatı vermek için yazıyor.

Turhan Feyzioğlu
Ne teklif etti?

Orhan Kabibay
Parti mi?...

Sarı Sendikalar

Türk-İş İkinci Bölge Temsilciliğinin bir bildirisî, halk ekârının gözünden kaçtı. Bildiri bazı sermayedarların Türk-İş'i zayıflatmak amacıyla, bazı sarı sendikalar harekete geçirmesileyi ifade etti. Bildiride söyle deniyor: «Bu sarı sendikaların kimlerin yardımını ile ve hangi gayelerin gerçekleşmesi için kurulduklarını senelerdir takip etmekte ve onların işi topluluğuna getirdiği zararları zaman zaman hissetmektedir.»

Türk-İş Teşkilatı Plânnı mesnâ ve istismar ederek simdi de maskeli bir hüviyetle karşımıza çıkan işverenlerin beslemesi veya onların teşvikî ve yardım ile kurulan bu sendikalar, kimlere hizmet etmeye oldukça ortaya çıkmışlardır.»

Demokrasi

Cumhuriyet gazetesinde bizim demokrasiyi incelen Prof. Cahit Tanyol, şu sert hâlme varıyor: «Durjuvâzî vîleud bulmamış bir memlekette burjuva demokrasisinin kalıplarını nyugulamaya kalkmak, halkın değil, ancak Ağa Hanları arzu ve irâdelerini gerçekleştirir.» Tanyol, incelemesini «Biz demokrasiye başka kaynak, başka temel aramalıyız. Bu kaynak mevcuttur; yeter ki gerçeklere yolelim» diye bitiriyor. Fakat mevcut kaynağın ismini söylememek yor.

Servet Beyannâmeleri

CHP. nâm bir direnmenden sonra, servet beyannâmeleri konusunda önemli bir taviz verdi: Servet beyannâmeleri açılışından geri vergiyecek ve yeni beyannâmeler düzenlenenecek. Böylece, servet ve vergi kaçakçıları, istediklerini yarı yarıya başardılar. Şimdi beyannâme mîlesesini tamamen kaldırma, çalışacaklar.

Beyannâmeleri geri vermek, kaçakçılara servetlerini işlerine gelen şekilde göstererek eskisi gibi vergi kaçırma imkânını verecek. Beyannâmeler, Yâpın defalarca belirttiğine göre, andak bir şartla geri verilebilir. Bu şartta, servetini yanlış gösteren beyannâme sahiblerinin bunu belgelerle ispat etmesi ve bu belgelere dayanarak geri dâlzelmelere yapılmalıdır.

Açık rejim ve iyi niyet bunu gerektirir. Aksi halde, vergi kaçakçıları ve servetini gişleyenler, korunmuş olacaklardır. Durum budur ve Hükümet kendini vergi kaçakçılarını korumaya mecbur hissetmektedir.

Emekçi kütleden yükselen seze alındı eden yoktur. Nitekim, CHP. lideri servet beyannâme-

siyi: «İlk önce agaları, ağızlık düzeni hâl devam ediyor. Bakın servet beyannâmeleri kalkın diyorlar. Hırsızların büyük çoğulsun diye istiyorlar. Ağalar benim oymu alır, Meclise gelirler. Büyükl hırsızların üremesi için, servet beyannâmesini kaldırır» derler.

Kapitülasyon!

Alman Heyeti ile Özel sermaye konusunda, Ankara'da yapılan müzakereler geçen hafta sonuçlandı. Müzakerelerden sızan haberler, bir circa kapitülasyon anlaşmasının imzalandığını göstermektedir. Anlaşma esasları söyle-

di: 1. Türk vatandaşlarına faninan bütün hakları Alman sermaye-darları da faydalanaacaktır.

2. Gerek istimâk, gerekse olağanüstü hallerde Alman sermayesini târip olursa, bedeli tamamen ödenecektir.

3. Sermayedarla ihtilâf çıkarسا, mesele La Haye Adalet Divâna götürülecektir.

4. Alman devleti, sermayedarları, sermayenin tam olarak ödeneğini garanti edecektir.

5. Türk Hükümeti, Alman sermayesinin ve hâsilâsının gecikmeden transferini saglayacaktır.

DP. dâvâsında bunu benzer bir anlaşmanın çok daha hâfiî Amerikâya imzalanmış ve Sabri Dilek gibi bazı DP. milletvekilleriyle birlikte CHP. muhalefeti kıymetleri kopartmıştır. CHP.'nın hâkim olduğu bugünkü hükümet ise, böyle bir anlaşmayı rahatlıkla imzâlıyabiliyor! Bu arada, İkinci Dünya Harbi dolayısıyla Almanyada biriken alâzâkalarımız unutulmuş benziyor.

Anlaşmanın en komik tarafı, Türk sermayesinin de Almanyada eitî haklara sahip olması, böylece kurtarılıyor!

Yardım

müzakereleri

Pariste İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) ile yapılan müzakerelerden Türk Heyeti temsilcileri, oldukça iyimser döndü.

Müzakereler, Teşkilatın İktisadi Gelişme Komitesi ile yapıldı. Komite, müzakerelerin işi altunda bir rapor hazırlıyalı, OECD Bakanlar Konseyine sunacak. Karar yetkisi tabii ki bakanların. Fakat Komite raporunu, bu karar da rolü olacak.

Türk temsilcileri, komitenin lehîmizde rapor vereceği kanıtlar. Zira kalkınma planını incelen Prof. Cahit Tanyol, şu sert hâlme varıyor: «Durjuvâzî vîleud bulmamış bir memlekette burjuva demokrasisinin kalıplarını nyugulamaya kalkmak, halkın değil, ancak Ağa Hanları arzu ve irâdelerini gerçekleştirir.» Tanyol, incelemesini «Biz demokrasiye başka kaynak, başka temel aramalıyız. Bu kaynak mevcuttur; yeter ki gerçeklere yolelim» diye bitiriyor. Fakat mevcut kaynağın ismini söylememek yor.

Rüştü Özal, kürsiye gelerek semriyâkîyi tenkit etti ve Ulus'un, parti liderlerinin tasvibi olmadan böyle bir şey yapamayacağımı söyledi. Devlet Bakanı Feyzioğlu, bu sözlerden nedense alındı. Rüştü Özal, dışarı çağrıldı. Meclis koridorları, Feyzioğlu ile eski İmar ve İskân Bakanı Rüştü Özal arasındaki sert bir tartışmaya sahne oldu. Feyzioğlu'nun «dilim tutulsayıdâ seni komiteye tavsiye edip, bakan yaptırmasaydım» sözleri birçok milletvekili tarafından iştildi. Hâsiyetine düşkünlüğü ve mertliğiyle tanınan Rüştü Özal'ın bu sözlerde gerekli cevabı verdiği söylenecektir. Genel Sekreter Aksal, Ulus'un bütîn sorumluluğunu kendine ait olduğunu söyleyerek, ortalığı yâfıştırmaya çalışdı.

İşte yâfıştırmaya çalıştığı kişi — medenîleri şirebiliyor.

Türk temsilcileri, beyhude yere gerçeki göstermeye çalışırlar. Özel sektörün, Sınai Kalkınma Bankasının sağlam projeler için çok elverişli şartlarla verdiği kredileri bire tamamen kullanmadığını belirttiler. Fakat muhatapları iktâ ettilerini söylememez. Zira itiraz ekonomik olmaktan çok siyaset. Esen Türk temsilcileri, devamlı şekilde karşılaştıkları bu özel teşebbüs meselesi üzerinde durmadılar. Onları daha çok yardım ne şekilde vereceği ilgilendiriyordu. Bir defa, yardım grubunda hangi memleketler yer alacak? Sırf OECD üyesi bulunduğu için, mesela bir Yunanistan Türkiye'ye yanında söz sahibi olacak mıydı? Türk uzmanları, bu tehlikeyi önlediği, yardım grubuna muhentele yardım yapmayı arzulayanların katılıceği konusundadır.

İkinci mesele, yardımın daha çok, programın finansmanı seklinde olmasının, Batılı dostlar, bu sayımızda Ereğli Çelik hâkime-sinin de nedenlerini açıkça gösterdiği üzere, proje finansmanına târaftar. Türk temsilcileri, Paris müzakerelerinden sonra, bu gülçügün de bir dereceye kadar önlendirmesini düşünüyorlar.

Bu iyimserliğin, hâli olup olmadığını vakıfı ögrenmeye çalışacağız.

CHP. Grupu

Rüştü Özal
«Enri väki yok»

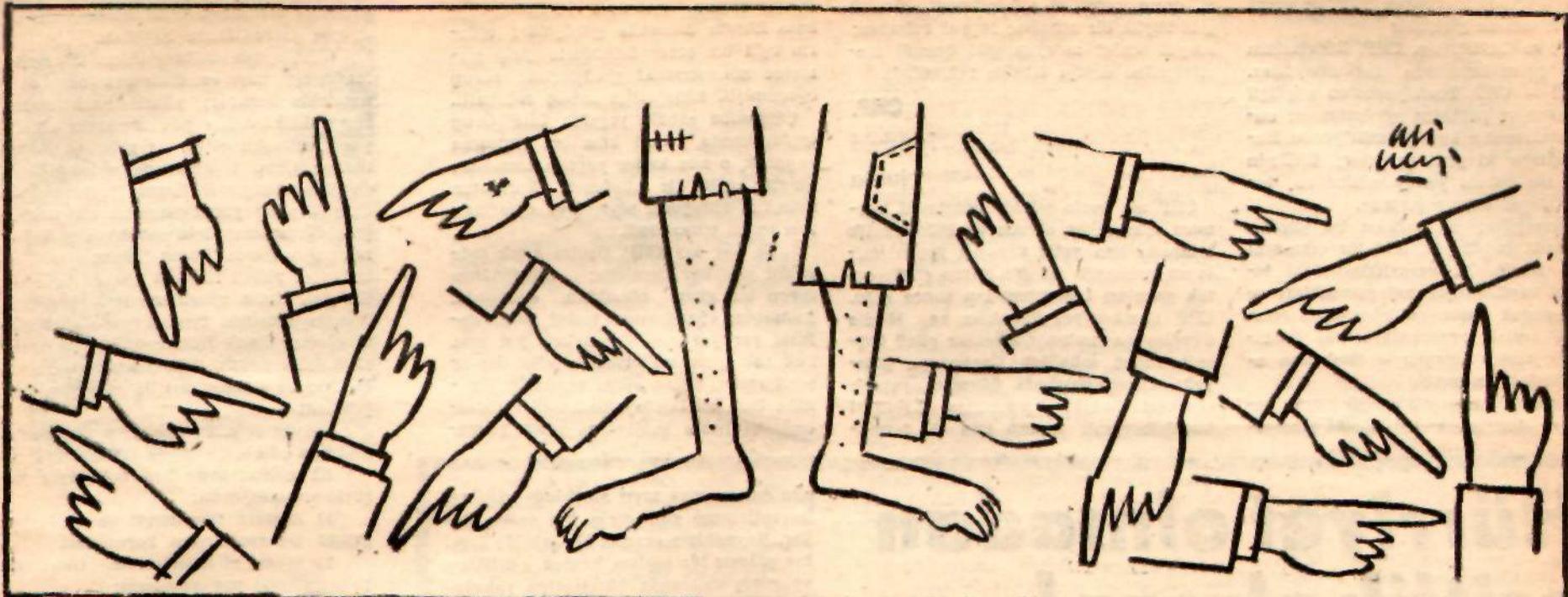
CHP. milletvekillerinin tükenmeyen bir üzüntüsü de enriyâkilerle karşılaşmak. Milletvekilleri, İnönü'nün önemli konularda karar alıp uyguladıktan sonra, grubu gelmesinden şikayetler.

Bunun en son örneklerinden biri, İnönü'nün gruptan habersiz yâfıştırmaya çalışmak. Milletvekilleri, İnönü'nün önemli konularda karar alıp uyguladıktan sonra, grubu gelmesinden şikayetler.

Bunun en son örneklerinden biri, İnönü'nün gruptan habersiz yâfıştırmaya çalışmak. Milletvekilleri, İnönü'nün önemli konularda karar alıp uyguladıktan sonra, grubu gelmesinden şikayetler.

CHP. Konya milletvekili Rüştü Özal, kürsiye gelerek semriyâkîyi tenkit etti ve Ulus'un, parti liderlerinin tasvibi olmadan böyle bir şey yapamayacağımı söyledi. Devlet Bakanı Feyzioğlu, bu sözlerden nedense alındı. Rüştü Özal, dışarı çağrıldı. Meclis koridorları, Feyzioğlu ile eski İmar ve İskân Bakan Rüştü Özal arasında sert bir tartışmaya sahne oldu. Feyzioğlu'nun «dilim tutulsayıdâ seni komiteye tavsiye edip, bakan yaptırmasaydım» sözleri birçok milletvekili tarafından iştildi. Hâsiyetine düşkünlüğü ve mertliğiyle tanınan Rüştü Özal'ın bu sözlerde gerekli cevabı verdiği söylenecektir.

YÖN, 20 HAZİRAN 1962

REJİM:

Çamurdan çıkışma çabaları, çamura biraz daha saplanmaktan başka sonuç vermedi ve Başbakan adayı İnönü, kol tutuk pazarlıklar yüzünden kabineyi kurmaktan vazgeçti Milletin iş ve ekmeğin beklediği devrede yapılan koltuk kavgaları, politikacılarımızın memleket gerçeklerinden ne kadar uzakta yaşadıklarını bir defa daha ortaya koydu.

Şimdi
ne
olacak?

stifa tehditlerinden sonra; süküf eden istifalara da yavaş yavaş alışmaya başlıyor. Bu yüzden İnönü'nin Başkan adaylığından istifası, Baybakanlıktan istifası ülkesinde bomba tesiri yapmadı.

Inönü'nün devamı istifa lafi etmesi ve istifalar; herkes böyle bir ihtiimele hazırlamıştı. Nitekim pazar günü pazarlık konuşmalarından sonra da İnönü, «Ben bu masaya pazarlık yapmak için oturmadum. Duraya oturken işi kış kesmek istiyorum. Görtüyorum ki bunun imkâm kalmamıştır. Beni üzen kabinedeki sandalye tükemi, İçişleri Bakanlığı meselesi değil alışımış zihniyetin devamında hâlâ israr edilmesidir. Bu şartlar içinde emaneti Cumhurbaşkanına teslim etmeye mecbur kahyorum. Başka birlik hareket imkânı yoktur» demişti.

Inönü pazarlesi günde toplantıya da bu kötülmser hava içinde geldi. Gazeteciler; «Çok az tımit var» şeklinde konuştu. Kapıda rastladığı Ahmet Emin Yalman'a «Ben yarın sabah Heybeliada'ya gitmek istiyorum. İstirahət hakkettim artık. Arada da olsa ziyareti meğlisi dedi. Yalman'ın, «Peki Paşam; siz çekirşeniz ne olacak? Başka vol var mı?» tarzındaki sorusuna da «Onu siz bularsunuz» cevabını verdi.

Fakat bu sözlere doğrusu inanmadı. İnönü'nün koalisyon müzakerelerinde pazarlık kudretini artırmak için, «Dükkânımızı kabul etmemesiniz teki...» silâhna baş vurdugu sanıyordu. İstifalara alışmıştı fakat istifaların ciddiyetine inanılmıyordu. Nitekim koalisyon müzakereleri, çekise çekise bir pazarlık hâlinde başladı. Çekisme konusu; tabii ki ciddi memleket meselelerinden çok koltukların paylaşılmasında oldu. CHP'nin yeni ortakları, Meclisteki milletvekili sayısından daha çok koltuk ele geçirmeye çalışılar. Fakat istifa, İçişleri Bakanlığının kimin alacağı ve üçüncü Başkan yardımcı meselelerinden ortaya çıktı. CHP, kendisine de bir Başkan yardımcı verilmesi ve İçişleri Bakanlığının CHP'ye bırakılma-

si için dayalıydı. CHP'nin Başkan Yardımcılığı talebi Alican'ın İktisadi İşleri tamamen ele alınması önleme mak sadıya son günlerde ortaya atılmıştı. CHP: Aksai bu görevi kabule yanaşmadığına göre; Feyzioğlu'nu bu mevkie

getirerek; işleri başkalarına kaptırmak istemiyordu. Bu düşüncede açıkça ortaya kouluştuğu için CHP, «Inönü partileri üstü bir şahsiyetit. Onu partili saymamak lazımdır. Bu sebeple her parti gibi CHP, ye de bir Başkan yardımcı verilmelidir» tezini savunuyordu. Koalisyonu katılacak diğer partiler ise: «Başbakanlığı elinde tutan partide, bir de Başkan Yardımcılığı verilmeli» diyorlardı. Özellikle Alican: geçen hükümette AP bakanları gibi «Tabii ortak» olmayı «la istemediğinden bu konuda dayatlı. Bununla beraber asıl çekisme İçişleri Bakanlığı konusunda ortaya çıktı. Geçen hükümette bu kolunu AP, ye kapılan CHP: İçişleri Bakanlığının eide tuncum öncemini anlamıştı. CHP: grubu da, bu kolunu kaptırmak istemiyordu. Fakat CHP ekibi için bu meselede tatminik bir gerekçe bulmak mümkün olmadı. İnönü «Tecrihüm, İçişleri Dükânnı Başbakanın partisinden birine verilmesi gerekliliğini gösteriyor» tarzında konuştu. Bazi CHP'ller ise «dâri reform yapacağız; İçişleri Bakanlığı bizim elimizde olmazsa yapamayız» tar-

zında sudan gerekçelerle taleplerini kabul ettirmeye çalışılar. YTP: ve CKMP: ise; İçişleri Bakanlığı, koalisyonındaki hâkim partinin elinde olmamalıdır. Kolluğun mutlak bize verilmesi şart değil. Buraya isterseñ bir taraflı getirme tezini savundular. Bu tez; hiç de ilse ilk başta çok daha fazlıtı. Fakat; CHP: İçişleri Bakanlığında israrlıydı. Anlaşma imkânı bu yüzden bulunamadı. Bunun üzerine İnönü, Cumhurbaşkanı Gürsel'e giderek; hükümeti kurtarmak vazgeçtiğini bildirdi. Fakat Gürsel, derhal yeni bir Başkan adayı bulmuktan kaçındı. Pazartesi geçesi Aksai; Dincer ve Alican'ı çağrarak gece yarısına kadar onlarla konuştu. Gürsel, tarafların arasını bulmaya çarlıtı.

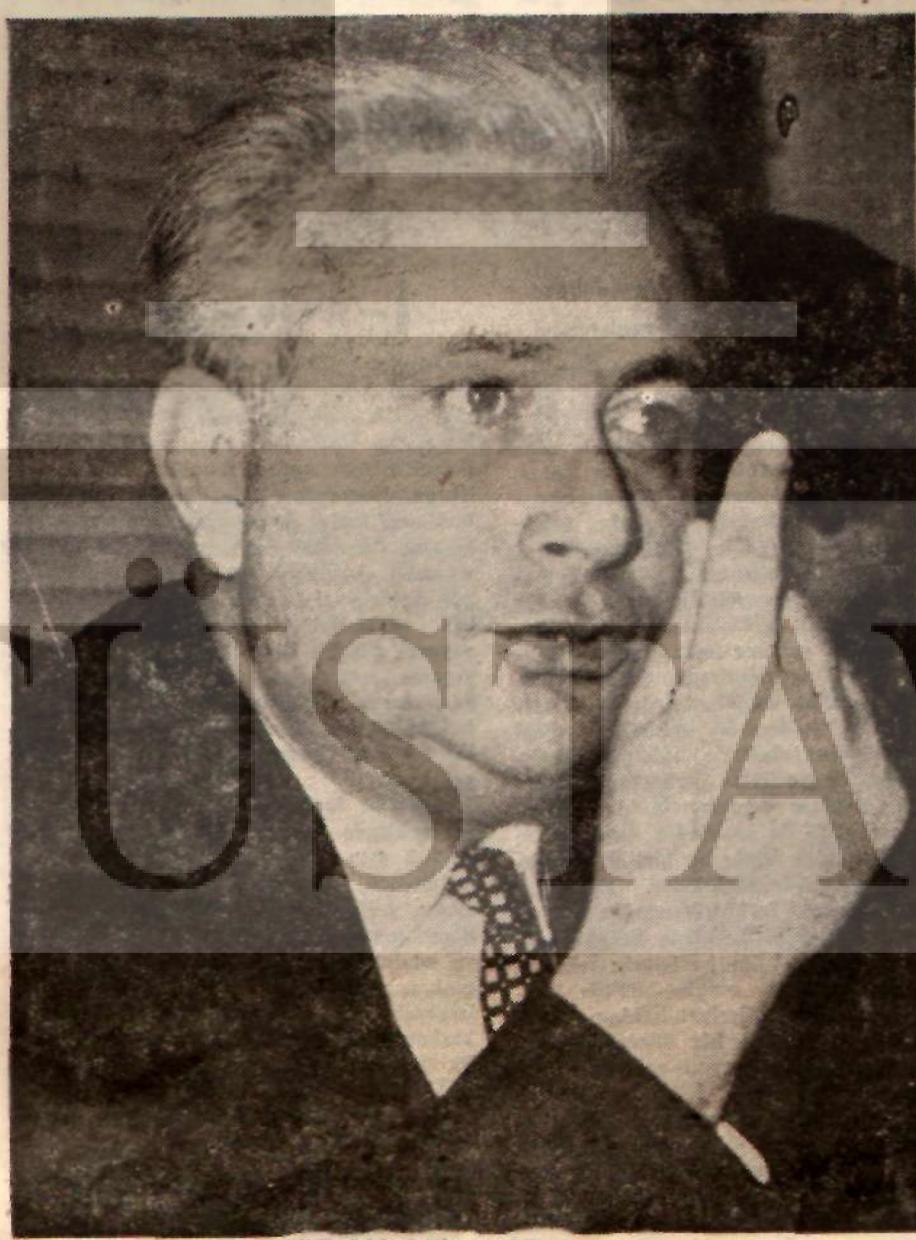
Arabuluculuğunun ne sonu vereceği henüz belli değildir. Fakat taraflar; karşılıklı tâvizer vermedikçe anlaşmak mümkün olmayacaktır. Başka bir tımit; AP: de bir türlü gerçekleşmeyen «İllârlar» partilerinden ayrılmaya ortaya çıkacaktır. «Millî Koalisyon» ise en son cărede.

Bu takdirde, İnönü'nün fikir değiştirmesi tımit edilebilir. Fakat işin normali; Gürsel'in yeni bir Başkan adayı bulmasıdır. Bununla beraber; yeni adayın hükümeti kurması; İnönü'nün denemesinden çok daha güç olacaktır. Hâlde CHP muhalefette kalınaya karar verirse; hükümetin kurulması; kurulsa da yaşatılabilmesi imkânsız gibidir.

Yeni denemelerin AP: — CHP: koalisyonunu bile aratmasından korkulursa

Yanış
hesap

Halbuki CHP: liderleri; af pazarlıklarındaki önesiz bir görüş ayrılığı yüzünden koalisyonu bozarken, son derece iyimserdiler. Büyüyük bir siyasi manevra çevirdiklerine inanıyorlardı. İnönü'nün istifası AP: yi şaqkına çevirecek; AP: İlmlilardan 70-80 kişi partiden ayrıracak; böylece başka partilere muhtaç olmadan CHP: nin hâkimiyetinde bir hükümet kurulacak ve ciddi çalışma devresi başlayacaktır. Koalisyon; af pazarlığıbabane edilerek asıl bu yüzden bilerken bozulmuştu. Fakat evdeki hesaplar carşıya uymadı. Beklenen istifalar çok maddi sayıda gerçekleşti. Bu yüzden CHP: liderleri asıl arzulamadıkları halde; YTP: ve CKMP ile işbirliği yapmak zorunda kaldılar. Aslında CHP: liderleri defalarca belirttilerini üzere; AP: den hükümet seviyesinde son derece memmündular. AP: bakanlar; kendi adamlarının tayıni gibi mütead partizanlıkların dışında; işlerin yürütülmesini CHP: ye bırakıyorlardı. Meselâ İktisadi konularda Feyzioğlu; duruma tamamen hâkimdi. Halbuki bir Alican, bir Ahmed Oğuz veya bir Muhlis Ete; İktisadi konularda bir takum görüşleri olan insanları Alican; İşsizlik müzakereleri dolayısıyla. Meclis kürsüsünde Feyzioğlu'ndan çok farklı görüşleri savunmuştur. YTP: ile ikili veya üçlü koalisyon; CHP: nin ve Feyzioğlu'nu bu

YTP: Lideri Ekrem Alican
Uyuşma yok..

Necmi Okten
Koparına peşinde

Bu iş,

yürümez!

Sartlar böylece tesbit edildikten sonra Grup üzerinde psikolojik basıktır temin edilebilme için genglerden onbeş yirmisinin ard arda söz almış kararlaştırdı. Herkes bu şartları listeye eklerse yararlanır.

Taktik ilk gün başarıyla yürütlüdü. Öyle ki, söz alıp konuşanların hemen hessinin neredeyse bir tek metni okudukları sanıldı. İnönü, en önde gelenlerden birine oturmaz, kulağının takımı, konuşanları dikkatle dinliyor, zaman zaman da yanına oturmak için birbirleyle didiken, Zeynel Gündogdu, Yahya Dermancı gibi milletvekilerine lyice duymadığı sözcükleri sormuyordu. Sabah oturumu böylece 13'e kadar sürdü. Ödele- den sonra, «altmışşüler» in sözleri yerlerini, kendilerine bağlı olmayan daha ağır toplara bırakıltı. Fehmi Alpaslan, Avni Doğan o günü kapatan ağır konuşmalar yaptılar.

Artvin Senatörü Fehmi Alpaslan döndürdü İnönü'yu suçlandırdı. CHP'nin bütün bozunularının sebebi İnönüdür. Avni Doğanın konuşması ise, CHP yöneticilerine soğuk terler dikti. Turhan Fevzioglu, Enis Pekaltı, Fethi Çelikoglu gibi ilk ortak hükümetin başkanları Doğan konuşmasını silerece, renten renge girdiler.

Doğanın söylemekleri özetle sunuluyor:

«Ben, basından sonuna kadar koalisyonun aleyhindeyim. İlk koalisyon kurulurken biz Meclis dışı tesislerde, durumu kurtarmak vazifesiyle işbu meclise geldim.

Sayın İnönü asıl bir iplik içindeydi. Bu neçin hiss onun ömrü boyunca devam etmiştir. İnönü daima mesutiyet ve nizam rejiminden yana olmuştu. Ama bu rejimi kiminle yürütecektir?

Simdi de üçlü bir koalisyondan bahsediliyor. Kimlerle yapacağın bu koalisyonu? CKMP ile mi? Dinde, devletçilikte, devrimcilikte yüzde yüz karşılıkta olan bir partiyile işbirliği yapılmaz. Kadıran Kaftanın, Abdülhak Kemal Yörük'in temsil ettiği bir zihniyetle nastı işbirliği yapılmaz. YTP ve genelde bu partinin ekonomide liberalist olduğunu bilmenen mi var. Biz ise programımızla, yıllardır süren İeraatinizla devletçiliyiz. Üsteliğ de YTP'nin AP'den farklı nedir. CKP Atatürk'e karşı ise, YTP de olsun ve gelişisi ile 27 Mayıs'a karşıdır. Üsteliğ YTP'nin bünyesinde istikrar bulmanın müstesna. Burada da tıpkı AP gibi cesitli cüreyanlar ve işbirlikleri karışmaktadır.

Sunu öneleme belirtmek isterim. CHP İktidardayken Meclis dışı bir müdürlük olmasa daha da acıdır. Koalisyonda bulunmak veya bulunmamak tehditke hâlini ortadan kaldırılmayaacaktır.

Kurulacak olan ikinci bir koalisyon birincisinden daha da zayıf olacaktır. Cumhuriyet tarzında kurulmuş tek samimi parti CHP olmuştur. Diğerleri Atatürk İlkelerini tahrif ve talan eden birer siyasi cedetdir.

Avni Doğanın tok bir sesle yaptığı bu konuşma Grupta şylesmesine tıpkı gibi, Doğan yerine oturmak üzere kürsüden indiğinde alkış sesleri dakikalarda devam etti. CHP grubunda o güne kadar İnönü'den başka hiç kimse böyle alıksızlanmamıştı.

Dogan konuşmasını bitirmeden önce İnönü'ye bakarak, «Bu partide hisip yoktur, sayın İnönü bundan emin olsunlar» demiştir. Genel Başkanın son zamanlarda Gruba yaptığı her konuşmanın sonunda Gruba tesanit içinde olma tavsiyesinde bulunmasının mânası da böylece açığa çıktı. Doğan ayrıca konuşmasında CHP yöneticilerinin bir koalisyonu girmek için can attıklarını müşahede ettiğini de ima ederek, «Bir koalisyonu gireceğe hiç olmazsa af konusunda ihtiylâf olunmalıdır. Af sadece CHP'nin mali değil, aynı zamanda ordunun da meselesiştir. Memurların suistimal ve İrişkâplarının asıl suçlularının siyasetçiler olduğu da hiç bir zaman unutulmamalı ve bu tip siyâsîler asla affedilmemelidir» dedi. Doğanın konuşmasının bir bölümünde de doğrudan doğruya CHP Grubu yöneticilerine müteveccih oldu. Doğan, Grubu haberlerinin basına akseltirilisinden de şikayetiydi. Grubu sözcükleri kendi politikalarına göre işlerine geleni basına veriyor, işlerine gelmeyeni vermeyecekler. Buna da bir son vermemi ve konuşmalar ya tam metin verilmeli, ya da yarım ve yanlış verileceğine hiç verilmemeliydi.

Doğanın bu son çıkışını Grubu yöneticilerinin eline bir fırsat verdî. Doğrusu *je tom hakanlıkların paylaşılması* sözüyle bir arada kalkın da CKMP'lerin Atatürk düşmanı, YTP'lerin de 27 Mayıs'a karşılığından olduklarının CHP grubunda söylendiği ve bu sözlerin de dakikalara süren alkışlarla karşılandığına müteşekkî ortaklara duyarulmakta mâmâ voktu. Doğanın hemen sonra söz almış freshim Oktem, konuşmaları tam metin halinde vermenin imkânlığını belirterek bundan böyle hiç verilmeme yoluna gidileceğini söyledi. Gerekçe de o sams CHP grubu basına şezet olarak *dehî akseltirilmedi* ve *ne Alnasının ne de Doğanın konuşmaları grupca gaza telere itetilmedi*. Sadece orfaya bir gerek çıktı. CHP Grubunda konuşan hastoların bir ikisi haric hemen hiç biri konuşmaya yana deşildi. Hele haksız tavizler varsa ve sadece bir koalisyon asıl kabul edilmeyecek.

İNÖNÜ'NÜN İYİMSELİĞİ

İnönü o sabah grupta yaptığı kısa konuşmada: «AP içindeki mücadelede mutedillerin duruma hâkim olacağını

ümít ediyordum. Gelişmeler ise bunun tamamen aksi yönde geçti. Müfrîller her yerde kazandılar. Bölünme yerine uyuma oldu. Hükümet buharum hizim yarattığınız zehabi da gitmekle yayıldı.» demis ve buharanın bir an önce halli gerektiğini ifade etmiştir. Alican temasında, YTP'nin AP ile bir koalisyon istemediğini gördüm. AP den ayrılan bağımsızlar ise kendilerine yakını gösterirse, sayilarının artacağını bildirdiler. YTP ve CKMP de yaptığım istikafî temaslarında Alican ve Hasan Dincer, anlaşmak gerektiğini söylediler. CKMP kesin olarak şartımız anlaşmaktır diyor. AP den ayrılanları ise YTP almayı hazır ve isteklidir. İki gün önceki görüşmede YTP ve CKMP şartlarını bildirmediler. Önce siz verin dediler. Ben de biz hemşîr grupta hazırlamadık cevabını verdim. Ama yaptığım temaslar üçlü bir koalisyon istikametindedir, şayet siz bugün karar verirseniz hemen yarın mesul heyetleri toplayalım, temasları başlasınlar demisti. Ne var ki, Avni Doğanın konuşması ile biten Çarşamba günü müzakereler, hiç de iç içici olmadıktan sonra, İnönü Perşembe günü koalisyon konusundaki müzakerelere başlayabilmek için Cumartesiye kadar beklemek zorunda kaldı.

Perşembe günü CHP grubu biraz daha yumusadı. Ama ailesi görüp yürüdü ki grup üyelerinin coşunuşu, af içinde, iktisadi ve malli meselelerde reformlar konusunda en usak bir taviz verilmesine bile taraftar deşildi.

Perşembe gününün son konuşmasını yapan İnönü bu kere sanki iki günden beri grupla dinlediklerini hiç duymamış gibi davrandı. Üçlü bir koalisyon için müzakerelere başlanacağını, yetkilileri Cumartesi günü toplantıya çağracagini, af konusunda 4.5 ve 6 yıllık aranın affi konusunda daha önceki hükümet zamanında angajeye oldularını, bundan dönenin bahis konusu olmadığı, servet beyannamelerinin geri verilmesi meselesinde Alicanın önce çok kararlıken daha sonra kendisine verdiği mühterîde bu konuda bir kayıt koymayarak anlaşmaya yanaştığını, beş yıllık plan içinde kendisinin kararlı olduğunu söyledi. İnönü'nün dedikleriyle, CHP grubu üyelerinin iki günden beri söylemekleri pek birbirini tutmuyordu ama, CHP grubu bir kere daha CHP grubu olduğunu hatırladıktan sonra yetki verilmesi vontaki *şurası* bir toplantıya katılmış olan Fevzioglu'nu da himmeti ile bu şartlara bir şartlık da ilave ettili. Parti liderleri başbakan yardımıcısı olacaklarına göre, CHP de, İnönü'ü Parti lideri olarak müstakîl etmeye kabineye bir başbakan yardımıcısı sokmaya, aksal kabineye sarmamak hususunda fatafat üzerine göre bu yeri Fevzioglu'nu doldurmuştur.

Bu şartların yanısına CHP'nin bütün partiler gibi koltuk taşılık eden bir şartlılığı da vardı. CHP 12 bakanlık istiyor, bunların içinde işleri ve ve Tarım Bakanlıklarının bulunmasını da arzuluyordu. Meclis Yönetim Kurulu ve Grup Yönetim Kurullarının hiç birinde görevi olmamasına rağmen bu şartlılığı ile bu şartlara bir şartlık da ilave ettili. Parti liderleri başbakan yardımıcısı olacaklarına göre, CHP de, İnönü'ü Parti lideri olarak müstakîl etmeye kabineye bir başbakan yardımıcısı sokmaya, aksal kabineye sarmamak hususunda fatafat üzerine göre bu yeri Fevzioglu'nu doldurmuştur.

Eh CHP'ler şartlarını belli eder de YTP'ler ve CKMP'ler susar mı? Onlar da derhal kolları sıvadılar. YTP koltuk takımı için, ilk ortak hükümetteki 11-11 bölümünü uygun buluyordu. CHP 11 bakanlık alır, işleri bakanlığı da dahil 7 Bakanlığı YTP ye, 4 Bakanlığı da CKMP'ye bırakır. Bağımsızlardan kabineye girmesi ihtiyâlî olan bir başbakan da, bağımsızlar CHP'nin Peysi oluklarına göre CHP kontenjanından gitirdi. Af konusunda YTP CHP şartlarını ötesinde bir şey istemiyordu. 55'ler meselesinde ise, bu ağaların, derhal mal mülkleri kendilerine verilmeli ve yerlerine gönderilmeliydi. Beş yıllık plan tâbikatı, dış yardımının yatırımların tanzimi gibi meselelerde ise YTP çok iiddâî idi. Gerekirse hafif bir enflasyonist politika takip edilmeli, iş hayatı canlılandırılmalıdır. Servet Beyannameleri ise derhal geri verilmeliydi.

CKMP'nin şartları ise, YTP'nin şartları da bastırıcı İnönü'nün temalar ve pazarlık konusunda ağrılı alması ve illâ da AP'nin böllümesini beklemesi, CKMP'ler zaten yetki kadar pişirmiştirmi. CHP'nin son anda kendilerine bir oyuncu oynayacağını hissediyorlardı. Bunu için de şartlarını ağırlaştırdı. Önce Seyfi Özârk tarafından Anadolu Ajansına suduruldu, bir gün sonra da Ardieolu tarafından basına açıklanan CKMP şartları gerçekten ömürdü. Tamamı 24 madde olan şartlar içinde önemli olanlar, devlet-işin üzerinde şzel tesâbbîsinin yapamadığı yahut yapmak istemediği işler devlet tarafından yapılır, şekilde yeniden tâsî edilmesi, servet beyannamesi usuline non verilmesi, tasarruf bonolarının kaldırılması veya hemen gecer sâka haline getirilmesi, devlet sektöründeki fabrikaların şirketlere satılması, 55'lerin yetki gönderilmesi ve mallarının indeksi, emsal rejiminin İslahi, plâniye, İhrâcâtin yetkililerinin elinden alınması, İhrâcâti alanda vanlacak her işe lehânlarının ve Ticaret ve Sanayi Odalarının

YÖN
Toprak
Reformu
ÜZGÜSTEAN
Sayıısı
★
Onümüzdeki hafta

onayının alınması, toprak reformunun aceleye getirilmemesi, iktisadi devlet teşekkürlerinin özel sektörle rekabetinin önlenmesi, özel teşebbüse emniyet telkin edecek tedbirlerin alınması. CKMP de kabinede altı koltuk istiyordu.

Sartlar tesbit edildikten sonra, Cumartesi günü saat 16.30 da taraflar karşı karşıya geldiler. Daha önceden yapılan anlaşma gereğince, her partiyi bir kişi temsil edecek, İnönü ile KK komisyonun üye sayısı 16 olacaktı. Ama Cumartesi günü bu protokol eğnendi. Hem de CHP'ler tarafından. KK komisyonu toplantısı

Meclisteki Başbakanlık odasında yapılacaktı. CKMP'ler 16.04'te geldiler. Hasan Dönmez'in başkanlığındaki Abdülhak Kemal Yörük, Nureddin Ardiçoglu, Muhlis Ete ve Cevat Odyakmaz ekibi, dikkötgen biçimde masanın bir kenarına ilisti. Bir kaç dakika sonra CKMP'ler YTP'ler takip etti. Alicanın başkanlığındaki Fahreddin Kerim Gökyay, Sekip İnal, Mehmet İzmen ve Yusuf Azizoğlu da masanın karşı köşesine yerleştii. Ev sahibi durumundaki CHP ekibi ise, toplantıya ancak 16.25 de geldi. Hem de önceden kararlaştırılanın aksine

altı kişiyle. İnönü'ne içerdekilerin ellerini teker teker sıktı.

Tam nasıl oturulacağı kararlaştırıldı ki, Feyzioğlu Parise hâs bir fürtüsuzlukla, «ikiliye alışık da üçlü güç geliyor» dedi. İnönü'ne bu dikatsız sözü önemsi için sağına Alicanı, soluna Dönmez'ü aldı ve misafirlerine, «Şimdilik böyle oturulam, ilerde karmakarışık oturur» dedi.

O akşamki toplantıda taraflar karşılıklı şartlarını okudular. Şartlarda uyusan ve uyusmayan noktalar tesbit edildi. Koltuk taksimi ortaya atılmadığı için anlaş-

maz noktalar pek kendini hissettimedi.

Pazar günü ise sabahın başlayan çatışmalarda, iktisadi görüş farklıları hemen ortaya çıktı. Başlangıçta şart empoze etmeye gelmiş olan CHP'ci, kendisine şart empoze edilir hale gelmişti. YTP' de, CKMP' de bîhâsa iktisadi şartlar konusunda bile diretiliyorlardı. Hele ögleden sonra ortaya koltukların taksimi meselesi çıktı, toplantı daha ikinci gününde çıkmaza girdi. Pazar akşamı saat 19.30 da dağılan KK Komisyonundan çıkan üyelerin suratlarından düşen bin parçaydı. İşler sarpa sarılmıştı. Basına verilen üç satırlık bildiride, toplantı Pazartesi günü 17 de devrede bildiriliyordu. Başka bir açıklama yapılmadı ama, gene de birşeyler sızdı. YTP' ve CKMP' koltuk bölümlerinde dağıtılmıştı. Hele sadece Feyzioğlu'na da bir titr kazandırmak için Başkan yardımcılarının üç katı olması fikri Ali İcan tarafından «...» olarak wasiflendi.

Harbiyelerin çayırları

Aslında iktisadi konularla reformlar konusunda da tam bir mutabakata varılmış, bu işleri formüle etmek üzere, CKMP' den Muhlis Ete, YTP' den eski Maliye Müsteşarı Mehmet İzmen ve CHP' den Turhan Feyzioğlu'ndan kurulu bir komisyon pazar günü ögleden sonraki toplantıdan önce bir saat kadar toplantı ama, müsbet hiç bir karar varamadan KK Komisyonu genel kuruluna geldi.

16 kişi olması gerekliden, Feyzioğlu'nun da ilihaki ile 17 olan KK Komisyonuna ilk günde müzakerelerin ilk bir buçuk saatlik etapından sonra, AP başkanı sizleri adına Necmi Ökten de çağırıldı.

Avni Doğan
Haklı çanan kötümser

İnönü'nün telkin ile yapmış bu davet, ne YTP'li memur etti, ne de CKMP'li. Onlar Necmi Ökten'e, «Inönü'nün bakanlığı diyorlardı. Maamafih, Ökten de bütün konuşmalar boyunca son derece asaftan alarak durumunu muhafaza etti. 12 milletvekilini temsil ediyordu. Hele bir Salı günü gelsin, belki de o zaman sayıları birden otuz kırk olacak! Otuz kırk olunca da, CKMP' nin koalisyonu girmesi bile suya düşebilsidir. Ökten Paşa işte o zaman konuşacaktı. Fakat İnönü, Pazartesi bekleyemedi ve yeni kabinesi kurmayıcağına Başkan Gürsele bildirdi.

Böylesse biraz daha çıkmaza şaplanıyor rejim buhranı biraz daha şiddetleniyordu. Bu arada, bir veda yürüyüşü yapan Harbiyeller; sokakta rastledikleri eski kumandanları Talat Aydemir'i selamlıyalarak, Ankaradan ayrıldılar. Bu manzara karşısında Aydemir'in karıştı ağlıyor; vazifeleri ise resim çekilmesini önlemeye çalışıyordu.

17 yıllık bir denemeden sonra İne İnönü; Heybeliada çekilmekten söz ediyordu. Bu çekilme gerçekleşse, tarihi şahsiyet İnönü'nün kendi eserinin iflasını bizzat kabul ettiğine hükmetmek lâzımdır.

Cavid Oral Ağaya cevap

Trafik dilinde ördek

Allahverdi iddi galiba nazar boncugu tonunda otobüsün «göz-lüğünün» dibindeki aşınmış ad... ALLAHVERDİ...

Yağmur, şakırda şakır üstündeki yük kamburunun hasın örtüsünü sulu yordu. Yük kamburuya emniyet demiri arasında yüksüz bir «sahanlıkçı» vardı.

Allahverdi, İstanbul'dan kırk ayak kıvrıntılarıyla kalkmış, kuru sarsıntılarla Pendiye yaklaşıyordu...

Yolun üstünde, otobüslen daha islaik bir yole vücutunu ve kolunu dikt. Durdu arabacıya... Yolcu, damın üstündeki sahanlığı gömeli, emniyet demiri tuttu. Yağmur şiddetini artırıyordu: Şakırda şakırda şakır, şakır da şakır...

Tuzlada damı tepemize yıldı adam... Hopluyor muydu, zıplıyor muydu ne? İnmek istedığını anlatıyordu...

Muavin, «bu ördeklere baktı, diye dert yanıyordu... Buncu yole, buların istasyondan istasyona taşınmasından buncu zaman kaybeder... Amma bırakamazsan ki adamı, bu havada...

«ÖRDEK», yoleculuk dışı taşınan yoleculara denirmiş trafik dilinde... Ne sırın di mi?... Onu tekrar Ankara garında gördük: Artık ıslak değildi, kendi sularında yüzüverdi ördek... Her halde Allahverdi'yi terkettiğinden sonra, «Allaha emanet» e bitti, iki istasyon daha yakını olağan İstanbul - Ankara yolunda. Sonra ihtiyar bir «Maşallah» tepeşinde tünemişti ve böylece varmış amacına...

Trafik deyimleri yalnız trafikte sınırlı ağam: «Benim anlayışma göre politik hayatı partiler memleket hizmetinde birer vasıtadır... Bir insanın ayrılmazı kadar tabii bir şey olamaz... Bunlar sizin sözleriniz... Görüşünüz ayırmam, doktrin partisi, fikir partisi bile olmaya etrafı, taşınan taşıta «ezas» aktarmaları için alımsın benim... (Bazan mecburiyet vardır, bazan!) Hem de insanın «eski» partisi, «yeni» partisiyle, koca kocağa ölüm dirim savaşında boğuşmakta'yı... Sonrasa... «Bu memleket hizmetindeki vasıtaları, bazı kişiler neden ancak devrildiklerinde terk eder?... İktidarı pöphüllüglünde terk etmenin kendine göre bir havası, bir manastır, bir flyakası bir ağılığı yok mu? Ben politikacıyı, karıştırmanı trafficın «Ördeği», ne kadar Walt Disney vari olsa trafficın ördeciği?...»

(Siz de tam tamına, söyleğinizli düşünüyorsunuz: Burda avantajınız bir puan kaydediyorum... Siz açıklamakta fayda görmüyorsunuz amma, ben CHP den ayrılmızı topuma anlatıyorum... Fayda görüyorum anlatmadı... Seneee: 1954... Bir yazı ekmiş: Hürses'te... Tertipler, Kurultayın aklı seliminden ötürü pareçalandı... ya yakın başlıklı... Ve bir kısım arkadaşınız sizi Haysiyet Divanına vermek istemişti... Sizi Haysiyet Divanına verseydiler, Kasım Gülek yalnız kalacaktı Adanada; ve Aman ne yeknesak hikâyeye sun dostum Gülegin parti Genel sekreterliği hikâyesi... Gene o zaman bu ortalardaydı ve CHP'nin bir bölümünün ufkunu gönlünü si-

küstürüyordu... İsmet Paşa da, gönüldü, usku sıkışan tarafı tutuyordu: Tuttuğunu başından Nihad Erim vardı... O günkü Nihad Erim, paşanın Nihad Erimiydi... Adanada partiyi yaymayı makahasına sizinle «giriştiler». Nitekim, siz müstakil olarak seçimi kazandınız ve yeniliğe uğradınız karşınızda kâşikler... Gazetenizde çıkan yazdan ne sorumluysa vardi, ne haberiniz: Üstünlüğünüz atmadınız sorumu... İşte mesele böyle oldu... Eski «silâh arkadaşlığını» ele vermeme «aşalık» tir, amma bu aşalığı eksik etek» olmama rağmen bana da gösterin. Sonra neden D.P ye geçtiniz? Lüzumu var mıydı?...

Göndermek lütfunda bulundugunuz teklibin 11 noktasına, pingpong topunca 11 adet cevap vermiyeeğim... Bir bayragın altında gruplanan bu 11 noktayı üç böülüyorum:

- 1) Zihniyet,
- 2) Diplomatik «kaydirmalar».
- 3) Pozitif cevaplar...

Bir ek bölüm de var: «Maksat... Maksat... Maksat... Bu portrenin gizli maksadı ne?...»

Zihniyet... Şarkı desem incinmez misiniz?...

Toprak sağlığı anlamını sayın yazar bilmeyebilir...

Bu «vay acemi portreci (zaten bu deyimi kullanıyorsunuz)» elinin hamuruyla: «v.s. demektir nâzîke...»

Bu zihniyetin kâlleri orda burda kalmışsa, zaman havalara savuracaktır bu kâlleri... Zamana bırakıyorum. Öyle iyi savurur ki... «Diplomatik kaydirmalar» dediğim ikinci noktaya geçiyorum: Bana demedigimi dedirtmeyin ağam... Dedirtmeyin... Ben bazi satırları, «acele» okuyunuza, ve «acele» cevabınıza yoruyorum. Siz de yazmadığımı cevap veriyorsunuz: Karşılaştıramı...

Ben diyorum ki:

«Toprak Akdam da Hazineye alt 5000 dönümlük bir topraktı. Binalar, diye dövlâdü... «Beyler» tâbir edilen Oral ailesi ve taâffûkatıdy...»

Siz diyorsunuz ki:

«Akdam'da bénim toprağım 1500 dönüm, 5000 dönüm değil...» (Bütün Beyler silâlesi siz misiniz?)

Ben diyorum ki:

«Ben Adana valisiyken bu toprağı binalara yedirmeyeceğim...»

Siz diyorsunuz ki:

«Eski valilerden Zühtü Durukan'la aramızda hâdise yoktu...»

(Var mı dedim. Size mi hitabetmis dedim? Vâz yüze size «bunlar» diye hitabedemez ki... Gıyahnâzda köpürmüştür... Yanında mal yetmemi varmış: Mâlyet memuru bugün milletvekili dir)

Ben diyorum ki:

«Madin (Kelkit)...»

Siz diyorsunuz ki:

«Kerkük» ve böyle devam ediyor.

Okuyucularımızdan, rica ederim: İki YÖN'li alımlar ve benim Portremle, sizim cevabınıza incelesinler... Kaydirmalar var cevaplarda «aceleler». Zaten bu «acele» değil midir, kontrola vakit birakıyan, gönüllü gönüne haber yetişirmeceksiniz, biz gazetecilere «namussuz gazeteciler» dedirten siz politikacılardır... İki gün bekleyiniz ağam, belki başka türlü cevap verirdiniz, veya hiç vermezdiniz...

Pozitif cevaplara gelince... Aldum...

diyorsunuz «25.000 lirayı...» (Ek: Herkes alıyordu...)

«Aldım» diyorsunuz «ilâni...» (Ek: Herkes alıyordu...)

İyi ya... Ben ne diyorum?...

Kadir Ramazanoğlu benim kayınpederimdir... diyorsunuz...

Biliyorum... Bilmememe imkân yok... Bir hacir altına alma hikâyesi vardı. Kadir Ramazanoğlu'nu bir zamanlar. Bütün gazetelerde çıktı... O zaman dan beri biliyorum...

Altıoklu, Salvator Dalivâri mezâr gelince: «Ben böyle bir sey diyemem» diyorsunuz «temkinden» diyemem... İnandım.. Memnun oldum...

Gene öyle bir mezar görmek istemir derim... günün birinde. Sadakat bir yerden, mezârdan dahi olsa, fışkırmamasına o kadar muhtacım ki...

Maksat?... Maksat?... Oraya gelince, maksadım su... 20 senedir tepeşimde taşındığım adamları kendi gürültümde topluma tanıtım... Başka maksat aramayın Oral ağam... «Topraklarını sırf, sırf ve memlekete büyük hizmetler ediyor. Mertti. Cesur. Çaplıdi, tam bir devlet adamıydı... Acemi olmam portreci herhalde böyle portreler yapar ve başı hiçbir derde girmez... Gelecek ömründe böyle yaparım...

Eski «sillâh arkadaşlarınız», bu portreyi yeter derecede «isirci» bulmamışlar... Niyetim isirmak değil ki, tahâil etmek, gillumser, garezsiz garezsiz, hiç bir ates puskurmadan, hiç bir dumâ savurmadan tahâil etmek... Cevabım da o havada...

Şimdî size bir sey sorayım Cavid Oral ağam, amma samimi cevap istermi: «Cavid Oralı hükümet edecek çapta bulmuyorum» desem kızar misiniz?... Vatandaş olarak böyle düşünmege hakkım yok mu?... Öyle düşünüyorum... Ve size gene böhön sormak isterim: «Muvafilek olarak ta, muhalif olarak ta, müstakil olarak ta, bakan olarak ta, bakan olmuyarak ta, özü yaptınız 20 seneden beri?... Ben durmadan memlekete hizmet edemediğim için üzüldürüm yeter derecede... Sizler durmadan büyük hizmetlerde bulunduğuuzu iddia edersiniz... Neymis o hizmetler?... İçinizin katığını biraz daha büyük tutmak mı?... Yatacağ yerinde bir musluk bulundurmak mı?... Kâhyânınızın çocuğuna bir bayram günü onluk sıkıştırmak mı?... Neymis, neymis o bilyâlik hizmetler... Yeter derecede bu yarahı, bu muhtaç memlekete hizmet edemiyorum, edemedim diye dövínlmeli kişi...

Ve yuvarlak cevap istemiyorum: «Ben mevcut şartlar dahilinde, bana düşen vazifeyi her zaman...» Mevcut şartlar müsait değilse yaratmamışınız da fazla hizmet edebileceğiniz şartları...

Ah İsmet Paşa, gene acıyla, isyanla, hissâma sana dönüyorum... 25 seneden beri neden bazi kişilere «zümreli» anka muamelesi yaptı?... Fazlalıkları nelerindeydi?... Çevren ni fazla dardı? Elini aynice eline hep onlar mı getirdi?... Alışığım yüzlerine mi ihtiyacım vardı? Politika mi böyle icap ettiriyordu?... Yoksa «büyük sabrı» mı?... Bazen büyük sabırlar, herkese çok pahalya maloluyor... Gözümüz bir nezhe şururla açıp kapama başladığımızdan beri etrafında, bakan seviyesinde 2-3 adamdan fazla görmedim... Nahiye müdürü olacak çapta da on adamdan fazla görmedim...

Hür vatandaş olarak fikrim bu...

«Gene bana mi târîz» deme paşam... Ah İsmet Paşa ah!...

Nimet Arzik

İNCELEME

Ozel teşebbüs mü ? Devletçilik mi ?...

14'lerden Muzaffer Karan, YÖN'e bir mektup ve bir yazı göndermiştir. Karan bu yazısında geri kalmış bir memleketin çıkmazdan ancak sosyalizm ile kurulacağını belirtmektedir.

Yurdumuzdaki ekonomik krizin, Devletçilik ve Özel teşebbüsü, tartışmaları ile şısrılığını kabul etmek gereklidir. Birbirlerine zıt ve düşman gibi gösterilmek istenen bu iki sektör, az, çok Sıyam kardeşlere benzerler. Çağdaş ekonomide, her ikisi at bağı beraber yürümeseler bile, genel olarak aynı parkuru takip ederler. İkisinden de gayesi, kendilerine has metodları ekonomik kalkınma ve millî refahı sağlamak, dolayısıyla sosyal adaleti gerçekleştirmektir. Bugün dünyanın hiç bir ülkesinde, sadece Özel teşebbüs veya Devletçilik yoluyla gerçek sosyal adaletin sağlanmış olduğu gösterilemez. Zira, tatlık edilen ideoloji ve benimsenmiş ilkeler ne olurlar olsunlar, bütünü ekonomik yapıların belirli miktar harç malzemesini, dâhma özel teşebbüs teşkil etmektedir. Devletçilik ile Özel teşebbüsçülük veya Sosyalizm ile Liberalizm arasındaki zıtılık, bu harç mazemesinin dozaj farkından ileri gelmektedir. Birisinin dozajını sermayeye, diğerinininki emege dayamak mümkün değildir. Esasen Sosyalizm doktrini, liberalizmin emek ve sermaye çatışmalarından doğmuştur. Sermayenin kâra döymayan karakteri, emek üzerindeki ezici baskısı ve başıboş sömürülüğünü, Sosyalizm ortaya ekarmıştır.

Halen birbirlerinden az, çok farklılar Sosyalizm metodları tatlık eden bir çok Sosyalist devletler vardır. Liberalizmin dolu düzgün özel teşebbüsçülüğüne karşı, kendi bliyelerine uygun gelecek dozajda, konfroنو ve sunulmuş bir özel teşebbüsçülüğe yer vermiş durumdadırlar. Teşebbüsün faaliyet alanı, safla hatları ile Devlet baba tarafından sınırlanılmış ve kamu yararına işleyen bir kontrollü mekanizması kurulmuştur. Dejenere edilmiş bir nevi Sosyalizm olan Komünizm tehlikesine karşı, son

Muzaffer Karan'ın mektubu

Oslo, 13 Haziran 1962

Çıktığı günden beri «YÖN» ile ilgili izlemekteyiz. Sosyalist fikir akımlarının öncülüğünde hizmetlerini büyük oluyor. Dozajlarını, memleketimizin realitelerine uydurabildiğiniz müddetçe tarafatarlarınız artacaktır. Bizler de, memleketimizin fiksizlik kuşusunu igrinde bocaladığımızda bir arada, genel olarak aynı hususlar üzerinde durmaz ve gerçeklere parmak basmak istemiştik. Halen, düşüncemizde arzularımızın tatlık alanlarında yaşıyoruz. Gözle görülen, elle tutulan gerçekler içindeyiz. Bu arada memleketimizde geçen zamanı, büyük bir irâf olarak telâkki ediyoruz. Uyanan fikir akımı karşısında, sosyal kanuların etkilerini hesaba katmamız, bocalamamıza devam edeceklere. Milletimizin sağ duygusu mutlaka en iyili, en güzel bulacaktır. Ge rekiği zaman sizlere yardımcı olabilmek için, «Devletçilik mi, Özel teşebbüsçülük mi?» konulu bir yazı sunmuş bulunuyorum. Zira, pişirilen gorbada da bize bizim de tuzumuz bulunacaktır. YÖN mensuplarına sağlık ve barışlar diler, saygılarını sunarım.

Muzaffer Karan

safha hattında, aşılması mümkün görülmeyen bir baraj meydana getirmek zorunlu meydana çıkmıştır. Çünkü, son safha hattının aşılması, özel teşebbüsün sıfır münce olması, yanı Komünizm'in başlaması demektir. Bununla beraber, Komünist devletler bile yavaş yavaş özel teşebbüsle yer vermeye başlamış bulunuyorlar. Bu husustaki gayretleri izlemek mümkündür. Örneğin, Rusyadaki son tarım buhranının, koyu bir Devletçilik kötü mahsulü olduğu kabul edilmektedir.

Halen Batı uygarlık seviyesinin tepе noktasına erişmiş olan İskandinav milletleri, Demokratik Sosyalizm'ı uyguladıkları halde, ekonomik alanda özel teşebbüs genis yer ayrılmış durumdadırlar. Örneğin, gemicilikte dünyada Üçüncü İşgai eden Norveç'in ticaret filolarının % 20'lik mevcut ormanlarının % 75'i özel teşebbüs tarafından işletilir. Balıkçılıkta dünyada bas yeri muhafaza eden bu devletin deniz mahsulleri de genel olarak aynı durumdadır. Diğer İskandinav devletlerine alt örnekleri de sıralamak mümkündür. Bu gerekler içinde bulunan bir insan Liberalist bir ülkede yaşamayı zannedebilir. Fakat, çarkları döndüren muharrik güç araştırılma, en başta hürriyet, adalet ve müsavat kavramlarını at başı birlikte koştururan, çok adıl progresif bir vergi sistemi uygulayan, ücretin unsurlarının milli gelirden paylarını eksiksiz olarak almalarını sağlayan ve her şeden evvel yüzde yüz kamu yararına işleyen bir idare mekanizması gözde carpar.

İsveçte, daha ileri bir sisteme rastlamak mümkündür. Komünizme set çekmiş olan, Kapitalizm'in beşeri haksızlıklarını ortadan kaldırılmış bulunan İskandinav milletlerinin Demokratik Sosyalizm'ı, Batılı kapitalist devletlerin nazarlı dikkatlerini çekmeye başlamış bulunmaktadır. Bir kaç ay丹beri İsveç ve Norveç'te bulunan Amerikan tetik kırulları, Sosyalizm'in getirdiği ultiyen refah seviyesinin nedelerini anlamalarını sağlayan ve her şeden evvel yüzde yüz kamu yararına işleyen bir idare mekanizması görülmektedir.

2 Haziran tarihinde Oslo'da açılan Sosyalist Enternasyonal Konseyine katılmış olan 24 kişilik kalbur üstü temsilcilerin konseye sunmuş oldukları karar tasarısının incelenmesi ve nesredilen müstere rapor muhteviyatı, yukarıdaki gerçekleri ortaya koymustur. Bilhassa, geri kalmış ülkelerde sosyal adaletin sağlanabilmesi, millî bir politika ve kitlenin yararına işleyen bir ekonomik sistemin uygulanmasını, gerektirmektedir. Hal böyle iken, mevcut partilerimizin metodları, tatlık plânları ve memle-

Muzaffer Karan
14'lerden

**VATAN
İLERİCİ AYDININ
GAZETESİDIR**

YÖN - 845

Öhhöööö

Sosyal adalet

Sivas'ın Yıldızeli ilçesinin Kümbet köyünde muhtar yokmuş. Bir muhtar seçelim demişler. Aramışlar, taramışlar, mahkûmiyeti olmayan bir tek kişi bulamamışlardır. Kaymakam:

— Eh demiş, bunu muhtar yapalım işte.

Köylüler dayatmışlardır:

— Yağma yok! Bu kadar sabıkalının içinde bir tek fabikanın bulunması köyün ahlâkına aykırıdır. Onu da kendimize benzetelim de, sonra seçin muhtar...

Ne dersiniz; galiba sosyal adaleti en iyi anlayan köy, Sivas'ın Kümbet köyü olsa gerek?

Harikalar ülkesi

Izmir'in Eşrefpaşa'sında 9 gecuklu bir kadına Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından «Çocuk Yetiştirme Madalyası» veriliyor.

Bir yanda nüfus gokuğundan, nüfus artışından şikayet edilir; bir yanda «Çocuk Yetiştirme Madalyası» verilir... Bir yanda yılda 40000 çocuk olduğunu şikayet edilir; bir yanda doğumunu tanzim nutukları çekilir...

Demokrasi de bu kafaya boyadık biz! Onun içen de bir türlü tanımını yapamıyoruz!..

Hastalık kolleksiyonu

Cavit Oral, «Türkiye'de toprak reformu yapılacaktır. Ama, reformun yapılması için önce toprakın kadastro yapılmalıdır» diyor.

Kadastro yapmak twist yapma - ga benzemez!

36 yıl süren çalışmalarдан sonra 788 bin 575 kilometrekarelük Türkiye toprakının ancak 51 bin kilometrekarelük bir kısmının kadastro yapılabilmistiş. Demek oluyor ki, bu gidişde ancak 158 — 200 yıl sonra Cavit Oral ağanın kadastro dediği soy bitebilicektir. Ondan sonra da, Allah kismet eder, ağalar da müsaade ederlerse toprak reformu yapılacak!..

Vatan'da Şevket Süreyya Aydemir, Toprak Reformu Kanunu Tasarısına «Hasta doğan bir kanun tasarısı» diyor.

Canım, tasarı hasta doğarsa, doğuran ne olur? Zaten bunu bildikleri için Avrupahlar bize taa o zamandan «Hasta Adam» demislerdi ya... Bize hasta olmamın neyim var ki?

Nikâh memuru

Biri soruyor:

— İnnen ne yapıyor be?

Öteki cevap veriyor:

— Nikâh memuru...

— Ama kardeşim, evlilik iki kişi arasında olur...

— Eh, imam nikâh da kıydığı oluyor tabii...

Tarife

Daha, çokları bilmeyen koalisyon ne demek olduğunu Bâri biz, hayrımıza kısaca tanımışız onları.

Efendim, koalisyonun birkaç tanımı vardır. Birincisi birbüyük yıldız ikiz altı ayda üçüz, üç ayda dörtüz, bir ayda beşüz, altı günde altı doğurmak demektir.

İkincisi, zengine yemek molası, yoksa kör olası demektir.

Üçüncü, palmanter yüzük ayudur. «Ya sundadır, ya şunda; kepe külâh başında...»

Dördüncü, «Ye beni; yoksa yem sen» demektir.

Beşinci, «Kör ebe, sesime gel oyunudur.

Altıncı, «Sabırla koruk helva olur» hikâyeleridir.

Hüseyin Korkmaz

KESTİRİLEN RESİM: «Kadro» oular bir arada.. Soldan sağa doğru : M. Şevki Yazman Burhan Bilek, Şevket Süreyya Aydemir ve Yakup Kadri Karaosman oğlu (Herkesce bilindiği gibi, Kadro hareketinde iki kişi da ha vardi: Vedat Nedim Tör ve İsmail Hürev Tökin. Yuka rıdaki resmin orijinalinde bu iki Kadrocu da gözükmeztir. Fakat bu iki Kadrocu son anda teografla müracaat ederek kendilerinin fotoğrafla gözükümlerini istememişler ve bu yüzden tarihi resmi kesmek gerekmistiştir. Bunlardan Vedat Nedim Tör, Yapı ve Kredi Bankasında büyük sermayedar Kazım Taşkent'in «Kültür» işlerine, İsmail Hürev Tökin de aynı Bankada aynı zatın «konjunktür işlerine bakmaktadır.

Atatürk, Kadro'yu niçin destekledi?..

«Huturluyorum ki Kadro intişar ederken maksadının Türk Milletine has meslek ve metodun millet ve memlekette teessüs ve inkişafına hizmet olduğunu yazmıştır. Kadro'ya bu maksadında geniş muvaffakiyetler temenni ederim »

Gazi M. Kemal

Cumhuriyetin kuruluş yıllarında, Atatürk, yeni devletin sosyal ve iktisadi yapısının bir doktrine bağlanması lüzumunu duydular. Devrin aydınlarını etrafında toplayan ve sol fikirleri savunan «Kadro» hareketinin desteklenmesindeki neden de bu olsa gerektir. Kadro'nun kurucularından Şevket Süreyya Aydemirle bu konuda yapılan konuşmayı bu günün ihtiyaç ve gerçeklerini de aydınlatmamı bekiminden yoruyoruz:

Soru — 1930-1933 arasında Türkiye'de dolayısıyla fikir tarihimize etkiler yapmış olan KADRO dergisi ve yazıları söz konusu edilirken daima sizden bahsedilmektedir. Bu hareketin mahiyeti neydi ve siz bu hareketin doğusunu nasıl ifzah edersiniz?

Cevap — O halde, öncelikle kendimden bahsediyorum. Bilindiği ve Suyu Arayan Adam isimli eserimde de hayatımın bir sahnesi olarak anlatıldığı gibi, bir subay olarak karışığım Birinci Cihan Savaşında ve onu takip eden devrede o zaman Turan anlamı içine giren bazı Türk ülkelerinde çalıştım fakat 1920'de sosyalist iktisadi Azarbeycan'a da içine alındıktan sonra bu hareketle ilgilendim. Hem Bakır'daki Şark Milletleri Kurultayına, hem Azarbeycan Şurasına katıldım. Fakat bir

müddet sonra hissettim ki Türkiye'de muallim mektebini bitirmiş olmak ve biraz da subaylık ve hocalık etmiş bulunmakla beraber bilgilerim, dünya görüşüm ve elimdeki kitaplar çağdaş bir hareket olan sosyalizmi ve içine karıştığım İnkışfıları anlamama kâfi değildir. Nihayet, olsalar öyle gelişti ki Moskova'da ekonomik, sosyal ve politik ilimler üzerinde çalışan bir Üniversitede bir kaç yıl geçirmem mümkün oldu. Bu arada ve gene Suyu Arayan Adam isimli eserimde bütün safahat ve problemleriyle yazdığım gibi Komünist Partisine ilgisiz ettim. Hatta ilgi çekici hareketlere karıştım. Türkiye'ye dönüşüm bir taraftan, Üniversitenin verdiği Marksist telakkilerin, diğer taraftan da İttihat ve başka türlü bir toplumun doğuşu içindeki müsahede ve gelişmelerimin etkisi altında oldum.

Soru — Türkiye'ye döndüğünüz zaman Milli Mücadele kazandırmış ve memleket milli bir gelişmeye doğru gitmektedi. Bu gelişime karşılık Rusyadan işaret ettinizinizi görüşülerle döndüğünüzü göre, hedefiniz ve çalışmalarınız neydi?

Cevap — Türkiye'ye hiç şüphe yoktu Marksist fikirlerle döndüm. İlk faaliyet sahnesi olarak da Marksist neşriyat yoluunu seçtim. Aynı zamanda hocalık yapıyordum. O sırada İstanbul'da çalışan ve ileri sosyalist fikirleri savunan aydınların çıktıığı Aydınık dergisinde neşriyat yapmağa başladım. Fakat memleketin şartları içinde yuvarlandıktan Türkiye'nin gelişmesi içinde ve kendi içinde bazı fikir çatışmaları hissediyordum. Memleketin kendine has bir gelişme yolu takip etmesi gerektiğine fakat bu yolun da klasik bir kapitalizm olmayacağına, yanı bir taraftan devletin müdahaleci rehberliğine dayanan, diğer taraftan gizli ve ihtiialci eğitimlerin faydasız olabileceğini se-

zen bir ruh hâleti içindeydim.

Nitekim, Lenin'in Ölümü üzerine ve 1924 de Profesör Sadrettin Celâl'le beraber yazıp neşrettilim Lenin ve Leninizm isimli broşürde ve bana alt olan kısmında bu görüşümü filen belirttim. Aydınık serisinin onuncu kitabı olan Lenin ve Leninizm'in 42'nci sayfasında şu sözler vardır: «Memleketin zengin, sermayedar ve ileri bir hale gelmesi sindi günün tarihi vazifesidir. Bu vazife ise disiplinli ve müteşekkil bir Cumhuriyet Partisine düşer Cumhuriyetin idame ve muhafazası için yapılacak her hareket, hatta ne kadar şiddetli bile olsa, doğru, terakkiperverane ve ileri bir harekettir.» Ama bu ve buna benzer görüşlerimin Komünist Partisi ve Komintern'in çalışmalarıyla sonradan aramızda çekimeli ayrıklara vardığını işaret etmemeliyim.

Soru — Görünüşe göre, bu telakkilerinize rağmen takibata maruz kalmışsınız.

Cevap — Evet, yukarıda yazdığım ve hatta faydalı telakkileri ettiğim şiddetli hareketin ilk muhafazalarından biri ben oldum. Zaten, partiden ayrılmamıştım. 1925'te ekrarlanan Takrir-i Sükûn Kanunu ile Aydınık dergisi kapatıldı. Hepsini de aydın ve daha sonra memleketin üstün bilgi, fikir ve ihtisas adamları olarak gelişen arkadaşlarla birlikte tevkif edildim. İstiklal Mahkemelerinde fikirlerimi ve görüşlerimi olduğu gibi savundum. Dünya Şurasında bir sosyalizmi de müdafaa ettim. On yıla mahküm oldum. Suyu Arayan Adam'da ilgi çeken tablolarla tasvir edilen bu mahkeme, mahkûmîyet ve cezaevi sahalarını dalmaya hayatımın güzel ve yetiştişirici bir devresi olarak hatırlıyorum. Billaşsa Afyon Cezaevinde bir taraftan halkın her tabakasından gelen insanlar ve onların meseleleri, diğer taraftan yeni bir

kalkınma yolu arayan memleketin ekonomik ve sosyal dâvaları üzerinde sükûn düşülmek ve çalışmak imkânım buldu. Daha sonra ve İstanbul Darülfünûnunu tarafından dikkate değer bir şekilde kıyma lendirilen Bugün Türkîyenin İktisadi İnkışf İstikametleri isimli ve maalesef neşrine inakan bulmadığım eserin yanında hazırladım.

Ayrıca, Muasır Türkiye'nin Siyasi İnkışf İstikametleri isimli diğer bir arastırma anıtlarıyla meydana getiriliyor. Çalıştım ki, bu sonucun benim için büyük bir nazari bakımından büyük değeri vardı. Fakat bu son müsveddeler daha sonraki araştırmalar ve tevkifler arasında maalesef kayboldmuştur.

1927 Cumhuriyet Bayramında cepheden çıkarıldım. Daha sonra da Vekiller Heyeti kararlarıyla hâkimizda hükümler bütün neticeleriyle kaldırıldı. İstanbul'da yeni bir tevkif ve uzun muhakemeden sonra beraet ederek Ankaraya geldim. Bu sonuncu mahkeme mîddelimumu daha ağır bir ceza, yani idam istemişti. Fakat ağır ceza mahkûmının dört ay süre, titiz incelemeleri nûnda ve hatta tari mdan pek fazla müdafâa yapılmadan üküm beraet şâlinde çıktı. Benim Komünist Partisinde ve gizli İttihatî hareketlerinden ayrılmam sonradır.

Ankaraya geldiğim zaman elimde Türk parasının periyodik dalgalanma hareketleri ve dolayısıyla bir Merkez Bankasının zarureti hakkında bir rapor ve başka bir şey yoktu.

Soru — Şu hale göre, Ankara'ya geldiğiniz zaman Türkiye'nin siyasi ve iktisadi gelişmeleri bahsinde kendinize bazı fikirleriniz bellimiş görünüyor. Selâ. Kadro hareketiyle bu fikirler arasında bir bağlantı var mıdır?

9) Mülli kurtuluş harkefefer müllerin
millet olarak istiklali hedef tutar. Bu
muhalefetin yalanı kazandımasın içini değil,
istiklalin yalanı kazandımasın içini değil.
Bu
milletin yalanı kazandımasın içini değil, züm-
rahılarla başlıyor. Zümrahılarla başlıyor.
milletin yalanı kazandımasın içini değil, züm-
rahılarla başlıyor. Zümrahılarla başlıyor.

(6) Kardofia's eforie, turku muhi mutta us harkeiden miltä osoitteli kouunsa bitarratian miltä ihanne, differeentiaalitettaren miltä tiettävän taitavien erityisyyksien välillä.

the old members of the congregation.

3) Minin kulturulus harkeketteleinin bir
urulu migrasyonu da millit yasamisinda封建
ulmasbedelerin ve Ota Çag mesesseleri
mekazini çok olmek istakti aynı zamanda
ent sancak harkeketteleinin genelgemeşte
veçgadana gelecek proletaryaya ve kapitalist
ulular marketlerinin de dogmasini
ulemekti. Minin kulturulus harkeketteleinin
bir

İlk kez savaslar sonunda bir tezeden sonra da sinir hukmîyeti ve sinir mîme-i elelîmî tâsiyye elmekdir.

4) İlkelerim ve hakkim sınımlı shahip-yılıtla Vastularıyla bu vastulara

bu tezadın, yani bir kism meleklerin
trafikteki işlerdeki rolüne dair bilgiyi
bulmak isteyenlerin bu konuda bilgiye
erişmesini kolaylaştırmak amacıyla
bu tarihte bir tezadın düzenlendi.

2) Milli kurtuluş hareketlerinin ga-
ranti altı.
trinde, yani metropolitan memleket-
inden sonra.
sanayiin dalyanı sayılı merkezlerde-

TOPRAK REFORMU

Once Toprak

Toprak reformu klasik hukuk kaideleriyle çözülemez. Toprak Kanunu, ancak bir inkılâp kanunu olabilir.

Toprak Kanunu ve toprak reformu, memleketimizde çok konuşulmuş bir konudur. Atatürk, Millet Meclislerinin, hemen her açılış devresi nutuklarında şöyle söyle: «TOPRAKSIZ ÇİFTÇİYİ TOPRAKLANDIRACAGIZ». Tek parti devrinde C.H.P programlarında, köylüyi toprak sahibi yapmak prensibi daima yer almıştır. İnönü, Cumhurbaşkanı bulunduğu sıralarda,

prensipierin genişliği ve önemidir.

Soru — Kadro'nun savunduğu İstiklal mücadeleleri bütün dünyada tshakkuk etmiş midir?

Cevap — Elbette, sömürgecilik bugün dünyada son nefesini veriyor. Kaldı ki bu dünya ölçüsündeki tasfiye hareketinde bizim Millî Mücadelemiz ve Mustafa Kemal'in tahakkuk ettiirdiği İnkılâplar büyük ölçüde bir örnek vazifesi görmüştür. Hatta bütün bu hareketlerin ruh itibarıyle Önderinin Atatürk olduğunu söylemek ancak bir gerçeği ifade etmek olur. Misir'da, Endonezya'da, Cozayir'de, Doğu Asya'da ve başka yerlerde bu hareketlere Önder olan şahsiyetlerin Türk İnkılâbe ve Atatürk hakkındaki beyanlarını ve hayranlıklarını takip etmiş olanlar bunu gavet iyi bilirler.

Soru — O memlekellerde millî kuruluş hareketleri hem millî istiklâl kazanmak, hem içinde tezâfları önlemek yolunda nî gelismektedirler?

Cevap — Bazlarında evet. Fakat suna da işaret etmek yerinde olur ki Türk aydınlarının memleketimizin bu tarihi misyonu yolundaki ihmalleri bilhassa ikinci Cihan Savaşındanberi bize benzer memleketlerde Türkiyeye karşı olan ilgisiyi zayıflatmıştır. Şimdi bu ülkelerde sosyal mücadele denince sosyalist ilkelerin ön planda ele alındığını hepimiz biliyoruz.

Soru — Kadro'nun klasik demokrasi hakkındaki görüşü nedir?

Cevap — Kadro ondokuzuncu asırın getirdiği manada bir demokrasi anlayışına ve demokrasi mütesseselerine karşı kesin olarak cephe almıştır. Liberalizm ve klasik manada siyasi demokrasi millet yapısında tezatları önyeten değil, gellitiren hareketlerdir. Bu tezatların en başında da sınıflar mücadelesi ve bu mücadele önlenmezse proletaryaz ihilâilleri gelir. Demokrasi bahsinde meselâ benim rahmetli Agaoğlu Ahmet Beyle yapıumuzun münakaşaları o zaman Ahmet Bey kendi cephesinden bir kitap haline getirmiştir. Bu kitabı adı *Devlet ve Fertit*. O münakaşalarda savunduğum görüşlerin isabetine bugün de kaniyim. Yani sınıf mücadelesinin ve sınıf ihtilâllerine götilen bir millî gelişmenin bugün de aleyhindeyim.

Soru — Türk toplumundaki bugünkü terzatlara ne dersiniz?

Cevap — Bugünden bahsediyorsunuz. Bana kalırsa memleketimizde sosyal çatışmaların belirmesini ve gelişmesini önlemek ihtiyacı bugün dünden fazladır. Bu önleyişse anayasamızda ancak terim olarak yer alan "sosyal devlet" ananumı bütün organları ve dayanaklarıyla hayatı tatbik etmeye kisim halledilebilir. Millî konuların ekonomikinde deki teknik-

İl hayatın ve ekonominin kader tayin edici ve yön verici fonksiyonları tamamen devlet elinde olmalıdır. Yani, yeni ve sosyal manastıyla sunulmuş bir devletçilik Bütün aksı görüşlere rağmen bugün de üstünde duracağımız bir problemdir. Kaldı ki bunun tahakkuk ettirilebilmesi için şartlar bugün dünden daha elverislidir.

Endişe Etmiyoruz

Tarih boyunca toplum düzenleri zaman zaman buhranlar geçirmişlerdir. Bize de bugün Türk toplumuza bir buhran işindiştir. An-

noksanımız var! O da yeni bir Mustafa Kemal! Türk Milleti doğrudur. Çok geçmeden elbette bu noksanı da tamamlayacağız.

cuk buhranların daima iki veğesi vardır. Bir manâda yıkıntılar, çöküntüler ve içinden çıkmaz meseleler yığın halinde toplumun karışına dikilen buhranların, hemen altında yeni oğullar yeni kıymet hükümleri, yeni imkânlar belirir. Toplum bu suretle tarih öncüsünde yeni mehalelere ulaşarak devamlılık gösterir. Lâzıg bugün içinde bulunduğumuz sıkıntılarda böylesine bir doğum sancısından başka bir şey değildir. Menderesin tabakkat komisyonları, basına yasaklar, 4 Ağustos Stabilizasyon kararları, İstanbul'da Bayazıt, Ankara'da Kızılay Meydanları, gözyaşları, kan ve ateş; sonra 27 Mayıs sevinç eğlenceleri kurtuluş tömlerî ve hemen arkasından beliren endişeler ve sonuna ulaşan bir mum gibi sönüf. Yalnız zinde kuvvetler ayakta fakat kararsız. Yeni Anaya meclisler, partilerin zıtlaşması, şekli kortaran bir koalisyon, siyaset teşekkülerdeki parçalanmalar, küfürler birbirine atılan çelmeleler. Hâliâsa baştan aşağı bir çöküntü ve harabe manzarası. Madalyanın ibür tarafında ise Yirminci yüzyıldın ikinci yarısında hâli nüfusunun yüzde 70'ı okur yazar olmayan bir millet. İşsiz, aç, barınaksız, sefil bir insan topluluğu ve bunların yanında türlü vaatlerle hâli milyonların itimadını doldurmağa devamda azimli hayatı bir politika esnâfı ve vardakçılarıyla efendileri.

tek bu topraklarda bu parazitlere son deme

riyle anlatmağa çalıştığınız bugünkü Türk toplumunun gösterdiği kaotik manzara ile 19 Mayıs 1919 da Samsuna ayak basan Mustafa Kemal'in içinde bulunduğu bozgun ve perşenlik arasında mâna bakımından bir benzerlik müşahede etmiyor musuz? Mustafa Kemal nasıl ki o yenilmiş, hiyanete uğramış, perişan, sefil bir ülkeının insanlarını toplayarak onlara yeni bir iman versmiş, yeni bir yön işaret etmiş ise, biz de bugün, tarihin bu merhalede Mustafa Kemal'in gösterdiği yönde halkçı, devletçi, milliyetçi, tek kelimeyle sosyalist bir toplum düzene ulaşmanın doğum sancılarını çekmekteyiz. Henüz bir tek

Sırrı Hocaoglu

nidirler. Şu halde bu konu Tarım Bakanlığının tek başına hal edeceğii teknik bir iş değildir. Bu iş bakanlıklar üstünde hal edilmesi lazımlı gelen millî bir konudur. Hattâ bizim gibi memleketlerde bu şarttaki bir reform, klasik hukuk kaideleriyle çözülemez. Bu reform için çıkarılacak kanun ancak bir inkılap kanunu olabilir.

Topraksız vatandaşa toprak verilmeden önce, onun donatılması, memleketin

Konunun konsantre eden yaklaşımına göre

Kontunun kanaatimeca can alacak noktası şudur: Önce toprak. Köylüye bir kere özlediği toprak verilsin, vatandaş emerğini harcadığı toprağın gerçek sahibi olduğunu görün, o zaman toprak sahibi olmuş vatandaş onun hakkından gelmesini bilescektir.

Mesjur söndür: Toprağa sahip olan köylü, kayayı bağ yapar...

1945 yılında Saracoğlu Hükümeti tarafından bir Toprak Kanunu projesi Meclise getirildi. Bu kanunun baş kmili ve idealisti hiç şüphe yoktur ki Sayın İnönü:dür. O günlerde İnönü bir memleket seyahatinden dönmüş, uğradığı ve gördüğü bir kaç çiflikte topraksız köylünün istraplarına yakından şahit olmuş, bu mührhedeleşenin içi yanarak milletvekillerine arlatmış ve kanunun bir an önce çıkmasını istemişti.

Ne yazık ki bu kanun ve sonrasında
ona eklenen meşhur 17 nci maddede o zaman
kanunuştığı halde, bir türlü uygulanamadı.

17 nci maddenin hazır macerasını ge-
lecek yazında anlatmaya çalışacağım.
Alâattin TİRİTOĞLU

YÖN, 20 HAZİRAN 1962

İNCELEME

Ereğli - Çelik Rezaleti

Batılı dostlarla dış yardım müzakereleri yapılıyor Sam Amca, yardımın önemli bir kısmının proje finansmanı şeklinde olmasına istiyor. Biz ise ayrı ayrı projeler yeri-ne, planın toptan finansmanını tercih ediyoruz. Aşağıdaki yazı, proje finansmanın ne anlamına geldiğini ve dış yardımın özel çıkarlar uğrunda nasıl sömürülüğünü göstermektedir.

Türkiyenin demir ve çelik sanayiinde hamleler yapmaya ihtiyacı var. Karabükten sonra ikinci bir demir ve çelik sanayii kurulmalıdır. Fakat kurulmasına başlanan ikinci Ereğli demir ve çelik tesislerinin, yabancı sermaye sömürücülüğünün milyarlık bir örneği olmasından korkulur.

Mühendisler, bu tesislerin ilk kademelerinin 800 milyon liraya maledilebileceğini kesin şekilde söyleyiyorlar. Halbuki ilk kademein tahmini maliyeti, 2 milyar 100 milyon liradır! Gerçek maliyet belki bu rakamı da aşacaktır. Aşağıktır, zira, bu iş, Koppers adlı bir grubun yemliği hâline getirilmiştir:

Tesislerin kurulmasında ve yürütülmesinde söz sahibi olan firmaların isimlerini sıralamak bile, bunu göstermeye yeten:

1. Kuruluşa ait tescili ve iktisadi etüdü yapan firma: Koppers Company, Inc. 1.9.1959

2. Etüdü incileyenlerden bazıları: Cevat Sürek (Bugünkü Ereğli Demir ve Çelik A.Ş. Genel Müdürü) Veli Aytekin (Şirketin Genel Müdürü Muavini)

3. Ereğli Demir ve Çelik A.Ş. hissedarı: Koppers Associates S. A. (Kopper Company Inc — Blow Knox Company, Westinghouse Electric International Company) Not: Bu şirketlerin 3'ü de Amerikan firmasıdır. 3 Şirketin Ereğli için kurduğu grubun merkezi ise Venezuela'dır!

4. Şirkete gerekli 80 milyon 302 bin 125 dolarlık, fabrika ünitesi temin edecek firma: Koppers Associates S. A. Not: Böyle bir ihaleye acaba başka bir Amerikan firması girdi mi veya ihale yapıldı mı?

5. Müşavir firma: Koppers Associates S. A. (12 Mayıs 1960)

6. Montaja nezareti ve ilk işletmeci firma: Koppers Associates S. A.

7. Sevki idare müşaviri firma: Koppers International S. A.

8. Bazi mühendislik hizmetleri: Türk Koppers. Merkezi Liberya (Evet, merkez Liberya yapılan iş Türkiye'dedir. Firma ise Amerikandır. Herhalde Liberya vergi tasarrufları için uygun bir yer olacak.)

Kurulacak 60 milyon dolar sermayeli şirkette, Koppers grubunun hissesi 5-10 milyon doları aşmadığı ve gerekli para, Türk ve Amerikan Hükümetleri tarafından karşılandığı halde, üç Amerikan firması şirkete tamamen hâkimidir!

Bu hâkimiyetin ortaya çıkardığı aksaklıları sırayla açıklayalım:

1. Koppers Inc. in hazırladığı etüdde asır derecede yüksek maliyet tahminleri öngörmektedir.

a) 1 Eylül 1959 da Sanayi Bakanlığına verilen raporda, tesislerin 3 kademedede kurulacağı belirtilmektedir. Birinci kademe 268 bin, ikinci kademe 470 bin, üçüncü kademe ise 1 milyon ton hadde maulü istihsal edilecektir.

İkinci kademenin tahmini maliyeti, 2 milyar 100 milyon liradır. Mütad olan 1 ton hadde maulü yarımı 3 bin lira olken, Koppers Inc. raporuna göre bu miktar 8 bin lirayı bulacaktır! Bu durumda maulü madde fiyatları değil dış dünya ile, bugünkü yerli imalatı dahil rekabet edemez. Nitekim fiyatlarına raporun başında, tesisin ikinci kademe ekleri yelpâğı zaman «dünyanın herhangi bir ye-

rinde inşa edilecek bir demir ve çelik fabrikası her bakımdan rekabet edebileceği» yazilarak, bu pahalılık kapalı bir şekilde itiraf edilmektedir.

b) Raporda, ham madde yatakları üzerinde ciddiyetle durulmamış, fazla iyimser davranıştır. Meselâ raporda, rezervlerin yüzde 50'si kadar muhtemel rezervler kaydi vardır. Mevcut rezervler dahi sondaj dayanan kaba tahminlerden ibaret iken, muhtemel rezervlerin nasıl hesaplandığı meşhûdir. Bazı ilgillerin, ileride demir cevheri ithal edeceğimizi söyledişi gözönüne tutulursa, rapordaki tahminin mahiyeti anlaşırlar.

c) Demir cevherinin naktiyesi ilerde Sivas — Samsun hattının İslâhîne yol teşebbüsü, maliyeti bir kaçı milyon lirayı açacak, bu nevi şahsına münhasır özel bulacak olan bu hattın İslâhîne devletten istiyeciktir.

d) Rapor, teknik bir incelemeyle, geleceği 1 yıl önceden görüp, yazmıştır. Sözde ki, mühendislikle ilgili çalışmalar Amerika'da yapılacaktır. Başlıca teçhizat ve binalar Amerikanın satın alınacaktır. Halbuki o tarihte, İstikraz anlaşması da olmadığına göre, ihtiyacın neden Almanya, Fransa veya İngiltereden de karyolanmadığını anlamak mümkün dekildir.

İstikraz anlaşması

Raporun kabulünden sonra 7462 sayılı kanunu Ereğli Demir ve Çelik A.Ş. kurulmuştur. Özel teşebbüs olarak iftihârla ilân edilen şirketin, sermayesinin yarısından fazlasını devlet getirmektedir. Yani yük Türk devleti çekecek, idareyi başta Koppers grubu olmak üzere özel sahipler elinde tutacaktır.

Bu şekilde kurulan şirket ile Amerikan Hükümetinin bir yardım ajansı olan D. L. F. arasında İstikraz anlaşması imzalanmıştır. İstikraz anlaşması, mütad uzun vadeli kredilerden çok farklıdır.

1. Ereğli T. A.Ş., Türk Hükümeti ve Koppers S. A. tesisin full kontrolünün özel hissedârlar elinde olmasını sağlayacaktır.

2. Bu özel teşebbüs, Türk resmi sektörü 32 milyon dolarlık sermaye hissesini ödeyecek, özel teşebbüs ise en iyi niyetle 11 milyon dolarını, 3.5 yıl içinde ödeyecektir.

3. İstikraz anlaşmasındaki ödemelerle sağlanacak bilâümle malzeme, teçhizat ve hizmetlerin menzî Amerika Birleşik Devletleri olacaktır. (Nakliye dahil, deniz sigortası hariç)

4. Anlaşma çerçevesinde sağlanan teçhizat ve malzemenin brüt tonajının yüzde 50'si A.B.D. bandırı ve özel mülkiyetteki gemilerle taşınacaktır.

5. Türk sermaye iştiraki tamamlanmadığı takdirde, Türk parasıyla yerli piyasadan alınacak malzeme, dışarıdan getirilecektir.

6. İstikraz, ancak D. L. F. in tâyin edeceğî müşavir mühendisin yazılı olarak tasvip edeceğî malzeme ve hizmetler için kullanılır. Bu müşavir firma tabii ki Kopersi Firmanın kendisi, kendinden alacağı malzemenin uygunluğunu tasvip edecektir.

İstikraz anlaşmasına paralel olarak direkt bir anlaşmaya, Ereğli Demir ve Çelik tesislerinin yapılması 80 milyon 302 bin 125 dolar nakit ve 180 bin adet adı hisse senedi teslim şartıyla, Koppers grubuna verilmiştir. Demek ki D.L.F. istikrazı, Koppers müşavirinin tasvipiyle, Koppers projelerine uygun olarak, Koppers'in sevki idaresi altında Koppersten teçhizat almak için kullanılmaktadır. Koppers grubunun bütün Amerikan özel sermaye hissesi olan 14 milyon doları şirkete sağladığı kalbul edile bile, grubun ortak olduğu şirkete yaptığı işlerin yekunu 84 milyon 802 bin 125 dolardır! (129 milyon dolarlık bütün D.L.F. istikrazının yüzde 90'ı Amerikaya dönmektedir.)

Koppers grubu, ortak olduğu Ereğli şirketinden maliyetlerinin yüksekliği dolayısıyla fazla bir kâr sağlayamasa bile, tek elden satılan 80 milyon dolarlık malzemeden elde edilecek kâr, şirkete koyduğun sermayenin bir kaç misliyi rahatça bulur. Yani kalkınan Türkiye'den çok, Koppers ortaklı olacaktır. Bu istikraz anlaşması dolayısıyla, «kendimize râkip mi yaratıyoruz» diyen saf Amerikan senatorun endişeleri tamamen yersizdir.

Türk mühendisinin görüşü

Türk Hükümeti bu yola, kendi uzmanlarının görüşlerine almadan gitmiştir. İkinci bir demir ve çelik sanayinin kurulması hakkında ilk rapor, bugünkü M.K.E. Genel Müdürü olan Yük. Müh. Salâhattin Şanbaşoğlu tarafından 1958 yılında hazırlandı hâle, bu rapor bir kenara atılarak unutulmuştur. İleri bir görüş ve memleket sevgisiyle hazırlanan rapor, bu gün içine düşülen durumları, 1958 de öngörmüştür. Raporun özeti sudur:

1. İkinci bir demir çelik endüstrisi kurulması zaruridir. Fakat bu tesisler Karabük'ten tamamlayıcı imalatı bulunmalıdır. (Yassi madde mamülleri gibi)

2. Diğer finansman için, gâli bir kuruştan uzun vadeli kredi sağlanmalıdır. Fakat bu kredi ile milletlerarası ihaleler yoluyla en iyi ve en ucuz teçhizat sağlanmalıdır. Tesisi, yâancı bir firmaya kredi ile kurdurmak halinde, bu firma kendi mamüllerini sürmek isteyeceğinden, tesisatin pahalıya malolması ve en iyi tesislerin elde edilememesi tehlikesi vardır. (Bugün uzun vadeli kredi anlaşması ya-

pılmış, fakat bu anlaşma teçhizatın satın alacağı firmayı, memleketi ve hattâ malzemeyi taşıyacak gemileri dahi tâyin etmiştir.)

3. Tesisler, bir eins iktisadi devlet teşekkülü olarak kurulmalıdır. (Halbuki devlet parasıyla Koppers grubuna peşkes çekilen bir özel şirket kurumuştur.)

4. Özel madencilerin elinde bulunan demir cevheri yataklarından, fabrika ihtiyacının montazam karşılanabilmesi güçtür. Bu bakımdan kurulacak teşekkül, bu demir cevheri yataklarını istimlak edebileme hakkına sahip olmalı veya Etibank'a istimlak edilecek, yeni teşekkülle istirak hissesi şeklinde getirebilmelidir.

5. 1 Ton hadde maulü başına 3400 T.L. yatırım lazımdır. (Bugün yapılan testislerde 1 ton hadde maulü, 265 bin ton kapasite ile 8 bin T.L. hesaplanmıştır.) Bu tâsviyelere kimse kulak asmamıştır.

Bundan sonra ne yapılabilir?

Olan olmuştur. Fakat bundan sonrası kurtarmak lazımdır. Bu bakımdan aşağıdaki tedbirler alınabilir ve alınmalıdır:

1. Kopperse tâhsis edilen ithalâtın dışında kalan 200 milyon T.L. lik liman ve temel tesisler, milletlerarası ihale yoluyla yapılmalıdır, en ucuz fiyat veren ehil firma seçilmelidir. (Liman ve temel tesislerin Amerikan Morrison firmasına verileceği anlaşılmaktadır.)

2. Çeşitli yolsuzluk iddialarını önlemek için yerli müteahhitlere yaptırılacak işler bir esas bağlanmalıdır. (Nâkliyat ihâlesi bir çok söyletilere yol açmıştır.)

3. Bir kismi malzemenin Türkiye'den tedarikine önem verilmelidir.

4. Demir cevheri temininde, şirketin istimlak yetkisi kullanılmalıdır.

5. 7462 sayılı kanunun 7. ncı maddesi zâmmen, Türkiye Demir ve Çelik İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün, bu şirkete devredilebileceği anlaşılmadır. Bundan kesilde kaçılmamalıdır.

6. Maliyet fiyatlarını şimdiden tesbit etmeli, maliyet ithal malâları ve Karabük imâlatıyla kabili mukayese hâle getirilmeli ve devlete yük olacak bir sâbâvsiyona gitilmemelidir. (Şirketin, hisse senetlerinin kârını asgarı yüzde 6 olarak devlet garanti etmiştir. Şirket daha az kazanır veya zarar ederse, devlet, yüzde 6 kâr garantisini, teşebbüsün kârlılığının delili olarak rahatça ilân etmiştir!)

7. Koppers raporunda da, teşebbüsün ancak ikinci ve üçüncü kademelerden sonra kârlı hâle geleceği kabul edildiğine göre, aynı hâli tekrar işlememelidir. Aslında, bu nevi şahsına münhasır özel teşebbüs bütün yükü, devletin üzerindedir. Şöyleden:

a) 60 milyon dolar sermayenin 34 milyonu, yani yarısından fazla devletin dir.

b) Şirket kuruluş kanunu tâdî eden 335 sayılı kanunun 7. ncı maddesinde, şirketin yaridan fazla sermayesi devlet elinde olduğu müddetçe, istimlak kanunundan faydalanan lecegi belirtilemiştir.

c) Yerli ve ileride yapılacak Sivas — Samsun hattı giderleri ve âlve yardımcı tesisler, bütçeden karşılanacaktır.

d) Kârlığı, yüzde 6 temettü ile devlet garanti ederek ödeyecektir.

e) Pahalı kurulan tesisin, ileride satış yapabilemek için devlet sâbâvsiyonuna ihtiyac olacak.

O halde, Anonim Şirket, açıkça bir devlet teşebbüsü hâline getirilmelidir. (İstikraz anlaşmasının tasdiği dolayısıyla, bu tez kuruş mecliste Çoşkun Kırca ve Mümâz Soysal tarafından savunulmuştur. Bir tesisi olmadı. Hattâ Coşkun Kırca, demir çelik sanayinin özel teşebbüs eliyle kurulmasının, C.H.P. programına aykırılığı, ilgili maddeyi okuyarak göstermiş, fakat Sahir Kurthuoğlu, «Sen, partinin sözçüsü müsün?» diyerek, Kircayı susturmuştur!)

8. İlgî çekici bir nokta da sudur: Türk işçisinin sigorta primlerinden faydalama fırsatı kaçırlımyarak, İşçi Sigortalarından bu özel teşebbüsün şantiye lojmanlarının finansmanı istenmiştir. Bu lojmanlarda kimlerin oturacağı merak edilecek bir konudur.

İşte Ereğli çelik hikâyesi kısaca bundan ibarettir. Hikâye, Amerikan yardımının nasıl bazı firmalara ve Türkiye'deki yardımcılarına peşkes çekildiğini açıkça ortaya koymaktadır. Bu oyular, artık önlenmelidir.

GENÇLİK
Gençlerin sorunlarına
yer veren tek dergi
TÜRKİYE MİLLET GENÇLİK TEŞKİLATI
GENÇLİK DERGİSİ
İstiklal Caddesi 471/2 İstanbul
TÖN - 044

Gericiler Saldırıyor

15 Mayıs tarihli Varlık Dergisinde bir sır yapılmamıştır. Adı «Eski Yapı».

*Derin vuruyoruz kazmayı
Kof sesler geliyor dipten
Çarımız yillardır
Değiştireceğiz bu yapıyı kökten*

diye başlıyordum. Yaşa Kemal'e ithaf ettimiştin.

*Biraz daha ha gayret
Sallanıyor her yeri
Kovuklarda böcekler gyanlar
Bir telis kıyamet*

*Yıkacağız başka çare yok
Yıkıp yeniden yapacağız
Temelden battya uygarca*

Talip Apaydin

...sa girip içine, adam gibi yaşayacağ diye bitriyordum. Vay efendim vay, ne demekmiş bunlar? Ben Türkiye'yi yıkmak istiyormuşum. Ben suymuşum, ben buyum... Gericili gazete ve dergilerde bir telâş bir kıyamet. İsnatlar, küfürler, tehditler... Sanki yıkılacak, yeniden yapılacak hiçbir yanınız yok. Her yeriniz güllük güllüstanlık. Dirliğiniz düzeliniz yerinde. İnsanlarınız mutlu. 28 milyon hep hayatlarınızdan memnunuz. Memleket baştan başa cennet.

Peşin hükümlü olmayan, biraz iyi niyetli, biraz aklı sabibi herkes kabul eder ki, Türkiye çağdaş uygarlığa ulaşmış bir ülke olabilmek için Atatürk devrimlerini

bir an önce gerçekleştirmek, halka maletmek zorundadır. Ondan da öte yeni devrimler yapmağa muhtaçtır. Bugün haliyle Türkiye — diş kalıp ne olursa olsun — ortaçağdan kalma kurumlarla yönetilen bir memleketidir. Feodal toprak düzeni ahalik, beylik, dedelik, şeyhlik kurumları bittiği koşulları ile hâlikim sürdürmektedir. Yaşa Kemal Kadirli olaylarını yaratınca yazılarıyla bu gerçeği bir daha, apaçık ortaya koymustur. Her yerde olduğu gibi Kadirli'de de ahalik halkı sümmektedir. Akıl almaz dalaverelelerin hazine topraklarını ve nehir sularını kendi çırıklarına kullanmaktadır. Buna mani olmak isteyen kaymakam Mehmet Can'ı bittiği devrimci aydınların direnmeye rağmen tâhududa sürdürmüştür. Ama olayların iç yüzü açıklandıktan sonra başlangıç aramış, bu işten zararlı çıkmış-

lardır. Yaşa Kemal'e itihat ettişimden de belli ki şirinin konusu budur. Feodal toprak düzeni — bu «Eski Yapı» elbet yıkılacaktır. Ülkede insan onuruna yakışır, çağımız gerçeklerine uygun bir toprak reformu yapılacaktır. Yeni anayasının da gereği budur. Hükümet programında yer almıştır. Üç buçuk milyon topraksız çiftçi toprağa kavuşturulacaktır. Bugün haliyle yöneticiler yapamazsa yarın kiler mutlaka yapacaktır. Türkiye'de er, gec çağdaş insan onuruna yakışır bir düzende kurulacaktır. Sürem bu özlemi deyimler.

Ama bizim gericiler bunu anlamak istemezler. İmzaya bakırlar, Talip Apaydin. Köy Enstitüsü mezunu. Tamam, bulduk derler. Bu adam Türkiye'yi yıkmak istiyor. Nazım Hikmet bile bu kadar edebini bozmadı. Bu kızıl, bu soysuz, bu bilmen ne... Nasıl da küfürler biliyorlar. Ağza alınamaz. Tek başarılı tarafı bu. Kullandıkları kelimeler belki kâfir lâğalarında yok. Sözüm ona memlekete buralar, milliyetçi. Yurdum koruyorlar. Öyle diyor kendileri. Ama biraz eşeyleyin, hepsi de Menderes devri hasrettili. Hepsi devrim düşmanı. Dillerinin altındaki bakla o Aftan başka meseleleri yok. Köy Enstitülerine düşmandırlar. Köylünün kalkındırılması, halkın okutup uyandırılması diye bir endişeleri yok. Topraksızların topraga kavuşturulması, işçilerle iş bulunuşması, ömründe nübzâna doktor eli degmemiş milyonların sağlığını çare aranması, bâşını sokak tek göz evi olmayanlara ev yapılması, vergilerin kazançların ayarlanması... Daha böyle geşit geşit sorunlar. Hiç birisi yok bizim gericilerin yanında bunları. Havada kalan bol bol nutuk, bol bol milliyetçiyiz nafraları. Suna buna iftiralar, isnatlar, küfürler. Ellerinde kızıl boyaya tenekesi, her degerliye, her doğuya sun Allah sir. Fakat şâcılık söyle kaçırmışlar ki, iş ciddiyetini kaybetmiş. Hiç bir etkileri kalmamış. Kötü insana iyi demişler, iyi insana kötü demişler. Gide gide onlar ne diyorsa halk tersine inanmaya başlıyacak. Çok yakın bu.

İnsan bunları görüyor da kendi kendine diyor ki «gerici gazetelerin dergilerin saldırısı insanı gâclendirir, degerlendirir. Devam etsinler.»

Ama bu ağzı bozukluğu ne? Daha seviyeli yapamazlar mı?

Yeni İstanbul Gazetesinde Acan Saçılığan benim için «Hasanoğlu'nun fırlatığı» diyor. Yetiştirdiği diyemez mi? Daha seviyeli olmaz mı o zaman? Hem ne kaybeder öyle dese? İnsan işte buna anlayamıyor.

Hele iş taşradakilerin ağızına düşünce bâşbülün seviyesizleşiyor. Bundan önce çalıştığım Turhal'da Demokrat Turhal adlı bir gazete yazıyorum. Çıkaranları tanırım. Demokratların zamanında astıkları astık, kestikleri kestikti.

Devrimden sonra köyde kasabada konuşmalar yapıldı, devrim halka anlatıldı. Ben de sık sık söz aldım. Eski devrin iç yüzünden anlatırken Demokrat Turhal'cılar dillerini sıkarlardı. Kinleri biraz oradan gelir. Yeni İstanbul'daki yazıları göründe onlar da tükürmelişler kaleme. 27 Mayıs tarihli gazetelerinde — amaç da 27 Mayıs'ın ölümlü almak — ama ne küfürler, ne boyalar, içrenç iftiralar... «Bu kızıl çâlyîz aramızda yâlaca yaşıtak,» diyor. Ama şimdi suçunu ağızıyla iftâf etti. Eşselendi. Hapishanenin önline kadar geldi. Bu gün yârın kodese atıldığını duyacaksunuz...» Oradan Amasyalılar bağıryor «Amasyalılar, Amasya milletvekilleri, ne dururunuz, aranızda bir suçlu yaşıyor, icabına baksanız!»

İnsan ne gülebiliyor, ne ağızabilen.

Sıvâkı Turhal'lılar bu hususta epey deney sahibi oldular. Bir zaman Ceyhûn Kansu da Turhaldaydı. On yıl başarıyla çalışmış ve bütün Turhal'lıların gönlünü kazanmıştır. Ayrlıncaya aynı çevrelerce arkasından türkçe çeşit dedikodular çıkarıldı. Yok komünistmiş, yok evinde telsiz yakalanmış, yok söyleyemis, yok böyleymiş. Ben oradaydım, iyi izledim. Aklı başında, insaf sahibi hiç kimse inanmıyordu bunlara. İftira silâhi geri tepiyor, atanları vuruyordu. Bu da öyle olacak, biliyorum. Gericiler bu çeşit yanlış yollarla hiçbir başarı elde edemeyecekler. Yapıtlarları içrenç dallarında kalacak. Yüreklerinde gerçek yurt sevgisi taşıyanlar, devrimci aydınlar kendilerine kazanç uzaklarından bir bir kurtulacaklar. Bu güne kadar yapılanlar bundan sonra yapılamayacak. Dönem bu dönem. Kötü ziyetlerin saldıruları boşuna artık

Eğri oturalım, doğru konuşalım

Bir dergide, «Necdet Sancar'ın İtirâflara cevapları» başlığıyla bir röportaj çıktı. Dergi bir hafta sonra da bu başlığı düzeltti, «İtirâflara cevap değil, İtirâflara cevap olacaktı». İddiaya göre, Necdet Sancar Beğ'e iftira eden bîzîk. Necdet Sancar Beğ de Lângâ kabadayıları ağızıyla bîzîk iftirâflarına cevap veriyordu. Şimdi, adını dahi vermeye lütum görmeden gözümüz bir portre için, «bu portresi çizilen benim» diye ortaya çıkan adamın verdiği cevapları söyle bir gözden geçirelim:

1) YÖN demis ki, 1938 yılında Büyükkâtırk'ın öldürülün gün Sivas Lisesinde edebiyat öğretmeni olan bir zat, dîsardan öğrenciler arasında yükselen üzüntü etkileşîler arasında odasından dîsardan İttihat Lisesinin müdürüne Râsim Baçâzî'nin endişegiyle: «Ne var, ne oluyor?» sorusuna bir kisneme edasıyla, «Duvâmadınız mı, Atatürk'ü zehirli?» cevabı verdi. Her gerçek Türk zihni, Atâlitâke pîrivî bir sayâti ve sevdi duyan Okul Müdürü de bu kendini bîzîk, güm dânmâr, sâvgîsiz ve sevivesiz özerkenin surâsına varadına stümp bir tokat yâzmemi, hâkettiği cevabını milâyonda hîrbi vermiştür.

Ve biz bunu yazdıktan sonra da demisiz ki, bu olay üzerine özerkenler gâlivaş etmeliyeler. Türk milleti ihnâ leke olabilecek olan bu adımı hîne etmek istemeli, adımı arka konsoldan okuldan kacırımla, alâva müfettişler el koymus ve Lîse edebiyat özerkeni olan zat Atâlitâke'lerin elinden silâlikle kurtarılıwur, otadan uskastırılmışlardır. Olayın tamâkları, Millî Fâtih'in en vîlîk kademelerine kadar ekin Cemîl Berkâtan, Ekrem Sarac ve hîzâz Lîsenin Müdürü Râsim Baçâzî'nden demisiz.

İftirâflara cevabandas Necdet Sancar Beğ'den bir iftâf: «Bu bir yalandır, ben böyle bir sey söylemedi. Bu yâlani Hasan Ali Yüceel yâdurredi. Hem ben o zamanlar gençtim, «o sıralarda hâns tokat atmaya yetenecek adamın alımı karsılıdır.» Sonra İlâye edivîr, ben o gün Atâlitâke'nin Külmâni Radvoda dînlediğim zaman aâladum, ben Atâlitâke düşmanı değilim. O zamanlı özerkenlerimden fâlân falan da tamâklardır.»

Cevap gerçekten enteresan. Bir defa Necdet Sancar Atâlitâke düşmanı olduğunu söyleyiver. Bu, gerçek bir tek Türk'ün bîle Atâlitâke düşmanı olmasının tâhammûl edemeye Atâlitâke'ler için gerçeken sevindirici bir açıklama. Peki ama, Sancar'ın aklı hocası, fikir yoldaşı Nihâl Atâ'sın Atâlitâke hakaretten dolayı kesinleşmiş ve cezası ecelâlmış bir haps cezası olduğunu seâba Sancar bîlmîyor mu? Sonra Sancar seâba nîye o zamanlar yaşları 17-18 olan dört tane özerkeni sahit görüyörler da, bîzîm gösterdiğimiz tamâkları, alâva hîc kahramanından biri olan Lîse Müdürü'nün ve nihâyet koskocaman bir Lîsenin özerken

kadrosundan bir başka öğretmeni tamik göstermiyor? Ya tamiklarım da hep kendi yetiştirmesi İrkî ve turancılar olmasına ne demeli? Bütün bunların üstünde bir de bâbürlemesi var ki, gâlîmekten kurbâgâlar bîle gâlîler. «Bana tokat atmaya yetenecek adamın alımı karsılıdır.» buyuruyor. Anlaşılan Donâkışotumuz hîc aynaya bakıp, boyunu bozu ve classesini gözden geçirmemiş...

2) Demisiz ki, bu Irkî-Turancı zat, özerkenliği yâlarda, özerkenlerine Irkîlik, turancı telkinlerinde bulunduğundan, «Türkiyenin nîfîs azâz, yurt dışındaki Türkleri kurtarmalıız ve Turana yürümelîy.» buyurduğundan, kendisine yüz vermeyen öğretmenlere tehdit mektubları gönderdiğinden, Devlet Demirvâllarına ait levhaları indirmek, parçalatmak için özerkenlerini tâbrik ettiğinden siciline, «Lîselerde hîfîl özerkenlik yapması ve özerkenlerle temas etmesi uygun değildir.» kaydını dâsimâfîfîr.

Necdet Sancar Beğ çokup diyor ki YÖN de portresi çizilen bu zat benim. Sonra İtirâflarına başlıyor: «Irkîlik-Turancılık dedikleri sey Türkçülükten başka bir şey değildir... Bütün özerkenlikin boyunca bu bâylîk vazifemi yapmaya cağıstırı.»

Peki, hani bunda bize cevap?.. Demisiz ki, senin sicilinde sunlar sunlar var, bunlar öylesine artmış ki, sâna arâkî özerkenlerle karşı karşıya gelmek hakkını bîle vermeme için bir kavît dâsimâfîfîr. Yâdıklarınızın her birinin müfassal müfettiş raporları da Millî Eğitim arşivlerinde. Nîye bunların cevapları yok. Yok, elâkî gâzâkere yâlanya, kabadayız nâzîrîm ile de olsa cevap vermek mümkülm deñil.

3) Demisiz ki, bu zat «Yedi gâhek cedîdi sayamayan Türkîlîkten silâhe ederim.» buyurur. Nitâkim bu yüzden de, Turancılar en azın oldukları yâlarda kardukları yârâzî cemîvellerinle ülküklârlarla birbirlerine zîmînler, bu hîc, birisine senin dedelerin Gürçî, dolâvisi ile sen Türk deñîslîn derken, bir baskısı da bunun atalarının Çerkes olduğunu isnat etmis.

Necdet Sancar Beğ, kabullendigi portresindeki bu iftâflar için diyor ki, «Türk Millîvetçileri içinde böyle bir dâsilice sahibi kimse yoktur.» Deñerûdur. Türk Millîvetçileri içinde de başka Millîvetçiler içinde de böyle dâsilice sahibi kimse yoktur. Zira Millîvetçilik hîlîli bir tarîfi vardır. Zira Millîvetçilik. Irkîlik deñildir. Ama bîz zaten Millîvetçilere bâhsedimîvoruz ki, Irkîlardan. Turancılardan bahsediyorum.

4) Demisiz ki, Atâlitâke hakaretten mahkûm olan Nihâl Atâ ile Necdet Sancar'ın anaları ayrı, babaları bir kardes oldukları söyleyenler.

Sancar Beğ cevap veriyor: «Hayır, diyor, annemiz de babamız da bîldir.

Eh, ne diyelim, hatâ etmiş, Tanrı İki-sini bağılaşın birbirine. Sonra Sancar beg ekliyor, «Her iki tarafta da su yedi gâheklik reçeteni bir kendine tatbik etsem de yâmlasın nasıl olur?»

5) Demisiz ki, velînimeti Tevfîk ileri zamanında torpilli olarak İngiltere'ye gönderilmiş, ama orada İngiliz Kültür Çalışmalarını küçümsemış, kendisine verilen görevleri yapmamış ve doğru dârûst bir İngilizce öğrenmenin hizumsuzluğunun dahi ileri sürerek, aylarca İngiltere'de gâlînâ gînedip geri gelmiş. İngiltere'de özerkenlerinden memleketini fâvdalandırmamış.

Sancar cevap veriyor: «Evet İngiltereye gittim, Bakanlığımızın bir kanunu vardır, bu kanuna uyan pek çok kişi de gitmiştir. Evet ama, gidenler ne yapmıştır? Siz ne yaptınız? İngilizceyi doğru dârûst konusâbillyor musunuz, okuduğunuzu anlıyor musunuz? Hani bu soruları cevabı?

Demisiz ki, İmâm Hatip okullarıyla sık sık fikirde. Polis Keleli özerkenlerini de kendi sapık ideolojisine göre yetiştirmek için büyük gâvet göstermistir. Jurnalelerde ve jurnaleşîne devam etmektedir. Bunlar yâlân mı? Hâlâ Millî Kütüphane'deki odânum bir tekke zîbî islemiyorum mu? Nîye bunların cevabı yok? Necdet Sancar Beğ'e son bir de anekdot: «Bunun da tamâkları havatta, bâksâm hîna cevâb verebilecek mi?»

Yıl 1940. Bahâkesir Lisesinin Lîse bitirme sınavları vanlıyor. Necdet Sancar da, sınavın görevlilerinden biri. Simdi Manisa Milletvekili olan Muammer Erten de bitirme sınavına katılan özerkenlerden biri. Üstâlik de, devresinin en zeki, en calışkan özerkeni. Edebiyat sınavında çeşitli soruları bir bir ve en mükemmel şekilde cevâbulandırıyor. Sorularдан biri de millîvetçilikten ne anlasıldırdır. Erten bu soruya da en mükemmel şekilde cevâb veriyor, ama Necdet Sancarı tamâm etmemen imkânı yoktur. Ne demekti? Atâlitâke bir millîvetçilik tarîfi. Türkiye Cumhuriyetinden nüfus kişiâdi sâdîler diye, o zamanki anavasamız öyle istivâ diye Vahâdüller, Rumlar, Ermeniler, Lâzlar, Çerkesler, Abazîler. Türk milletinden mi sâvîyolar? Genç, ama calışkan ve zeki özerken cevabı yâmsırıvor: «Efendim, Irk tarîfi başka, millet tarîfi bâskadır. Irkîlik millîvetçili birbirine karîstrmak lazzâmdir.»

Özerkenen Irkî hoca, özerkenin hakkı olan tam numarâsı kirmak ister. Ama o ana kadar soruları ve cevâbleri sadece dâhilemekle olan dâsîr özerkenlerin de artik sahibi taçmakadır. Nitâkim, özerkenin asıl öğretmeni Râfic Fîret Saçâk davânamaz ve, Necdet Sancar'a hîsben sârî bir dîle, «Senin gene hastâhân tuttu, nâhâtîn geldi.» der. Hâsî kekeme olan yâsî hoca'nın bu çok hâsîdir. Hirâzî, dâsîr özerkenlerin de has sâlâmâsi ile onaylanınca, Sancar, susmak zorunda kalır.

Ru da yâlân mı neâba Sancar Necdet Beğ?

NOT: YÖN'de, bu portreden önceki Irkî ve Turancı Senâtârların de portresi çekildi. Atâlitâke düşmanlığında İttifâk eden, bu zâlînâ da cevâblarını hâlî bekliyor. Ne dersiniz cevap verecekler mi?

Sakallı Celâl

Hüseyin Korkmazgil

İste, 75 yıldır güneş altında dolaşan Sakallı Celâl de gitti. Bu toplumda kimi neydi Sakallı Celâl'in, fonksiyonu ne oldu?

Bunun karşılığını su fıkradı bulmamız mümkün değil.

Topal Timur'un filleri Semerkant'ta bahçeleri harabemektedir. Halk bundan şikayetçi. Fakat hâl kimse, Timur'un korkusundan sesini çikaramaz.

Birgün kanunu susamıştı bâri şîkar:

— Ne bu yahu? der. Gidip durumu Timur'a anıtlatalım, sahip olsun fillerine...

Hurraaaa, döküllüşürler adamların arkasına:

— Varalum, söyleyelim, anlatılm!

Varmalar Timur'un kapısına. Öncüllük eden adam, Timur'un huzuruna alır. Timur sorar:

— Derdin nedir?

Adam dönlüp arkasına bakar ki, tek bir kişi bile kalmamış o koca kalabaklıtan. Bunun üzerine:

— Haşmetlim, der, biz sizin fillerinizi çok seviyoruz. Söyle hergün başbos birakın da bol bol sevip okşayalım.

İste Sakallı Celâl'in bu toplumda kimi?

1887'de İstanbul'da doğan, gençliğinden beri gericilikle, yozbâzılıkla, toplumsal düzensizlikle, adaletsizlikle savaşan Mahmud Celâl, bir yende yalnız bırakıldığı anımsa ve «Yalnız soyadını alırsın, kiskin, işte kaputuk, filotofga bir hayat sürmeye başlamıştır.

Sakallı Celâl bireyçi miydi? Hayır! Sakallı Celâl głümsüz miydi? Hayır! O gerçekten aydın, güçlü, mutlu, seven, ileriye giden bir insanı. Fakat, içinde yaşadığı toplum düzeni ona, yararlı olma fırsatı vermedi. Zaten bu toplum aydınları, ileriye girenleri, erken doğmuşları yiyecek geliştiği içindir, ki ilerleme kaplumbağa hizma eșit olmaktadır. Bu düzensiz topluma mert insanın, iyi insanın, aydın insanın manevra alanı çok dardır. Sakallı Celâl, gericilikle savaşta yalnız bırakıldığı anadığı andan itibaren kendi kabuğuna çekilmig, kimseye boyun eğmeden, imançlarından vazgeçmeden, dileği gibi yararlı olamamamın büyük acısını çekerek yaşamış ve ölmüştür. Evet, öğretmeni ve çalışma arkadaşı Tevfik Fikret, «Hak bellediğin bir yola yalnız gideceksin» demiştir ama, tarih, tek başına kavganın topluma, insanlığa pek bir şey kazandırmadı. Aydınlar bireyselikle, birlik olmadıkça, çalısan kitlenin destegini sağlamadıkça kurtuluş çok gecicek, kimbilir daha nice Sakallı Celâller kendi kabuklarına çekiliyor, aydın kişi olmanın çilesini çekiyorlardı.

Sakallı Celâl, Bahriye Nazırı Hüseyin Hüsnü Paşa'nın oğludur. 1907'de Galatasaray Lisesi'ni bitirmiş ve taşra illerde fransızca öğretmenliği yapmıştır. Bir ara Ankara Erkek Lisesi'nde müdürlükte yapan Sakallı Celâl, bu görevden ayrıldıktan sonra makinistik, Gîlçemal vapurunda ateşçilik, belediye müfettişliği, reasistansta yanın muhakkılığı, İmalat-tı Bahriye'de işçilik vs. gibi birçok işlerde çalışmıştır. Merttir, doğrudur, yijit, üstüste gelen felaketlere karşı iyimser ve umutlu-

dur. Aucak, toplumun değer yaralarının saçılığını, dâlisiz dâzenin güllüglüğünü ve yalnız bırakıldığını anladıktan sonra ki «Ne halin varsa, gör» deyip, bir kuyuya çekilmiş.

Tevfik Fikret'le çalıştığı yıllarda yepyeni bir okul kurmak istiyorlardı. Olumu kafal gençler yetiştirecek bir öğretmen, eğitim yöntemi düşünüyorlardı. Tevfik Fikret ölünce, Sakallı Celâl yalnız kaldı. Fakat hâl te yalnız saymıyordu kendini. Ankara Erkek Lisesi Müdürliğine getirilince se-

Sakallı Celâl

Nükte

vinmişti. Fakat çok sürmeden bu arkasından bağıryor:

— Heey, sarığımı topla be adam!

Sonra Ahmet Haşim'e dönüyor:

— Yahu, diyor, ben herife dayak atarken kulağıma uzaktan, «Celâl, Celâl» diye sesler geliyor du, bu nenen nes?

Ahmet Haşim güllüyor:

— Hangi uzaktan be birader? Kendinden söyle geçmişin ki herifi islatırken, kulağına dibinde bağırmaktan sesim kısıldı...

Sakallı Celâl bu top olayından dolayı idama mahküm edilmiş fakat kurtulmuştur.

Belli mi olur?

Ege kıylarında bir kente bulunduğu sıralarda, bir fener bekçiliğinin boş olduğunu duyar. Hemen ilgili bakanlığı başvurarak, fener bekçiliğine atanmasını istiyor. İlgililer, «Sen komünistsin» diyorlar.

Sakallı Celâl bu olaydan sonra online gelene deri yanyor:

— Birader, diyor, düşünüyo-

rum, içinden çıkışıyorum. Acaba benim komünistliğimin fenere ne zararı var ki?

Kâfir

Usküp'te fransızca öğretmenliği yaptığı günlerde, kendi parasyyla Fransa'dan top getirerek öğrencileri futbolebaglatıyor. Aynı okuldaki Ulûm-u Dîniye Hocası kâflere biniyor: «Vay, sen Hazreti Hüseyin'in kellesyle oyuyorsun!»

Ve tabii, bahçeyi online gelen yerde Sakallı Celâl'e atıp tutmaya. Çevreyi Sakallı Celâl'e karıştırmak istemektedir.

Günlerden birgün, Sakallı Celâl'e Ahmet Haşim yolda giderlerken Hoca'yla karşılaşıyorlar. Hoca, ağızına geleni üfürür. Celâl'e, Kafası kuzan Celâl, temiz bir sopa çekiyor Hoca'ya. Öyle ki, Ahmet Haşim'in:

— Celâl, Celâl! Rezil olduk Celâl! diye kulağının dibinde bağırlığını duymuyor bile...

Pestili çikan Hoca, sarığını da sokak ortasında bırakıp kaçıyor. Hızını alamayan Celâl,

rum, içinden çıkışıyorum. Acaba benim komünistliğimin fenere ne zararı var ki?

Sınıf birincileri

Sakallı Celâl Ankara Erkek Lisesi Müdürüdür. Birgün yazılı bir emir alıyor. Emirde, «Yeni açılan öğretmen okullarında ksa bir kursa tabi tutularak öğretmen yetiştirilmek fizere, son sınıf öğrencilerinden geri zekâlı ve kabiliyetli olanların bir liste halinde Vekâlete bildirilmesi» istenmektedir.

Sakallı Celâl'in akı duruyor emri okununca. Soluğu, Umum Müdürünün odasında alıyor:

— Beyefendi, diyor, bu manzıa siğacık bir iş değil. Öğretmen yetiştirecek çocukların bilakis çok zeki ve kabiliyetli olması gereklidir.

Umum Müdür:

— İyi ama, diyor, zeki ve kabiliyetli çocukların sınıf birincileridir. Yüksek mevkilere yerleştirilmek üzere bunların daha başka mesleklerde ayrılmaları zarureti vardır.

Sakallı Celâl:

— Ben bu işi yapamam, diyor ve kapıyı çekip çıkarıyor.

Az sonra geri dönüyor ve kapıya aralayıp Umum Müdür'e sesleniyor:

— Haa, söylememi unuttum... Benim bildiğim bütün sınıf birincileri ektir.

Meğer Umum Müdür de Harbiye'de sınıf birincisi değil miyim!..

Amma...

Sakallı Celâl Kastamonu Lisesi'nde öğretmenken, öğrenciler:

— Efendim, diyorlar, sizin anlattıklarınızla Ulûm-u Dîniye Hocasının anlattıkları birbirini tutmuyor. Ona göre, dünya okullarında boyunuzlarında durmaktadır. Halbuki siz böyle demiyorsunuz. Ona göre, dünya birliğinde kurulmuştur. Halbuki siz başka türlü söyleyorsunuz. Din hocasının «sorularını nasıl cevaplandırılacak?»

Sakallı Celâl:

— İntihanda bu gibi sorularla karşılaşarsanız, intihana kâğıtlarına, «Aklin ve mispet ilmin ispat etmediği safsatâlara inanmıyoruz» diye yazarsınız, karşılığını veriyor.

Öğrenciler Sakallı Celâl'in öğdünlü tutuyorlar. Sonunda bu, «stahkâkat» konusu oluyor. Sakallı Celâl İstanbul Maarif Nezareti'ne çağrılmaktadır. Nâzım Bey:

— Celâl efendi, diyor, biz de biliyoruz anna, bu şekilde de konuşulmaz ki...

Olay böylece geçiştiriliyor.

Ferman padışahı

Ankara'da lise müdürüyü yaptığı günlerde Millî Eğitim Bakanı'ndan bir emir geliyor: «Devlet teşkilâtı, personel yok, 9. sınıfı kâfi 11'e geçip mezun ediverin». Sakallı Celâl, «Olma böyle söyley» diyor. Çevresindekiler, «Ne yapıyorsun Celâl Bey? Maarif Vekâline emrinin dinlemek için kime güveniyorsun?» diyorlar. Sakallı Celâl, «Görürsünüz» diyor.

Ertesi gün, elinde bir boyacı sandığı ile gelerek, lisenin önünde öğrencilerin ayakkabılarını boyuyor.

Tulum

Ankara Erkek Lisesi, şimdiki Dil — Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nin arkasında eski bir taş binasıydı.

Lise Müdürü Sakallı Celâl, binanın üst katına çıkan eski, karasılık merdivenin yüksüp onarıması için Eğitim Bakanlığına bir kez yazıp cevap alamayınca, öğrencileri okul dolaylarına siper-

de nöbetçi koyup, eski merdiven dinamitle yıkıyor. Bu yüzden kerr disini sorguya çekmeye kalkıyorlar. Sakallı Celâl de tulumunu valizine koyup Bakan'a gitiyor. Valiliği açıp tulumu göstererek:

— Ben, diyor, müdürlükten atılırsam bu tulumu giyerim, ama sen bu sandalyeden atılırsan gelebile giyemezsin!..

Tabanca

Lise müdürüüğünden ayrıldıktan sonra Gîlçemal vapurunda ateşçilik, makinistik, İstanbul'da Belediye müfettişliği gibi pek değişik birçok işlerde çalışan Sakallı Celâl, birgün Köprü'de giderken, şüpheli bir sahibi aramakta olan polisler, açayıp kılıklı, heybetli, sakallı bir adam görürse:

— Sen kimsin? diye sorular.

Bu soruya cansızlan Sakallı Celâl:

— Ben Japonum! diyor.

— Sen nasıl Japonsun? yet mikemmel türkçe biliyorum.

— Ben türkçe bilen Japo num!

İşkilenen polisler Sakallı Celâl'i karakola götürüp üstünlü anıyorlar, bir de tabanca çırınca bütünü işkilenen polisler:

— Bu ne, ne yapacağım bunu? diye soruyorlar.

O gayet sakin cevap veriyor:

— Sizi, polisleri vuracağım da ondan tabanca taşıyorum.

— Neden?

— Eeee, hiç belli olmuyor ki... Bir zaman hilâfeti müdafâ ediyorsunuz, sonra dönlüp Cumhuriyet müdafâ ediyorsunuz. Eğer dönlüp gene hilâfeti müdafâ ya kalkarsanız, işte o zaman sizi vurmak için bu tabancayı taşıyorum.

Bunun içinde

Aydın Germencik ilçesine incir kurtları, temizleme makinesi getiriliyor. Orada Sakallı Celâl'den başka fransızca bilen olmadığı için, makinenin kullanışımı prospektüsünden okuyup anlayan bir o var. Bir kulübede oturan Sakallı Celâl, makineyi kullanıyor, o zamana göre de bol para kazanıyor. İhtiyaç az, parası bol... Sakallı Celâl, paraları yoklu köylilere dağıtmakla başlıyor. Hemen dedikodu yayılıyor, arkadaşından da şikayet ediliyor:

— Bu sakallı acaip adam komünist! Moskova'dan kendisine gönderilen paraları dağıtmakla başlıyor.

Bir sabah polisler Sakallı Celâl'in kulübüsünü basıp, ne var ne yok karıştırıp aramaya başlıyorlar. Sakallı Celâl soruyor:

— Ne arıyorsunuz?

— Köylüye verdiklerini...

— Arayımlı...

Polisler rafıları ararlarken Sakallı Celâl:

— Orada değil! diyor.

Polisler sandığı karıştırıyorlar. Sakallı Celâl:

— Orada değil! diyor.

Polisler neresini karıştırıp arassalar, Sakallı Celâl boyuna:

— Orada değil, orada değil!.. deyip duruyor.

Aradıklarını hiç bir yerde bulamayan komiser:

— Orada değil, orada değil!..

Peki, söyle bakalım, nerde öyleye? diye bağırınca, Sakallı Celâl elini kafasına götürür:

— İşte, bunun içinde! diyor.

İMECE

Haziran sayısı çıktı

MÜRACAAT:

P.K. 373 — ANKARA

YON — 044

İNCELEME

Dış politikamızın değişkenleri: II

Hâlen New York'ta Columbia Üniversitesi'nde bilimsel incelemelerde bulunan Siyasal Bilgiler Fakültesi mensuplarından Dr. Halûk Ülman, bu yazısında dış politikamıza yeni bir yön verilmesi konusunu ele alıyor.

Bu başlığı taşıyan birinci yazımızda, İkinci Dünya Savaşından sonra Türk dış politikasının yön veren milletlerarası durumda son yıllarda ortaya çıkan gelişmeleri, gözden geçirmiştik. İkinci yazımızda bu gelişmelerin Türk dış politikası üzerine etkiler yapabileceğini, dış politikamızın bu gelişmelerin işgi altında yeni bir yön vermenin mümkün olup olmadığını araştırmaya çalışacağız.

Konuya girmeden, geçen yazımızda milletlerarası bağıntılar alanında ortaya çıktıığını söylediğimiz yenilikleri şöyledeez şetlemek iyi olacak:

1. Kuvvetler dengesindeki ve çekirdekli silahlardaki son gelişmeler kargasında, savunma teşkilatları eski önemlerini kaybetmiş görünüyorlar; Dünyadaki yeni kuvvetler dengesi, iki blok için de büyük önem taşıyan bölgelerdeki devletlerin, toprak bütünlüğü ve bağımsızlıklarını bir büyük devlet tarafından tehdit edilince, bir savunma teşkilatı içinde olsun olmasınlar, diğer bir büyük devletin kendiliğinden destegini kazanmalarını gerektirmektedir. Bu bakımından, İkinci Dünya Savaşı sonunda büyük bir devletin, ya da bir savunma teşkilatının destegi olmadan bağımsız ve güvenliğini koruyamayacak durumda olan devletler, bugün, iç düzenleri sağlam ve kuvvetli oldukça, dış korkulara kapılmışlardır.

2. Bir savunma teşkilatı içinde, ya da büyük bir devletin yanında yer almak bağımsızlık için vazgeçilmeyecek gereklidir. Milletlerarası savunma bağıntılarına girişmek savunma giderlerini gereksiz yere kabartıcı gibi istenmeyen bir savasa katılmak tehdiktesi de kendiliğinden çoğaltacaktır.

3. Bu gerçekler anlaşıldıktan sonra, ortaya, Tarafsızlar dedigimiz üçüncü bir blok çıkmıştır. Sovyetler Birliği'nin dış yardıma başlamasıyla birlikte, bütün dünyada, tarafsızlığın yalnız güvenlik bakımından değil, ekonomik bakımından da en iyi ödeyen dış politikası olduğu konusunda kuvvetli bir inanc belirmiştir. Gerçekten, hiçbir bloka bağlı olmayan devletler her iki bloktan da yardım alabilmekte, buna karşılık kendilerini kesin bağlarla iki bloktan birine bağlayan geri kalmış ülkelere —bu arada zaman zaman Türkiye de— dış yardımın yeteri kadar pay alamamaktan yanıp yakılmaktadırlar.

Türkiyenin gerçekleri ve üye olduğu ortak savunma anlaşmaları

Son yıllarda milletlerarası alan da ortaya çıkan bu önemli gelişmelerin bir kısmı, açıkça görülmektedir. Türk dış politikasını dış yakından etkileyebilecek niteliktir. Örneğin, bundan on yıl önce Sovyetler Birliği karşısında tek sığınak olan NATO üyesliği, bugün Türkçeyi olmadık nedenlerden çıkacak, üstelik kendi ekşillerini doğrudan doğruya ilgilendirmeye bir savaşa katılmak zorunda bırakabilir. Füzelere kumanda eden elektronik araçların radar perdesine yansiyarak kuş sürüleri yüzünden dünyayı fırkete sürükleme, geceleri okunması korkulu romanlarda deşil, en ahrabashı yayan organlarında, dergilerde uzun uz-

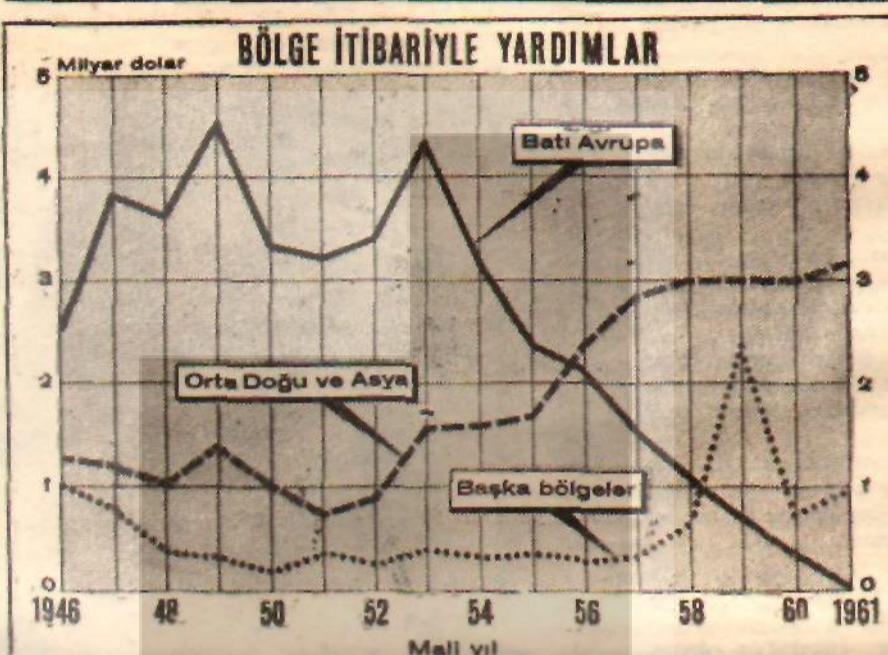
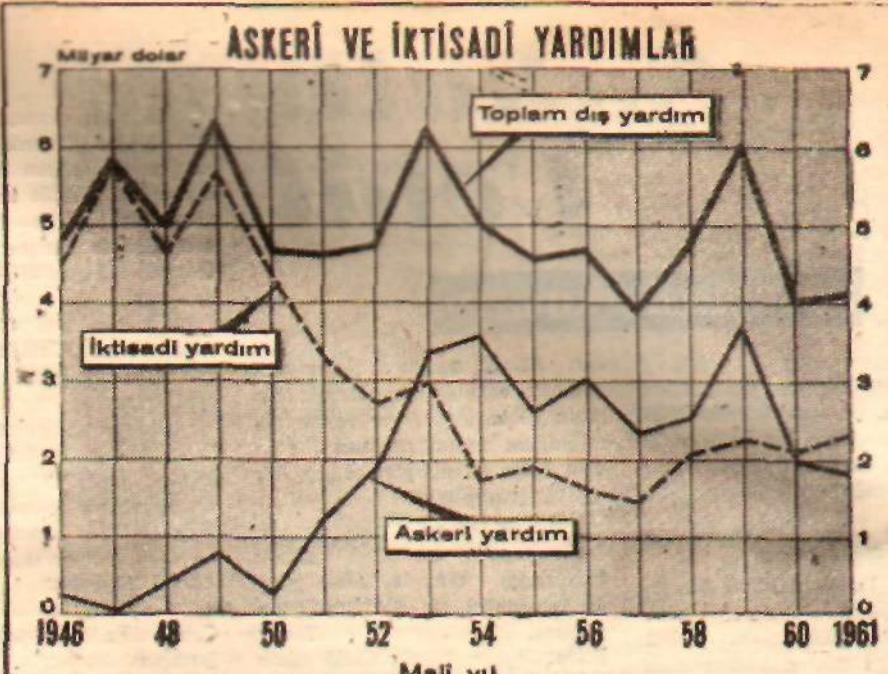
diyata tartışılan bir olasılıktır. Unutulmasın gerekiyor ki, yanlışlıkla da başlasa, durdurulması imkansız bu savaş bundan on yıl öncekilerle göre çok yıkıcı, çok yokedici bir savaş olacaktır. Eski Bağdat Paktı, yeni CENTO'ya gelince, Suriyeyi içine alamayan, Irak'ı tarafsızlığa iten, diğer Arap devletlerini ürkütmemekten başka bir işe yaramayan bu anlaşmanın son gelişmeler karşısında Türkmenin güvenliğine ne faydası dokunacağı da, kolay anlaşılır türden değildir. CENTO'nun durumuna Türkmenin tarafsız ülkelerle bağıntılarını inceleyen daha etrafı değineceğiz.

Türkiyenin üye olduğu ortak savunma anlaşmaları konusunu konuşurken, bunların mali ve ekonomik etkilerini de gözden kaçırılmamak gerekiyor. Milletlerarası savunma yüklemelerine girmenin Türk bütçesine olaganüstü yükler yüklediği açık bir gerçekir. Bu yüklemeler Türkmenin büyük devletler arasındaki silahlana yarısına katılmaması kendi çıkarlarının ötesine taşan bazı gereklere göre planlamasını gerektirmektedir. Bütün bunlar Türk bütçesine büyük bir yükler, geniş tutulan savunma giderleri milli gelirin büyük bir kısmını alıp götürmekte, kalkınma hızını önemli ölçüde kısmaktadır. Türkmenin Batı safına katıldıktan sonra (sağda yukarı iki milyar dolar tutarında) geniş bir malzeme yardımı aldığı doğrudur ama, bu malzemenin hâlini savunma giderlerini daha kabartığı gibi, bozulan parçaların konması için gerekli dolarn bulunması da Türk maliyesi için devamlı bir sorun olmuştur.

Bununla beraber, NATO konusunda kesin bir durum almadan önce, Türkmenin özel durumu üzerine dikkatle eğilim gerekiyor: Doğrudan doğruya bir Sovyet saldırısı olasılığının yok denenek kadar azaldığı su sirada NATO içinde bulunmanın, hele Türk topraklarındaki —çoğu ikili anlaşmalarla kurulan— yabancı üslerin, Türkiye üzerinde gereksiz yardımular çekeceğini doğrudur ama, NATO içinde olasma da, Türkmenin coğrafi konusu onun büyükler arasında çıkışak bir savaşın dışında kalmasına elverişli midir? Böyle bir savaşta Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği Türkmenin kontundan yaralanmak istemeyecekler midir? Bundan bir kaç yıl öncesine kadar Türkmenin büyükler arasında çıkışak bir savaşa tarafsız kalması düşünülemezdi. Fakat çekirdekli silahları düşman üzerine yonten taşıma araçlarındaki son gelişmeler, bugün bu kadar kesin konusmayı önlemektedir. Bunun gibi, ikili anlaşmalarla kurulan yabancı üslerin, Türkmenin güvenliğine katkıda da bugünkü eski kadar kesin değildir.

Ne olursa olsun, dış politikamızı düzenleyenlerle savunma uzmanlığımızın bu sorunları uzun uzadıya tartışmalarının sırası gelmiştir. Kütle yokedici silahlarının görülmemiş gelişmesi, bu yeniden değerlendirilmeyi kaçınılmaz yapmaktadır. Bunun tersine bir davranış, dünya gerçeklerine göz yummak olur.

Diğer yandan, Türkmenin NATO üyesi olarak da dünya barış ve kendi güvenliği için yapabileceği çalışmalar vardır. Kendi güvenliği için, bir kere, bununla doğrudan doğruya ilgili olma-

yan milletlerarası yüklemelerden kurtulmak, hele zararlı olanlardan mutlaka kurtulmak zorundadır. Kalkınmasını sağlamak için savunma giderlerini yeniden gözden geçirerek, bunu yaparken de kendi millî çıkarlarının dışında hiç bir düşünceye itibar etmemek zorundadır. Dünya barışına hizmet etmek için de kendi yeterliğince milletlerarası gerginliğin azalmasına çalışmak, kendini ve bütün insanlığı savaş tehdidinden kurtaracak silahsızlanma konusunda olumlu bir tutum takınmak zorundadır. Geleceğimizde, özellikle, bu son iki gerek üzerinde duracağız.

Batılı dostlarımız ve dış yardım

Burada su kadaron söylemekle yetinelim: Milletlerarası gerginliğin azalmasına yardım etmek, silahsızlanma konusunda olumlu bir tutum takınmak için, genel olarak, komünist blok devletleriyle ve tarafsız ülkelerle olan bağıntılarını yeniden gözden geçirerek, sömürgecilik sorunu karşısına bize yakışır bir durum almak, atom denemelerinin hemen durdurulmasını, hemen tam bir silahsızlanmaya gidişmesini savunmak zorundayız. Bu davranışlarımız da, ister istemez, zaman zaman Batılı dostlarımızdan bağımsız bir dış politika izlememizi gerektirecektir. Oysa bunu gerçekleştirmek sıklındığı kadar kolay değil. Batılı dostlarımız, kendi çıkarları gerektirir. Türkmenin değil yalnız dış politika sorunlarında, kendi iç politika sorunlarında bile istediği kadar bağımsız olmasının hoş karşılamıyorlar. Batılıların Türk iç ve dış politikasına yön vermek için kullandıkları en önemli koz da, Türkmenin o kadar muhtesed olduğunu dış yardımır. YÖN'de çıkan yazısında, Numan Esin 27 Mayıs devriminin bugünkü akımına girmesinde «dış etkilerin zorlaması» na değinirken, bunu söyleyiyor olmalıdır.

Gerçekten, ödedenberi devam edecek, ödedenberi, Batılı dış yardımının Türk politikası üzerindeki etkileri anacak 27 Mayıs birlikte gün işine ekimistir. Devrim yöneticileri baslangıçta bu etkilerden kurtulmak için bazı dene-

meler yapmak istemişler, fakat Batının zorlaması baskın olmuştur. Öte yandan, seçimlerden sonra bile bir süre süzü edilen Sovyet yardımı da, bazı politik partilere bağlı bulunduğu için olsa gerek, kesin bir sonucu ulaşmamıştır. Türkmenin Batı ile bugünkü bağıntıları sürüp gitmek, Sovyetler Birliğinden yardım istemek ve almak esasen mümkün değil. Türkiye, zaman zaman yetersizliğinden dert yana da, dış yardım için Batılı devletlerinin eline bakacaktır.

Dış yardım konusunda Batıya ne kadar bağlı olursak olalım, yaptıkları yardımın Batılılara Türk iç ve dış politikasına karışmak hakkı vermeyeceğin davranışlarımızda açıkça duyurmanız gerekiyor. Türkmenin iç düzeni ve gelişmesi konusunda da, dış siyasi konusunda da karar alıp uygulamak yarlız Türk halkın yetkisi içinde kalan bir iştir. Batılı dostlarımız eğer bize dış yardım yapıyorsa, bunun, Türkmenin kuvvetli olmasında kendi çıkarları olduğunu için yapmaktadır. Türk iç ve dış politikasını yönetenler, Batılı yöneticilere bu gerçeki korusuzca hatırlatmalıdır. Hele yapılan yardımlar Türkmenede çağdaş bir devletçilik düzenini köstekleyecek şartlara bağlıyorsa, buna hile izin verilmeliidir.

Bu söylediğimizi gerçekleştirmek kolay mı? Eğer bugünkü yöneticilerimiz düşünce ve tutumları değiştirmez, bütün kalkınma ümitlerini dış yardımına bağlamakta devam ederlerse elbette kolay değil. Ancak, kalkınmak için bütün iç kaynakları en verimli şekilde kullanıacak bir ekonomik düzen kurulduğu gün, Türkiye Batılı dostlarına bu düzeni ne bahasına olursa olsun korumaya kararlı olduğunu, bunun için gerekirse dış yardımın vazgeçeceğini ve bundan doğacak sonuçların sorumunu üzerine almışlığını duvurursa, Batılıların tutumu kendiliğinden değişecek olmalıdır. Batılılar bugün Türkmeneye yaptıkları dış yardımı bazı şartlara bağılamak yetkisini kendilerinde buluyorlarsa, bu, Türkmenin kendine has bir kalkınma felsefesi olmadıktan anladıkları içindir. Türkmen bu felsefevi bulduğu gün, içeide ve dışarıda eski kibr ve kuvvetini kazanacaktır.

Haluk ÜLMAN

YÖN, 20 HAZİRAN 1962

LAOS

Amerika, 1956 da reddettiği koalisyonu 1962 de çok daha kötü şartlar altında kabullendi. Fakat ikinci koalisyon yaşayacağı benzemiyor.

Zoraki koalisyon

1956 da Laos, şimdi Amerikanın israrla istediği tarafsız bir ilkeydi. O zaman da başta, şimdi Amerikalıların bir koalisyon hükümetinin başına geçmesini istediği Prens Suvanna Fuma bulunuyordu. Prens Fuma, tvey kardeş sole Sufanuvong'un birliklerinin kontrollinde bulunan iki eyaleti Laos kralığına katmış, Prens Sufanuvong'u da kabineye almıştı. Hersey yolunda gidiyordu. Fakat, az sonra Laos seçimlerinde Prens Sufanuvong'un sole tarftarları, Milli Mecliste 21 oyelikten 9unu ele geçirince işler değişti. Dünyanın başına bugünkü bir çok başkanlarını hediye etmiş olan milteveffa Amerikan Dışişleri Bakanı John Foster Dulles, başında kardeşi Allen Dulles'in bulunduğu Amerikan Merkez İstihbarat Teşkilatının (CIA) ojanları vasıtasıyla tarafsız Prens Fuma'ya oyular hazırlamaya başladı. Büttün meziyeti antikomünist olmakta başka bir sey olmayan sağcı General Fumi Nossavan'a el alından yardım edildi. General Nossavan, Prens Sufanuvong'u hapsetti, hileli seçimlerle işbaşına geçti. Dulles ve CIA gürültüyle büyük bir zafer kazanmıştır. Ama Birleşik Amerikanın iktisadi yardımını, hemen bütün Güney Doğu Asya ülkelerinde olduğu gibi İşbaşındaki tarafından carcus edildi, sivil timler stabilité'ye genişledi, vadedilen istahatın hiç biri yapılmadı. Hapiste Prens kaçtı, hem de yanına bir sürü muhafiz de alarak. Bunun ardından 1960 Ağustosunda Kong Li adında bir yılbaşı askeri bir darbe yaparak Prens Fuma'yı yeniden işbaşına getirdi. Dulles'in ajanları General Nossavan'da alarak güneye çekildiler. Ondan sonra uzun bir çete savaşa başladı. Kong Li, sole Ürens Sufanuvong ile birleşti. Tarafsız lider Prens Fuma da kendilerini destekledi. General Nossavan Amerikan'da aldığı askeri ve mali yardım rağmen silekli olarak yenilgiye uğruyor. Bunun üzerine 1961 de Cenevrede Laos konusunda yapılan uluslararası konferansta bir ateş kes anlaşması varıldı. Eisenhower idaresinden ve CIA'dan bu kötü mirası yüklenen Kennedy idaresi, Sovyetler Birliği ile Laos'un tarafsız ve bağımsız bir statüye bağlanması hususunda anlaştı. ama, bu defa

da eskiden desteklediği General Nossavan'a söz geçiremiyordu. Fakat Laos'lu üç prens arasında sonu gelmeyen müzakerelerden bir iş çıkmadığını gören sole Patet Lao kuvvetleri günde doğu ilerleyip Tayland sınırlarına dayanıca Gilney Doğu Asya'da bir savaşın patlaması ihtimali herkesi ürküttü.

Geçen hafta Jarres ovasında bir kere daha bir araya gelen üç prens, nihayet bir milli birlik hükümeti kurmak busunda anlaştılar. Önceden kararlaştırıldığı gibi hükümet Prens Suvanna Fuma'nın başkanlığında kurulacaktı. Sole Prens Sufanuvong Başbakan yardımcılığı ile İktisat ve Planlama Bakanlığını üzerine alıyordu, sağcı General Nossavan'a da yine başbakan yardımıcılıyla birlikte Maliye Bakanlığı veriliyordu. Kabine Suvanna Fuma eğiliminde yedi tarafsız, Sufanuvong eğiliminde dört sole, General Nossavan eğilimde dört sağcı ve ayrıca Laos kralının isteği üzerine dört bağımsız üye olmak üzere 19 kişiden meydana gelecekti. Böylece Birlik Amerika, beceriksiz siyasetçileri ve ıggızlar ajanları sayesinde altı yıl öncekinden daha kötü bir sonuca varıyordu.

Bozulmağa elverişli denge

Kaldi ki, üç prensin bir koalisyon hükümetinde birleşmeleri Laos meselesi çözüme ulaşırma değildir, aksine belki de asıl güçlük bundan sonra başlayacaktır.

Prens Fuma'nın kabinesini kurduktan sonra Laos'u temsil edecek tek bir heyet kurması ve Cenevre'de toplanan 14 Üyeli Laos Milletlerarası Konferansına böylece katılması beklenmektedir. Konferansta elde edilmesi gereken hususlar nelerdir? Anlaşmaya varılmışından beri bir süre sonra Laos'taki bütün yabancı birliklerin geri alınması; sağcı, tarafsız ve sol eğilimli kuvvetlerin tek bir Laos ordusu olarak birleştirilmesi; Laos'un tarafsızlığına ve bağımsızlığına saygı gösterileceği hususunda konferans üyeleri'nin bir deklarasyon imzalaması; Laos hükümetinin de tarafsız kalacağına dair bir deklarasyon yayılması; Laos Milletlerarası Kontrol Komisyonunun yetki ve görevlerinin belirlenmesi; esirlerin serbest bırakılması... Başlica hususlardır. Bunların gerçekleştirilemesinde epey güçlük çekileceğini söylemek kehanet olmaz. Öte yandan, üçüncü eğilimde (şimdi yeni çıkan bağımlıları da katarsak dört ayrı eğilimden) meydana gelen koalisyon hükümeti içinde kararların oybirliğiyle alınması gerekmektedir ki, bir yıldan uzun bir süredir en tehlikeli şartlar altında bile birbirlarıyla anlaşmaya yaramayan prenslerin bunu nasıl sahlyahilecekleri zihinleri kurcalamaktadır. Nitekim, bir habere göre, sağcı General Nossavan da Jarres ovasındaki anlaşmanın ertesi günü müzakirəne başlamış ve koalisyon hükümetinde alınan kararları veto edebileceğinden, mesela bu arada bir Sovyet yardım teklifini reddedeceğinden söz açmağa başlamıştır.

deki yazarın bu sözleri İspanyadan gelen sağcı hristiyan demokrat Gil Robles tarafından da tasdik edilmiştir.

Franco'cular ise buna ancak, toplantı katılanları anayurt ile hürriyet arasında yeni bir seçim yapma zorlamaktan ibaret kalmıştır. Gerçekten de Münich toplantılarından dönen İspanyol muhalefeti mensupları Madrid havasından Emniyet Genel Müdürlüğüne gönderilmiştir ve kendilerine Kanarya takımlarından birinde mecburi ikameti mi, yoksa yabancı bir ülkede sığın olarak yaşamayı mı tercih ettikleri sorulmuştur. Münich toplantı fizerine alelacele çıkarılan ve İspanyol hükümetine İspanyadaki her vatandaşın istediği yerde ikamete mecbur etmek hakkını veren kanun-kararname böylece uygulanmağa başlamış ve böylece bazı muhalifler Kanarya adalarına bazıları da yabancı ülkelerde sığınmıştır. Haklarında bu tedbirin uygulandığı kimselerin kişilikleri Francocuların komünist tahriki isnadını boşa çıkarmaktadır.

İSPANYA

Franco, rahipleri ve hür fikirli muhafazakârları da komünistlikle suçlandırmaya başlı. Bu, sonun başlangıcıdır.

Kırk katır mı?

Kırk satır mı?

Franco'nun sendikalardan sonra kilise ve muhalefet ile çalışmak zorunda kalacağı artık iyiden iyiye anlaşılmağa başlamıştır. Gerci Franco'cular önce bir sessizlik kampanyasına, sonra her zamanki adetleri vechile İspanyadaki bütün huzursuzluğun sebebini komünistlere yüklemeye, yabancı basın İspanyadaki olayları yalan yanlış, mübabâlgâlî olarak yansıttığı ileri surmekle işe bağlamışlara da, mızrak çuvala sığınmacıya içi bundan vazgeçmek zorunda kalmışlar, davranışlarıyla kendi kendilerini yalandırmışlardır. Bu davranışlardan biri din adamlarına karşı açıkça cephe alınmak, bazı din adamlarını hapse tutmaktadır. Hattâ bu arada o kadar ileri gidilmiş, ki, İspanyada her pazar radyodan naken verilmesi adet olan kilise ayinleri, grevcileri teşvik ediyor diye, durdurulmuştur. Gerci bunun sonuna uyanan büyük tepki karşısında karar hemen geri alınmıştır, ama Franco'cular başka açılar vermeye devam etmişlerdir. Bu açık, İspanyadaki huzursuzluğun bir komünist tahriki olduğunu iddia eden Francocuların geçen hafta içinde solculuğu söyle dursun, muhafazakâr, sağcı, hattâ bir zamanlar aynı Franco'eu olan şimdiki muhalifleri teker teker teşvik etmeleri olmuştur. Tevkifin sebebi, İspanyada muhalefeti temsil eden bellî başlı kimselerin, «Avrupa Hareketi»nin Münich'te düzenlediği toplantıdan yararlanarak bu şehirde «yurt içi ve yurt dışı İspanyol muhalefeti» ni bir araya getiren bir toplantıya katılmalarıdır. Bu toplantı, iki büyük aydın devam eden grevlerin, İspanyadaki huzursuzluğun ancak bir yolu olduğunu, gerçekte Franco rejimine karşı gitmekle artan ve genişleyen ve çeşitli eğilimdeki insanları bir araya getiren bir memnuniyetsizliğin hâlikâm stürdüğünü ortaya koymustur. Münich toplantılarında yapılan konuşmalar bunu göstermektedir.

Nitekim toplantıda konuşan tanınmış İspanyol yazar Salvador de Madariaga demiştir ki: «6 Haziran 1962 günü, iç savaşın sona erdiği hürriyeti seçip anayurtlarını kaybedenler ile anayurtu kalmak için hürriyetlerini kaybedenlerin ulaştığı bir tarih olarak anılacaktır.» Sürgün-

GÜNEY KORE

Yabancı topraklarda suç işleyen Amerikan askerinin Amerikan mahkemelerinde yargılanması Güney Kore'de de protestolara yol açtı. Bizde 27 Mayıs'tan sonra alevlenen bu mesele unutuldu, da ha doğrusu uytuldu.

Bir polis olayı

Bu ayın başlarında Kore'deki Birleşmiş Milletler kuvvetlerinde hizmet göre iki Amerikan teğmeni, Güney Koreli bir sivil hırsızlıkla suçlandıracak bayılınca kadar dövdükleri zaman belki de buna benzer öbür olaylarda olduğu gibi hiç bir ceza görmeyeceklerini sanmışlardır. Ama öyle olmadı. Basit polis olayı genişledikçe genişledi, siyasi bir olay haline geldi. Bu gibi olayların sık sık tekrarlanması karşılık sabırlı tükener öğrenciler birbirini ardından gösterilere başlıdalar ve Amerikan askerlerinin Güney Kore'de işlediği suçların Amerikan mahkemelerinde bakılmasını gerektiren «Kuvvetler Anlaşması»nın değiştirilmesini istediler.

Öğrencileri yastırmaya çalışan Güney Kore Cuntas hükümeti de bu isteği desetlemekte geri kalmadı. Fakat öğrenciler kuru yaşıllere kulak asmadıkları lein, arasından bazılarının teşvik edilmesine rağmen, gösterilerine günlerce devam ettiler. Durum gerginleşti. Hattâ Birleşmiş Milletler Komutanlığı Amerikan askerlerine kışıklarından dışarı çıkmama emri verdi. Bunun üzerine Amerikan Dışişleri Bakanlığı olaydan üzüntü duvulduğunu, «Kuvvetler Anlaşması»nın veniden sözden geçirileceğini bildirdi. Bu arada olaya sebep olan iki teğmen teşvik edildi ve gönderildi. «Amerikan Askeri Mahkemesince suçlu görülderek mahkûm oldular. Üstelik yalnız adam dövmekten değil, sorusturma sırasında yanın bevanda bulunmaktan. Bununla birlikte Güney Koreli öğrenciler, iki teğmene verilen altı yıldız dolar para cezasını ve altı ay komutanlık görevinden uzaklaştırılmayı çok hafif bulmuşlardır ve adı geçen anlaşmanın mutlaka değiştirilmesi gerekligi ileri sürümlülerdir. Olayın siyasi yönü henüz kapanmış değilidir.

Bun-Um, Suvanna Fuma ve Sufanuvong bir arada
Prensler Koalisyonu

NASIL CILDIRILIR?

Hitler, Hindenburg'a karşı...

7 Ocak 1932 de Hitler, Brüning ve Schleicherle görüştü, 10 Ocakta ikinci bir görüşme daha oldu. Brüning, Nazi Partisinin Hindenburg'un Cumhurbaşkanlığı süresinin uzatılmasını kabul etmesini yeniden ileri sürdü. Nazi Partisi bunu kabul ederse, kendisi, savaş tazminatının kaldırılması ve silahlannanın eşitlik meselelerini hallede etmez istifa edecekti. Bazi kaynaklara göre de, Brüning Hitler'e yeni bir yem uzattı: Hindenburg'a, kendisinin yerine başkanlık için Hitler'i teklif edecek.

Hitler, kesin cevabını hemen vermedi; «Kaiserhof Hotel» e çekildi ve orada müşavirlerinin fikrini aldı. Gregor Strasser, Brüning planının kabulünü istiyordu, zira ona göre, bir seçim yapılırsa bunu Hindenburg kazanacaktı. Goebbels ile Roehm ise teklifin kesin olarak reddini istiyorlardı. Goebbels hatira defterindeki 7 Ocak tarihli nota sunuları yazıyordu: «Mesele, Cumhurbaşkanlığı meselesi değil. Brüning sadece durumunu süresiz olarak sağlamlaştırmak istiyor... İktidarı için satranç partisi başlıdı: şimdi esas olan kuvveti kalmak, ulaşma kabul etmemekti».

Hitler de Brüning'in durumunu kuvvetlendirmeye, böylelikle Cumhuriyeti yeniden zaman kazandırmağa bir sebep görmüyordu. Fakat 12 Ocakta planı büyük bir giddetle reddeden Muertenberg'in aksine Hitler daha dolambaçlı bir yol izledi: Başbakanı değil, fakat başka bir wayla Cumhurbaşkanına, Brüning'in teklifi anlayışına aykırı bulduğunu, yalnız Mareşal Brüning'in planını reddettiği takdirde Hindenburg'un yeniden seçimi destekliyeceğini söyleyerek «hayır» dedi. Hitler, Kaiser-

Hindenburg

hof taki gizli bir görüşmede, başbakanlık müsteseri Otto von Meissner'e, «millî» bir hükümet kurmak Reichstag ve Prusya diyet meclisi için yeni seçimlere gidilmesini sağlayan kararnameyi yayımlamak amacıyla Brüning'i iş başında uzaklaştırmayı şartıyla Hindenburg'u seçimlerde destekliyeceğini bildirdi.

Hindenburg teklifi kabul etmedi. Kendisinin dostları ve taraftarları sayılması gereken Nazilerin ve milliyetçilerin, bir seçim kampanyası sınırasında kendisini kurtarmayı reddetmelerinden alınan Hindenburg, seçimlere yeniden adaylığını koymağı kabul etti. Fakat, milliyetçi partilere karşı beslediği bu gücenlikle ilâve olarak Brüning'e de gündendi. Brüning'in, milliyetçilerle giriştiği müzakereleri başarıyla yürütemediğini, böylelikle 1925 de liberalerin-

ve Marxistlerin adaylarına karşı kendisini Cumhurbaşkanlığına seçen milliyetçilere karşı simdi kendini acı bir mücadeleye soktuğu sanısındaydı. Hindenburg Cumhurbaşkanlığı seçimini simdi ancak sosyalistlerin ve sendikaların yardımıyla kazanabilirdi ki, bunlara simdiye kadar da en aşağılayıcı nazarlarla, bakmıştı. Bundan dolayıdır ki, daha kısa zaman önce Bismarck'tan beri en iyisi diye wasiflendirdiği başbakanı ile arasında bir soğukluk girdi. Brüning'e karşı aynı soğukluğu, onu bu görevde tayin etiren von Schleicher de duymağa başlamıştı. Von Schleicher'e göre, bu dörfest katolik siyasetçi hayat kırıklığı uyandırmıştı; Cumhuriyetin tanıdığı en sevimli iktidarı temsil ediyordu. Su halde Brüning'in iş başından uzaklaşması gerekiyordu. Onunla birlikte belki von Schleicher'in sevgili komutanı General Groener'in gelecek için tasarladığı planları hiç de anlamışa benzemiyordu. Fakat entrikacı generalın acelesi yoktu. Brüning ile Groener, Hindenburg Cumhurbaşkanlığına yeniden seçimeyeceğe kadar iktidarda kalabilirlerdi. Onların desteği olmaksızın yaşı mareşal belki de seçilemezdi.

Hitler Cumhurbaşkanı adayı!..

Adolf Hitler'in hayatı bir çok anılar olmuştu ki, güç bir karar almak zorunda kaldığı vakit ne yapacağını şaşırıyordu. 1932 Ocakında Hitler'in karşısına çıkan mesele suyu: Cumhurbaşkanlığı seçimlerine adaylığını koymalı mı koymamalı mı? Zira Hindenburg, yenilmez bir aday olarak biliniyordu. Ef-

sanevi kahraman, yalnızca bazı sağcı unsurların değil fakat 1925 seçimlerinde kendisine karşı oy kullanan demokratik partilerin desteğini de sağlayacaktı. Zira demokratik partiler simdi Hindenburg'u cumhuriyetin kurtarıcısı olarak görlüyorlardı. Mareşalın karşısına çıkip, hiç şüphe görürmeyecek bir yenilikçi yaklaşımak, nazilerin önce mahalli seçimlerden sonra da 1930 genel seçimlerinde kafalara yerlestirdikleri «yenilikmezlik» finâni tehlikeye atmaz mıydı? Fakat buna karşılık da, cumhurbaşkanlığı seçimlerine katılmamak, zayıflığın, nasyonal sosyalizmin iktidarı esiginde kendine güvenmemesinin itirafı olmaz mıydı? Üstelik bir mesele daha vardı: Hitler'in o sırada seçilme hakkı yoktu. Alman vatanlığından.

Goebbels, Hitler'i adaylığını bir an önce açıklamaya zorluyordu. Fakat Hitler bir türlü karar veremiyordu. Öyle ki, sonunda Hitler'in yerine karart Hindenburg verdi: Yaşı cumhurbaşkanı 15 Şubatta, cumhurbaşkanlığına adaylığını koyduğunu resmen açıkladı. Bunun üzerine Hitler de 22 Şubatta kendi adaylığını koydu.

Cumhurbaşkanlığı seçimini için yapılan măcădele çetin ve şasılı oldu. Goebbels, Reichstag'ta Hindenburg'u «asker kaçığı partisinin adayı» diye adlandırdı ve cumhurbaşkanına hakaretten dolayı salondan çıkarıldı. Berlin'de çıkan ve 1925 te Hindenburg'un adaylığını destekleyen «Deutsche Zeitung» gazetesi ise simdi mağaza siddetle çatıyor ve sunuları yazıyordu: «Bugünkü mesele bunu öğrenmektedir: Acaba milletlerarası hainler ve barış tarafsızı domuzlar, Hindenburg'un rızasıyla, Almanya'yı tamamıyla mahvedecekler midir?»

Seçim kampanyasının harareti içinde, eski geleneksel sınıf ve parti kursları tamamıyla altüst olmuştu. Prusyalı, protestan, muhafazakâr, kralci olan Hindenburg, sosyalistler, sendikalar, Brüning'in Merkez Partisi katolikleri, burjuva liberal ve demokratik partilerin kalıntıları tarafından destekleniyordu. Avusturyalı, katolik eski serseri, «nasyonal sosyalist», küçük burjuvazi kitlelerinin sefi olan Hitler ise kendi taraftarlarından başka, Kuzeyin proteston büyük burjuvaları, topрак ağası Junker'ler, kralcılar, hattâ son dakikada doğrudan doğuya Kronprinz tarafından destekleniyordu. İki adayın daha yarışmaya katılmasıyla, karışıklık daha da arttı. Bu iki adaydan hiçbirini seçimi kazanmak umudunu beseymiyoordu, fakat her biri, belli başlı adaylardan birinin seçilmesi için gerekli coğulugu elde etmesine engel olabiliyordu. Milliyetçiler, eski yarbay, Stahlhelm'in komutan yardımcısı, oldukça gülünç bir kimse olan Theodor Duesterberg'i aday gösterdiler. Naziler, Duesterberg'in soyunda bir Yahudi bulunduğunu keşf etmekte gecikmediler ve bundan büyük bir sevinç duydu. Sosyal demokratların Hindenburg'u desteklemekle «şâşılere ihanet ettiğini» ileri süren komünistler ise, partinin başkanı olan Ernst Thaelmann'ın adaylığını koydular.

Hitler tâbiyet değiştiriyor

Seçim kampanyası henüz başlamıştı ki, Hitler tâbiyetinden doğan meseleyi halletti. 25 Şubatta Brunswick devletinin nazi olan İçişleri bakanının Hitler'i Berlin'deki Brunswick ortaöğretimine atacağı tayin ettiği açıklandı. Bu «opera-komik»

davranışı sayesinde nazi sefi otomatik olarak Brunswick'ın, dolayısıyla Almanya'nın tâbiyetine geçmiş oluyordu.

Hitler bu engeli kolaylıkla aşar ajmaz, büyük bir seçim kampanyasına girişti. Hitler, Goebbels ve Strasser, Almanya'nın o zamana kadar görmemiş bir propaganda kampanyası açtılar. Şehirlerin ve kasabaların duvarlarını çig renkli milyonlarca afişle örttiler, 8 milyon el ilâmi dağıtılar, parti organı gazetelerden ilâve baskı olarak 12 milyon nüsha gruktalar, günde üç bin top lântı düzenlediler ve Almanya'da ilk defa olarak seçim mîcadelesiinde sinemadan ve plâklardan faydalandılar.

Hindenburg'a gelince, o yalnız bir kere, seçim gününün arifesinde konuştu. Hindenburg'un bu konuşması, seçim kampanyasındaki en ağırlıklı konuşmalarдан biriydi ve etkisi büyük oldu. Yaşı cumhurbaşkanı söyle diyor du:

«Yalnız bir tarafın aşıri düşüncelerini temsil eden bir parti adamının seçilmesi, halkın coğuluğundan buna karşı çıkışmasına yol açacak, bu da Almanya'yı sonu tahmin edilemeyecek ciddî tehlikelerle karşı karşıya bırakacaktır. Görevim, böyle bir duruma engel olmaktır. Seçimde kaybetsem bile, hiç olmasa buhar ânında görevden kaçmış olacağım. Bana oy verilmemesini istemiyorum oylarını ben de istemiyorum.»

Hindenburg'a oy verenlerin sayısı, cumhurbaşkanlığına seçilmek için gerekli olan mutlak coğuluktan % 4 eksiktü. 13 Mart 1932 deki cumhurbaşkanlığı seçimlerinin sonucu söyleydi:

Hindenburg : 18.651.697, % 49,6
Hitler : 11.339.446, % 39,1
Thaelmann : 4.983.341, % 13,2
Duersterberg: 2.447.729, % 6,8

Bu sonuçlar, bütün taraflar için de hayal kırıklığı uyandırdı. Yaşı cumhurbaşkanı, nazi demagogundan 7 milyon oy fazla almıştı, fakat mutlak coğulugu sağlamamıştı. Bundan dolayı, en fazla oy alan adayın seçileceği yine bir oylama gerekiyordu. Hitler, nazilerin 1930 dan beri topladıkları bütün oylardan 5 milyon fazlasını almıştı fakat yine de Hindenburg'un epey gerilerinde kaldıyordu. Bundan dolayı, ikinci oylamadan önce daha büyük çapta bir propaganda çalışmasına girişti. Hattâ Berlin'deki bir seçim kampanyası konuşmasında şu vaatte bulundu: «Üçüncü Reich'ta her Alman kizi bir koca bulacaktır» Millîyetçiler de Duesterberg'in adaylığını geri alarak taraftarlarını Hitler'e oy vermege çağırdılar. Nazi hareketini destekleyen Kronprinz Friedrich Wilhelm de «Hitler'e oy vereceğim» diye nâtıkla ilan etti.

10 Nisan 1932 günü yapılan ikinci oylama yağmurlu bir güne rastladı ve 1 milyondan fazla seçmen oylamaya katılmadı. Bu ikinci oylanması sonucu da söyleydi:

Hindenburg : 19.359.983, % 53
Hitler : 13.418.447, % 36,8
Thaelmann : 3.706.759, % 10,2

Her ne kadar Hitler önceki seçimdekinden 2 milyon oy fazla Hindenburg ise yalnız 1 milyon oy fazlasını kazanmışlarsa da, yaşlı mareşal mutlak coğulugu daha büyük bir farkla sağlamıştı. Böylece, Alman halkının yarısından çoğu demokratik cumhuriyete ihanetini belirtmiş; hem sağcı hem de solcu aşırıları kesin olarak reddetmişti. Yahut böyle görünür yordu.

Gelecek sayıda:

SAHNEYE GİREN
GÜLÜNÇ BİR ŞAHIS:
VON PAPEN

YÖN, 20 HAZİRAN 1962

refah yolu

TASARRUFLARINI
ZIRAAT BANKASI'NDA
TOPLAYANLARA AÇIKTIR

ZIRAAT BANKASI

ÜGUR K.

Necati Cumalı - Nalınlar - Zekî Kız

Oyuncularımızın çoğu, yerli oyunlarda oynamayı memurların Doğu hizmeti çeşidinden zor katlanılacak bir ödev sayarlar. Yabancı eserlerde rol alınca, Batının gösterişli başkentlerinde boy göstermişçesine keyiflenirler...

Bernard Shaw'ın oynaması bir hafta süren «Metuselah» adlı oyununda, insan ömrünü çok kısa bulan, yetenek kadar akıllı, bilgili, güçlü olmak için en az üç yüz yıl yaşamamız gereğini savunan (birri rahiip, biri biyolog) Barnabas kardeşlere göre istemek başarısızdır. Uzun yaşamak için istemek yeter. Bir politikacı söyle karşı çıkar Barnabas kardeşlere: «Yani, uzun yaşamak için sadece yaşamayı istemek daha pratik bir tekniniz yok mu? Sadece istemek ömrü yaşamaya yetseydi hepimiz dünyaya kazık kakardık. Herkes dünya üzerinde yaşama arzular. Neden paguyor?»

Biyoloğun cevabı şu: «Herkes yaşayın olsa arzular. Neden yaşayor? Neden mi? Çünkü yaşayın olsa özenen adamlar sizden gebereceklerini bilseler, bir kenara bez kuruş koymazlar. Neyin yaşamak istiyenler ikiyle boy hoş olsayırlar, ağızna tildeye ne yazmazsa da onu yazdırlar. Neyin yaşamak istiyenler ikiyle boy hoş olsayırlar, ağızna tildeye ne yazmazsa da onu yazdırlar. Gene de bir kusur olmasın, bir işe, bir posisyon da oysa da kusur olmasın. Önenek, heveslenmek, istemek değildir. Rahip söyle devam eder: «Elv zivâr istekleri, gereklik inancıyla pekleştirilip yaratılışa yönelik iradenin mucize yaratır gündeyle karıştırınamayın.»

Bizde eli kalem tutanlardan bir çoğu oyun yazmağa heveslenir, denenir ama pek azı bunu gerçekten ister. Necati Cumalı oyun yazmak için canını düşine takmış tek tek yazarlarımızdan biridir. «Nalınlar» in Ankara Premier'inde aksılar arasında sahneye çıkmış sevinçen, heyecandan boğazım dülümledi. Çünkü başarıya ulanıncaya kadar çektiği gülerleri yakından biliyim. Çabuk yılan, yürekzisin biri olsayıdı çöktür gezerdi bu sevdadan. Ama engelleri aşacak kadar kuvvetle, güllükleri yenecek kadar uzun zaman istemesini bildi. Kent oyuncularının «Nalınlar» i böyle canla başla oynamaları Cumalı'ya bütün çektilerini, belki bütün çecekekerini, üdeyecek kadar güzel bir tutum.

Oyuncularımızın çoğu yerli oyunlarda oynamayı memurların Doğu hizmeti çeşidinden zor katlanacak bir ödev sayarlar. Yabancı eserlere rol alımcı Batının gösterişli başkentlerinde boy göstermişçesine keyiflenirler. Anadolu iş apası, sık bir yer olmak için benimsenmek ister, sahnede bile. Nalınlar'ın insanların bizim insanların renkler bizim sekilleriz. Cumalı Türkçe deyimleri, şebeke ilişkilerini ustaca kullanmış. Tiyatroya çağında kuş gibi sık sık gülümserken Yıldız Kenter, Döndü Bacı'da su katılmamış bir

bozuklukları, bölge deyimleriyle köylü ağızı verilemez mi?

Nalınlar, yazarın «Tütün Zamanı» adlı romanı gibi bir kız kaçırma olayı üzerine kurulmuş. Bir çeşit Ferhat ile Şirin öyküsü. Yalnız oyunun ikinci derecedeki kişileri genç sevgililerden daha iyi işlenmiş. Örneğin çöptan Döndü Bacı'ya «Şirin» Seherden çok daha zengin bir kişilik verilmiş. Kızın ağabeyi Ömer üzerinde «Ferhat» Osman'dan çok daha fazla durulmuş. Anlaşanın genç sevgilileri fazla allayıp püllamadan seyirciye kabul ettirmek, sevdirmek her zaman daha kolay. Mercutio, Romeo'dan, dadisi Juliet'ten da ha renkli kişilerdir.

Yazarın sahnede ikiden fazla kişi bulundurmaktan turkiyormuş gibi hareket etmesine aklı erdiremedim. Oyun daha çok dialoguerler üzerine dayanıyor. İki kişi konuşurken bir üçüncüsü gelmeye gorsun, öncekilerden biri başına alıp gidiyor. II nci perdenin V nci sahnesinde Döndü, Muhtar, Seher ve annesi Esma (bence oyunun en boy sahnelerinden) bir araya getiriliyorlar nausa.

Tiyatro en az lâf kalabalığı kaldırır, en fazla yoğunluk istiyen bir sanat kolu. Cumalı Nalınlar'da ödüy teknigiden iyice sıyrılmış, gevezeliği minimum'a indirmiş ama bazı sahneleri daha da yoğunlaştırmak mümkünü sansırı. Örneğin Esma ile Seher'in birbirlerine rüyalarını anlatıkları (Perde I, sahne V) Osman'ın Seheri mektubunu bulmadan yerin dibine batırıldığı, bulduktan sonra göklere çıktıığı (Perde I sahne IX) sahneler çok eğlendirici ama söz uzadıkça etkisini kaybediyor. Döndü'nün en çok hoşuma giden sözlerinden biri şu oldu: «Yavaşlar artık düşman belli eder beni. Gene bahçeme hayvan salmışlar. Gideyim de bir güzel yuvalarımı yapayım.» Köy gerçeklerini bu kadar «veciz» bir şekilde veren konuşmalara daha sık rastlansın isterdim bu oyunda.

Nalınlar, bütünlükle Türk Tiyatrosunun yüzüne agartacak bir eser. Bir takım insan kardeşlerini daha iyi anlamanıza yardımcı oluyor, bizi sindiriyor onlara, derdlerini, sevinçlerini paylaşıyor. Kız kaçırma olaylarının ekonomik nedenlerini usul usul, nüfuk çekmeden ortaya koynuyor.

Bu piyesin ağdali bir oyun, doğal bir dekorla ne hale getirilebileceğini düşünen Mahir Canova ile Doğan Aksel'in rejî ve dekorda orta oyununa dayanan stilizasyonları bütünlük gözlinizde parlar. Nalınlar, Canova'nın bu sezon Bernardo Alba'nın Evinden sonra ikinci büyük başarısı.

Her zaman battı rollerde görmeğe alıştığımız kuş gibi sık sık gülümserken Yıldız Kenter, Döndü Bacı'da su katılmamış bir

Ege köylüsü oluvermiş. Biz ne desek boş. Döndü Bacısı için en gizel sözlü Şükran Güngör'in Çine'li annesi söylemiş. «Kızım sen bunun mektabından mı çıktı?» Öğrenimini ne kadar ciddiye aldı? bir kelimesinde bile aksamadığı köylü gvesinden, diz çöküp elini başına koyuvermelerinden, o nefis çamaşır yıkamasından belli. Çamaşır yuğna sahnesi bir oyuncunun oyuna neler katabileceğini gösteriyor.

Alev Koral annede çok rahat, çok tabii. Sesine değişik tonlar verebilme bakımından belki takmin bütün oyuncularından daha başarılı.

Muhtar Şükran Güngör bence bugline kadar gördüğüm en güzel oyununu oynadı. Konusması, mimikleri, seke seke yüzlüşü, makyajı kusursuzdu.

Müsik Kenter kasketi, kilot pantolonu, çizmeleri, sevdiginin evine ayna tutusları iç çekisleriyle, Seherin boğasını kaptığı gibi kaçmasını hâli bulduracak kadar cana yakın bir köy delikanlısı olmuş.

Cığdem Selçuk sevimli bir Seher yalnız köylü gvesinden köylü haremelerini en az kıvrın o. Kamran Yuce ile Genco Erkal rollerini aksatmadan yürüyorlar.

Necati Cumalı'nın «Derya Güllü» nü gelecek sezon Kent Oyuncularından seyretemek için sahnesizlanyorum.

Nasıl piyes yazmalı nasıl piyes yazmamalı v.s. konuları üzerinde okuduğum kitaplar, dinlediğim konferanslar sonucunda şuna kanya vardım. İster bütün kuralları kabul et, ister hepsini at, ister tiyatro ister anti-tiyatro, ister komedi, ister trajedi, ister dram, ister melodram yaz, kişi yaratmıyorumsan boşver oyun yazarına. Kent Oyuncularının Üçüncü olarak Ankaralıları sundukları Aptal Kız oyununu ayakta tutan tek unsur Aptal Kız kişiliği. Çoklu zaman doğru söylediğin komik olan şirin bir eblehçik. Bunun dışında ucuz esprilerden, ucuz merak aylama triklerinden başka bir şey yok piyeste. Yıldız Kenter'in kompozisyonu nefis. Aptal Kız kişiliği ne, kadarını Yazar Marcel Achard'a, ne kadarını reisler Kamraa Yıldız'ye, ne kadarını aktör Yıldız Kenter'e borçlu bilmem. (Çok süklü piyesi okumadım) Ama iki saat boyunca seyircileri tek başına oyalayabilek için Yıldız Kenter kadar zeki bir kız olmak lazımdır.

Oyunda başka ne vardı? Hakkını yemeyelim. Zabit Kâtipî rolündeki Genco Erkal'ın tutulan zabıtları baştan aşağıya yanlış vurgularla okuması, insanı çatlak kadar komikti.

Sevgi Sanlı

Opera ölüyor gibi...

REPETUAR

Tosca... Lucia... Manon Lescaut. Verdi... Puccini... Sonra birdenbire geçișsiz Salome operası... bire geçișsiz Salome operası... ni oynadık diye çocuklu bir şıslume... Oynamadım da ne oldu. dörtbaşı mamur bir fiyasko... Çünkü ne seyircinin seviyesi hazırkı Salome'ye. ne de sanatkârların.

Zaten repertuarın özü zoru, inceliği buradadır...

Devlet Operası (ağzı dolusu), Milli Eğitim Bakanlığına bağlıdır (ağzı dolusu). Onun için günün anın esintinin bu bakanlığın tepeşine getireceği kişilere birazlık opera bilgisi vermek isteriz bu konuda. Yaz serisini bu maksatla hazırladık:

Bizim gibi operası yeni kurulan memlekettelerde repertuar bakımından ilk planda seyredecek.

Seyirci gelir demek, yeter derecede müzikal kültür gelişmemiş toplumun zevkine boyun eğmek değildir. Ondan anlıyor diye peşpeşe can çekisen Lucia'lar, aksıran Manon'lar, feryat ve figan eden Tosca'lar revaklı geçirmek değildir sahnened seneler senesi...

Seyirci 8n planda geliyor demek, seyirci yetistirmek için bütün gücünü plânlı şekilde seferber etmek demektir.

25 seneden beri Devlet Operası bunu yapmış midir. Yapmadı.

Yapmadı... Bu işe hele son senelerde tamamıyla arkasını çevirmiştir. Kolay gânlık başarılar pesinde.

Tosca, Lucia, Manon; Manon, Tosca, Lucia arasında döne dolaşa hem sanatkârın, hem seyircinin posası eksikmiştir.

Repertuar bir kere seyirci bakımından düzgün bir yol izlemelidir. Şu noktadan başladık, suraya varacağınız... Plân program denen budur galiba...

Bizim yolumuz yok... Tosca, Lucia, Manon, ondan sonra pat diye Salome! Arada bir sürü, basamak basamak eserlerin sahneye alınması lazımlıken...

Efendim, dünyanın en zor operasını oynadık seyirci anladığını denemez. Bizim seyirciden Devlet Operası mesuldür beyler... Suçu ve gânlı beyler...

Repertuarın önce seyirci bakımından ele alınması lazımdır dedik, sonra da sanatkârlar bakımından...

Opera bir bileşimidir. Her kolu tamam olmalı ki, bütün tam ola... Opera idarecilerinin bir eseri sahneye koymadan önce düşünücekleri noktalar vardır!

1 — Ses imkânları nedir? 2 — Teknik imkânlar nedir?

3 — Para imkânları nedir?

Ses imkânları

Hem sesi hem müzikal nosyonu, hem fizik imkânları yerine bir soprano yoksa, dünyanın hiç bir yerinde Salome operası oynamamak kalkılmaz. Operanın hesapları riyazidir. Bazi doneüler bazi sonuçlar da yoktur. Her seyde kapris olabilir. Operada olamaz. Kaprisin silüdügü opera mîsesesinin bir çıkış yolu vardır: Ölüm... Bu da bir çıkış yolu. Hem de bazen efsî yolları...

larının en temizi...

Biz dirilmeyeceğse, sürüneceğe, dejenere olacaksız, ölüsün taraftarıyız. Her şey için, her alanda...

Bir çok sesler kendi rolini bulamadığı için harap olabilir. Ölüm malûmdur. Riyazide kapris olmadığı gibi, idareyi maslahat da yoktur. Çok kuvvetli dramatik bir sesi, alımlı gösterisi, güçlü bir tamperamani olmayan sanatkâr Othello rollünü üzerine alamaz.

Bizde çok şirin bir hâdise olmuştu seneler önce, Sayın Akses surf rengi siyah diye bir léger tenora Othello'yu oynamak istemişti... Hey yaşıyansız eşsiz ve öldürücü fantaziniz...

Dünyanın hiç bir yerinde böyle hatalar yapılmaz.

Teknik imkânlar

ahnenin büyülüğu, atölyelerin kapasitesi, bütün bunların hesabına katılması gerekmektedir, repertuar hazırlarırken...

Mesela Samson ve Dalila Operasının sonunda, Samson'un kollarıyla bir tapınağı yıkması lazımdır. Bu yıkıntı gecikmedi. Korkunç bir ihtiyaçı olmalıdır. Bu korkunç ihtiyaçın belirtecek imkânlar yoksa, Samson ve Dalila Operası oynamamaz, oynamamalıdır.

Maddî imkânlar

Bunun ne olduğunu bilmiyoruz. Başka memlekettelerde repertuarı sunanlardan teşekkür eden bir heyet secer.

1 — Mesleğinin ehli bir intendant,

2 — Müzik direktörü (Müzikal ve vokal sorunu taşı),

3 — Baş rejisör (Sahne ve oyuncunun sorumluluğunu yüklenir),

4 — Teknik müdür (Sahnenin hazırlanması bakımından sorumlu kişidir).

Bütün bu adamlar bir araya gelip seyirci ve sanatkâr bakımından da işi inceden içeceklik ettiğinden sonra repertuar hakkında karar verirler ve bu karar değişimiz bütün sene...

Bizde

nsan, bu konuda da dâlinada ve bizde diye ayırmaktan üzüllüyor ve utanıyor. Dünyanın yasalarına uymuyor amma yasalarımız.

Bizim Devlet Tiyatrosu kanununun ikinci maddesi der ki: «Repertuar, edebî bayet üyeleri, orkestra şefi ve sanatkârlardan bir mîmessil kararlaştırır.»

Biz bunu dahi tatbik etmiyoruz.

Bugün operanın karar tahasusuna bir takım opera isimleri diziiliyor. İki hafta sonra bu dizi bozuluyor (Artık kim kime kızmışsa, kim kahrından intihar etmişse, kimbecermisse, değişikliğin sebepleri böyle fevri sebepler) başka isimler sıralanıyor. Derken bir ay geçmeyen iş gene (yaz hava, hava yaza) sapiyor. Her şey anılsın.

Opera bu yönde politikamız ile arkada toplanır.

DİLENCİ

"ALLAH RİZASI İÇİN
BAY EKSELANS

DİLENCİ DIYE AÇIKCA PARA İSTİYEN KİŞİYE
DIYORUZ. OYSA ÜLKEMİZDE DİLENÇİLİK TEMEL
DÜZENİ ANLATIR, CALİSMANIN, DÜŞÜNMENİN
YERİNE DİLENMEYİ BULMUŞUZ. HER ALINAN
BİR HAK DEĞİL LÜTUFDUR. HANI, AVRUPALIYI
TEMSİL EDEN DÜSÜNEN ADAM GİBİ BİZ DE
DİLENEN ADAM, HEYKELLERİ DİKSEK YERİDİR
BU DÜZENDEN BİR, LÜTUFLA KURTULAMIYACAK
GİBİYİZ. BİR ÇIKMAZ DÜZEN BU; TEPEDEN TIRNA
GA DİLENİYORUZ. GÜNLÜK EKMEĞİMİZDEN CEN
NET'E KADAR DİLENİYORUZ. BU YUZDEN, ANKARA
SOKAKLARINI İŞİLER DOLDURUP İŞİTERİZ DİYE
BAĞIRINCA ŞAŞIRDIK. DİLENİMEK VARKEN: YOKSA BİZ
ARTIK CALIŞMAK, HAKKIMIZI KOPARMAK MI İSTİ
YORUZ...

— YOKSA BATILASLAŞIYOR MU
YUZ DERSİNİZ...

— AMAN PASAM!
BİRAZ İTHALAT MÜSADEBİ
ELİNE AYAGINA DÜŞÜK...

— EY ALLAHİM! SEN BU KULLARININ RİZKLARINI BAĞISLA YARABBI!